

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра логістики та виробничого менеджменту

ДИПЛОМНА РОБОТА
освітній ступінь - «Магістр»

**на тему: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ
СИСТЕМИ ПТАХІВНИЦТВА**

Виконала: студентка спеціальності
8.03060107 «Логістика»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Заприса Світлана Олександрівна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

підпис

Керівник

к. е. н., доцент Глазун Вікторія Вікторівна

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові)

підпис

Рецензент

(посада, місце роботи, прізвище, ім'я, по-батькові)

підпис

Суми - 2016

АНОТАЦІЯ

Заприса Світлана Олександрівна. Організаційно – економічний механізм формування логістичної системи птахівництва (на прикладі ТОВ «Птахопродукт-2007» Липоводолинського району Сумської області).

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 8.03060107 «Логістика» - Сумський національний аграрний університет, Суми, 2016.

В роботі досліджено особливості формування організаційно – економічного механізму логістизації птахівництва в ринкових умовах.

Ключові слова: логістика, організаційно – економічний механізм, логістизація птахівництва, логістична система.

АННОТАЦИЯ

Запроса Светлана Александровна. Организационно – экономический механизм формирования логистической системы птицеводства (на примере ООО «Птице продукт -2007» Липоводолинского района Сумской области).

Дипломная работа на соискание образовательного уровня магистр по специальности 8. 03060107 «Логистика» - Сумской национальной аграрный университет, Сумы, в 2016.

В работе исследованы особенности формирования организационно – экономического механизма логистизации птицеводства в рыночных условиях.

Ключевые слова: логистика, организационно-экономический механизм, логистизация птицеводства, логистическая система.

SUMMARY

Zaprysa Svitlana. The organizational and economic mechanism of poultry farming logistics system (for example, LTD «Poultry product-2007» Lypova Dolyna district of Sumy region).

The thesis is for obtaining the master's degree education in the specialty 8.03060107 "Logistics" - Sumy National Agrarian University, Sumy, 2016.

The features of formation of organizational and economic mechanism logistization of poultry in the market environment is studied.

Keywords: logistics, organizational and economic mechanism, logistization of poultry farming, logistic system.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ
ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПТАХІВНИЦТВА 8

- 1.1. Теоретичні основи організаційно-економічного механізму 8
- 1.2. Роль логістики в підвищенні ефективності птахівничої галузі 20
- 1.3. Методичні підходи до формування системи показників
оцінювання ефективності логістичних систем 34

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПТАХПРОДУКТ-2007» 50

- 2.1. Аналіз логістичної системи птахівничої галузі 50
- 2.2. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства 63
- 2.3. Аналіз логістичної діяльності підприємства 70

РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ
ЛОГІСТИЗАЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА 84

- 3.1. Формування логістичної системи в птахівництві 84
- 3.2. Маркетингові дослідження якості продукції ТОВ
«Птахопродукт-2007» 95
- 3.3. Бізнес-план організації цеху по переробці яєць на засадах
логістики 105

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 120

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 124

ДОДАТКИ

ВСТУП

На сучасному етапі соціально – економічного розвитку в умовах постійного зростання цін на продовольчі товари продукти із птиці є найважливішим елементом раціону харчування більшої частини населення України. Даний факт обумовлює потребу модернізації і подальшого інтенсивного розвитку підприємств птахівничого під комплексу і на цій основі забезпечення підвищення ефективності виробничої діяльності на засадах логістики.

Ринок продукції птахівництва в Україні – один з найбільш консолідованих сегментів вітчизняного м'ясного ринку, незважаючи на досить істотну кількість невеликих виробників. Більше половини загального натурального обсягу виробництва продукції птахівництва припадає на декілька найбільших високотехнічних, вертикально інтегрованих, потужних птахівничих підприємств як: ПАТ «Миронівський хлібопродукт», ТОВ «Комплекс Агромарс», ЗАТ «Птахофабрика «Київська» (ТОВ «Ландгут Україна»), компанія Аграрний Холдинг «Авангард» та інші.

Проблеми розвитку птахівництва як складової м'ясо продуктового під комплексу та підвищення ефективності цієї галузі впродовж десятиліть слугують предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців. Вагомий внесок у дослідження проблеми підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, а також напрямів розвитку птахівництва зробили В. Я. Месель–Веселяк, Ф. О. Ярошенко і Б. А Мельник.

Скорочення виробництва та зниження купівельної спроможності населення призвело до того, що потреба у білках тваринного походження задовольняється менше як на половину. Тому постало невідкладне завдання розробки відповідного організаційно-економічного механізму формування логістичної системи птахівництва. Ефективність функціонування такої системи залежатиме безпосередньо від умов і повноти її інтеграції у виробничі процеси підприємства, що дозволить вирішити проблеми з

постачальниками виробничих ресурсів, знизити витрати часу та фінансів; зберігання, транспортування продукції; забезпечення зв'язку з особистими підсобними господарствами.

Мета і завдання дослідження: Метою написання дипломної роботи є поглиблення теоретичних і методичних положень та розробка інструментарію формування організаційно-економічного механізму логістизації птахівництва.

Відповідно до визначеної мети вирішувались такі наукові завдання:

- розкрити сутність поняття організаційно-економічного механізму птахівництва;
- обґрунтувати необхідність формування логістичної системи птахівництва;
- проаналізувати основні підходи до формування системи показників оцінювання ефективності логістичних систем;
- провести організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «Птахопродукт-2007»;
- оцінити логістичну діяльність підприємства ТОВ «Птахопродукт-2007»
- надати оцінку логістичної системи птахівничої галузі;
- провести маркетингові дослідження якості яєць з використанням сучасних методів сенсорного аналізу;
- розробити бізнес-план по виробництву яєчного порошку на засадах логістики.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є процес формування організаційно-економічного механізму логістичної системи птахівництва.

Предметом дослідження є: теоретичні, методичні аспекти формування і використання інструментів організаційно-економічного механізму логістизації птахівництва.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі основні методи: абстрактно-логічний (при вивченні теоретичних основ сутності

організаційно-економічного механізму та), монографічний (вивчення стану птахівничої галузі в Україні та Сумській області), статистичний (дослідження динаміки обсягів виробництва та споживання м'яса птиці та яєць по Сумській області), економічного аналізу (при оцінці фінансово-економічного стану підприємства), порівняння (співставлення обсягів виробництва яєць в Сумській області з досліджуваним підприємством) тощо.

Інформаційною основою дослідження стали законодавчі й нормативні акти, національні стандарти України, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, праці провідних вітчизняних та зарубіжних економістів із проблем логістики, маркетингу та менеджменту, статут підприємства, фінансова та статистична звітність досліджуваного підприємства за період з 2010-2014 роки, а також результати власних експериментальних досліджень з визначення якості продукції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці інструментів організаційно-економічного механізму логістичної системи в птахівництві.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні результати, висновки дипломної роботи обговорювалися на:

1. Заприса С. О. Логістичне забезпечення населення продовольством // Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (20-24 квітня 2015р.). - В 3 т./Т.І. – Суми, 2015. – С. 232.

2. Заприса С. О. Формування логістичної системи птахівництва // Матеріали наукової конференції студентів Сумського НАУ (17-19 листопада 2015 р.). – В 3 т./Т.І. – Суми, 2015. – С.303.

Обсяг та структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 131 сторінок. У роботі міститься 25 таблиць, 15 рисунків та 7 додатків. Список використаних джерел включає 70 найменувань.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПТАХІВНИЦТВА

1.1 Теоретичні основи організаційно-економічного механізму

На сучасному етапі української економіки необхідна розробка нових прийомів регулювання та економічного обґрунтування розвитку ринку, особливо продукції птахівництва. Необхідні нові підходи до організації та управління виробництвом, державну підтримку галузі, розробці чітких правових актів, які посилять захисні заходи для вітчизняних виробників. Особливу увагу слід звернути на виробництво конкурентоспроможної продукції, вдосконалення ринкового механізму, зміцнення кормової бази, встановлення міжгалузевих економічних зв'язків.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням сучасних організаційно-економічних проблем ефективного функціонування та розвитку птахівничих підприємств у ринковій економіці України, знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних вчених.

Зокрема, велике значення для розуміння проблеми мають науково-практичні розробки відомих економістів-аграрників В.Г. Андрійчука, Г.І. Дідура, Р.О. Колібаби, А.С. Лісецького, Б.А. Мельника, В.Я. Месель-Веселяка, О.М. Могильного, В.П. Рябоконя, П.Т. Саблука, І.Н. Топіхи, Г.В. Черевка, Ф.О. Ярошенка та ін. Однак, окремі важливі аспекти ефективного розвитку птахівництва ще й досі перебувають на стадії розробки та удосконалення [38].

В умовах формування ринкових відносин ефективний розвиток птахівничих підприємств потребує більш досконалого обґрунтування напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму функціонування галузі та визначення її перспектив. При цьому слід враховувати регіональні особливості, пов'язані з природно-кліматичними, економічними та соціальними чинниками.

В умовах становлення ринкової економіки в економічній літературі все частіше вживається поняття «організаційно-економічний механізм», що застосовується, як правило, для окреслення організаційних елементів економічного механізму.

Оптимальне поєднання організаційної та економічної підсистем визначає результативність організаційно-економічного механізму в цілому.

Вивченню питань організаційного-економічного механізму функціонування та розвитку аграрного ринку присвячені роботи В. Г. Андрійчука, Ю. Д. Білика, О. В. Захарчука, І. І. Лукінова, Л. Ю. Мельника, О. М. Онищенко, Б. Й. Пасхавера, В. К. Савчука, П. Т. Саблука, Л. М. Худолій, О. М. Шестопаля, О. М. Шпичака та ін.

Т. Л. Мостенська під економічним механізмом розуміє механізм реалізації економічної політики держави, який за допомогою використання державних важелів регулювання спрямовує дію ринкових законів у необхідному для держави напрямі, або механізмом впливу державного регулювання на дії ринкових законів з метою досягнення поставлених цілей.

Організаційний механізм, за визначенням Ф. В. Зінов'єва, є сукупністю організаційно-технологічних засобів ведення господарства, які спираються на його потенціал із використанням ринкових принципів господарювання (самостійність, договірні відносини, комерційний інтерес, правове обслуговування діяльності тощо). Таким чином, організаційний механізм розуміється як система заходів по організації та координації діяльності суб'єктів ринку та встановлення між ними інтеграційних зв'язків [61].

Економічний механізм включає елементи державного впливу на результативність функціонування господарюючих суб'єктів ринку, основними з яких є: ціноутворення, фінансово-кредитний механізм, податковий механізм, страхування сільськогосподарських ризиків, інвестиційне забезпечення, забезпеченості прозорості ринку, захист конкурентного середовища.

Сучасний стан організаційно-економічного механізму забезпечення населення продукцією характеризується розбалансованістю аграрного сектора економіки України. Основними є проблеми диспаритету цін на ринку, співвідношення ціни і якості, асортиментної політики українських виробників, системи державної підтримки. Зазначені аспекти визначають важливість і своєчасність наукового обґрунтування процесів подальшого вдосконалення і розвитку вітчизняного ринку продукції птахівництва.

Складовими організаційно-економічного механізму є його методи, форми та важелі. Для забезпечення ефективного управління будь-яким механізмом, потрібне всебічне розуміння його елементів, закономірностей їх взаємодії всередині цього механізму, а також пізнання його як єдиної системи і врахування його взаємодії з іншими елементами зовнішнього середовища [38].

Для визначення поняття організаційно-економічного розвитку птахівництва було опрацьовано праці науковців, які формували визначення організаційного та економічного механізму, а саме А. О. Мельник, А. Г. Кульман, В. А. Худавердієва.

В економічній літературі широко використовують термін “економічний механізм”. Так, А. О. Мельник у своїх працях зазначав, що “економічний механізм адаптації до конкурентного середовища – це сукупність організаційно-економічних систем пристосування...” [34, с. 158]. На думку французького науковця А. Г. Кульмана, економічний механізм можна визначити як необхідний взаємозв’язок, який природно виникає поміж різними економічними явищами.

Тісний зв’язок учасників спільної діяльності, на ринку продукції птахівництва, в організаційно-технологічному процесі за схемою “селекція - генетичний потенціал птиці – організація виробництва м’яса і яєць промислова переробка продукції птахівництва – реалізація виробленої кінцевої продукції споживачам” та взаємовигідні економічні відносини між ними, відображає організаційно-економічний механізм.

Організаційно-економічний механізм ефективного функціонування галузі птахівництва – це система взаємопов'язаних організаційних та економічних важелів, що впливають на виробництво продукції птахівництва, а також формування попиту і пропозиції на ринку, тобто ринкове регулювання.

Однак на сьогодні певні теоретичні та науково-практичні проблеми формування організаційно-економічних аспектів підвищення ефективності діяльності підприємств з виробництва та перероблення продукції птахівництва залишаються недостатньо розробленими. Так, потребують обґрунтування питання підвищення ефективності птахівничих підприємств в умовах прояву кризи в економічній та соціальній сферах, відсутності ресурсних можливостей державних і регіональних органів влади впливати на процеси відтворення на рівні підприємства, удосконалення маркетингових важелів впливу на результати діяльності підприємств із урахуванням регіональних особливостей, сформованих під впливом демографічних, економічних та соціальних чинників.

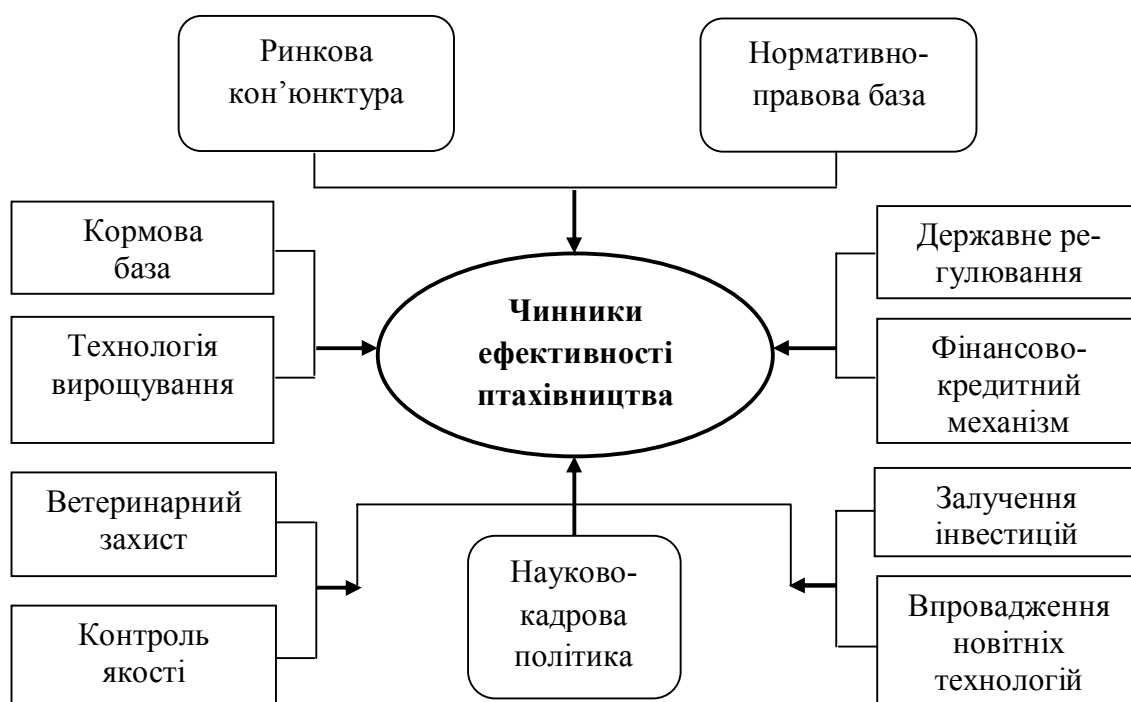

Рис. 1.1 Чинники організаційно-економічного механізму ефективного розвитку птахівництва

Для правильного розуміння ефективного функціонування організаційно-економічного механізму ефективного розвитку птахівництва потрібно детальніше проаналізувати його чинники, зрозуміти їх важливість і необхідність у взаємопов'язаній системі (рис.1.1).

Досліджуючи чинники організаційно-економічного механізму ефективного розвитку птахівництва, ми спиралися на праці І. Г. Кириленка, І. К. Авдосьєвої, О. Д. Онищук [26].

На думку провідних вчених, організаційно-економічний механізм розвитку птахівництва повинен охоплювати сукупність таких організаційних та економічних елементів, які б сприяли найбільш ефективному і безперебійному функціонуванню галузі.

Удосконалення організаційно-економічного механізму ринку м'яса слід здійснювати у двох основних напрямках: підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва і забезпечення інституційної ефективності ринку. Останнє передбачає удосконалення відносин між окремими учасниками ринку на основі розвитку кооперації сільськогосподарських виробників, інтеграційних зв'язків у системі “аграрне виробництво – переробка – фірмова торгівля”, ринкової інфраструктури.

Організаційно-економічний механізм підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва являє собою сукупність елементів - організаційно - економічне регулювання, організаційна структура, методи та важелі управління фінансовими потоками, стратегічне планування і кредитування, спрямовані на підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва [30].

Птахівництво - одна з найбільш економічно ефективних галузей АПК, що виробляє високоякісні продукти харчування при відносно низьких витратах праці та коштів у розрахунку на одиницю продукції. У сучасних умовах цю галузь характеризує високий рівень індустріалізації, глибока спеціалізація і концентрація виробництва. Птахівництво синтезувало в собі багато досягнень генетичної науки. Завдяки використанню досягнень

науково-технічного прогресу м'ясо птиці в економічно розвинених країнах займає провідне місце в м'ясному балансі. У той же час процес виробництва та реалізації продукції птахівництва тісно пов'язаний з вірогідністю виникнення ситуацій, що ведуть до втрати прибутку, неспроможності підприємств і банкрутства.

Ефективність птахівництва на сучасному етапі слід розглядати з трьох позицій: ефективності функціонування галузі (регулюється державними відомчими органами), ефективності діяльності сільськогосподарської організації (регулюється керівництвом організації), ефективності виробництва продукції (регулюється механізмом, заснованому на державно-приватному партнерстві).

На підвищення ефективності галузі, підприємства та продукції птахівництва впливають економічні та організаційні фактори. Окремі фактори (світові ціни, політика зарубіжних країн по просуванню продукції птахівництва на російський ринок) припадає лише враховувати, інші (аграрна політика з регулювання ринків, державної підтримка птахівництва, вартість і доступність кредитних ресурсів та ін.) використовуються органами державного управління при створенні умов розвитку галузі.

Основними критеріями організаційно-економічного механізму підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва є:

- оперативність організаційно-економічного механізму, що включає в себе цінність і своєчасність підготовки і прийняття рішень;
- надійність організаційно-економічного механізму, що включає в себе достовірність, відповідність прийомів і методів роботи сучасному рівню науково-технічного прогресу; рівень підготовки, стаж практичної діяльності і стабільність кадрів;
- оптимальність організаційно-економічного механізму, що включає в себе обґрунтованість ступінчастості (ієрархічності) в холдингах, а також співвідношення централізації і децентралізації управління стосовно до конкретних умов, норми керованості і т.д. [27].

Основними факторами, що сприяють розвитку і росту показників галузі, є:

- підтримка держави - субсидування процентної ставки за кредитами, пільгове оподаткування, заходи митно-тарифної політики;
- зростання приватних інвестицій;
- підвищення попиту на м'ясо птиці серед населення.

Механізм ефективності виробництва продукції птахівництва повинен забезпечувати стратегічну вертикаль у розробці та реалізації цільових федеральних і регіональних програм розвитку птахівництва. Державні органи повинні забезпечувати регулювання ринків ресурсів і продовольства, своєчасне надходження субсидованих кредитів та інших коштів державної підтримки, а керівництво птахівничих організацій повинне зберігати свою кредитоспроможність, формувати команду кваліфікованих фахівців, забезпечувати отримання і ефективне використання бюджетних коштів на технічну і технологічну модернізацію.

Тому для істотного підвищення ефективності птахівництва необхідно організувати ефективний моніторинг, маркетингові дослідження ринків збуту продукції. Економічна криза, що охопила в минулому десятилітті практично всі галузі АПК, призвела до різкого зниження виробництва яєць і м'яса птиці, однак птахівництво і сьогодні залишається найбільш реальним джерелом поповнення продовольчих ресурсів в країні. Вітчизняні товаровиробники знову набирають темпи зростання, збільшуючи випуск продукції птахівництва при одночасному скороченні її собівартості.

В останні 5 років розвиток ефективності виробництва продукції птахівництва визначалося нарощуванням внутрішнього виробництва на тлі зниження обсягів імпорту.

Сучасні технології галузі птахівництва дозволяють у короткий термін не тільки кількісно збільшити обсяги вітчизняного виробництва м'яса птиці і яєць, а й знизити їх собівартість.

Новим підходом в управлінні фінансовими, матеріальними, інформаційними, кадровими та енергетичними потоками є логістика, застосування якої спрямоване на мінімізацію сукупних витрат підприємства в поєднанні з максимізацією задоволення попиту споживачів [13].

На сьогоднішній день проблема ефективного управління постачанням продукції, забезпеченням торгівельними та складськими площами особливо актуальна. Замовник зацікавлений в скороченні операцій з логістики та розфасовці птахівничої продукції, тому частіше потребує постачання продукції «точно в строк» і віддає явну перевагу розфасованим і готовим для прямого продажу продуктам.

Рівень задоволення ринкового попиту на м'ясо продукцією місцевих виробників залежатиме від ефективності виробництва сировинної продукції в сільськогосподарських підприємствах.

Птахівничі підприємства мають ряд специфічних особливостей, які впливають на рівень ефективності господарювання. У процесі формування ринкових відносин у галузі виникає об'єктивна необхідність підвищення ефективності виробництва, яка є основою стабілізації виробництва і забезпечення конкурентоспроможності продукції на споживчому ринку [37].

Під ринком продукції птахівництва розуміють сукупність соціально-економічних відносин виробників і споживачів продукції птахівництва у сфері обміну, засобом яких здійснюються збут і покупка продуктів.

Організаційно-економічний механізм ефективного функціонування птахівництва розглядається як система організаційних, економічних, технологічних, екологічних важелів та методів управління, які в процесі взаємодії забезпечують високий рівень рентабельності і ефективності виробництва при оптимальних витратах ресурсів підприємствами різних форм господарювання [56].

Систематизація ринку продукції птахівництва представлена на рисунку 1.2, в якій уточнені і систематизовані підсистеми: галузева, продуктова,

розподільна, регіональна і муніципальних інтересів, доповнені класифікаційними ознаками сервісної та тіньової підсистем.

Ефективність виробництва обумовлюється дією ряду факторів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Внутрішні фактори: (природні та економічні умови виробництва, технологія і організація виробничих процесів, витрати виробництва) передбачають необхідність мобілізації наявних ресурсів птахівничих підприємств для забезпечення високої ефективності виробництва. Ці складові дозволяють враховувати основні тенденції та протиріччя у ефективному розвитку галузі, розробити для підприємств конкретні пропозиції.

Крім того, регіональні умови також впливають на економічну ефективність виробництва і конкурентоспроможність продукції на ринку.

Організаційно-економічний механізм ефективного функціонування птахівничих підприємств передбачає поєднання гарантій вільного розвитку ринкових відносин і їх регулювання, які орієнтують підприємства на ефективну діяльність, ресурсозбереження і виконання екологічних вимог.

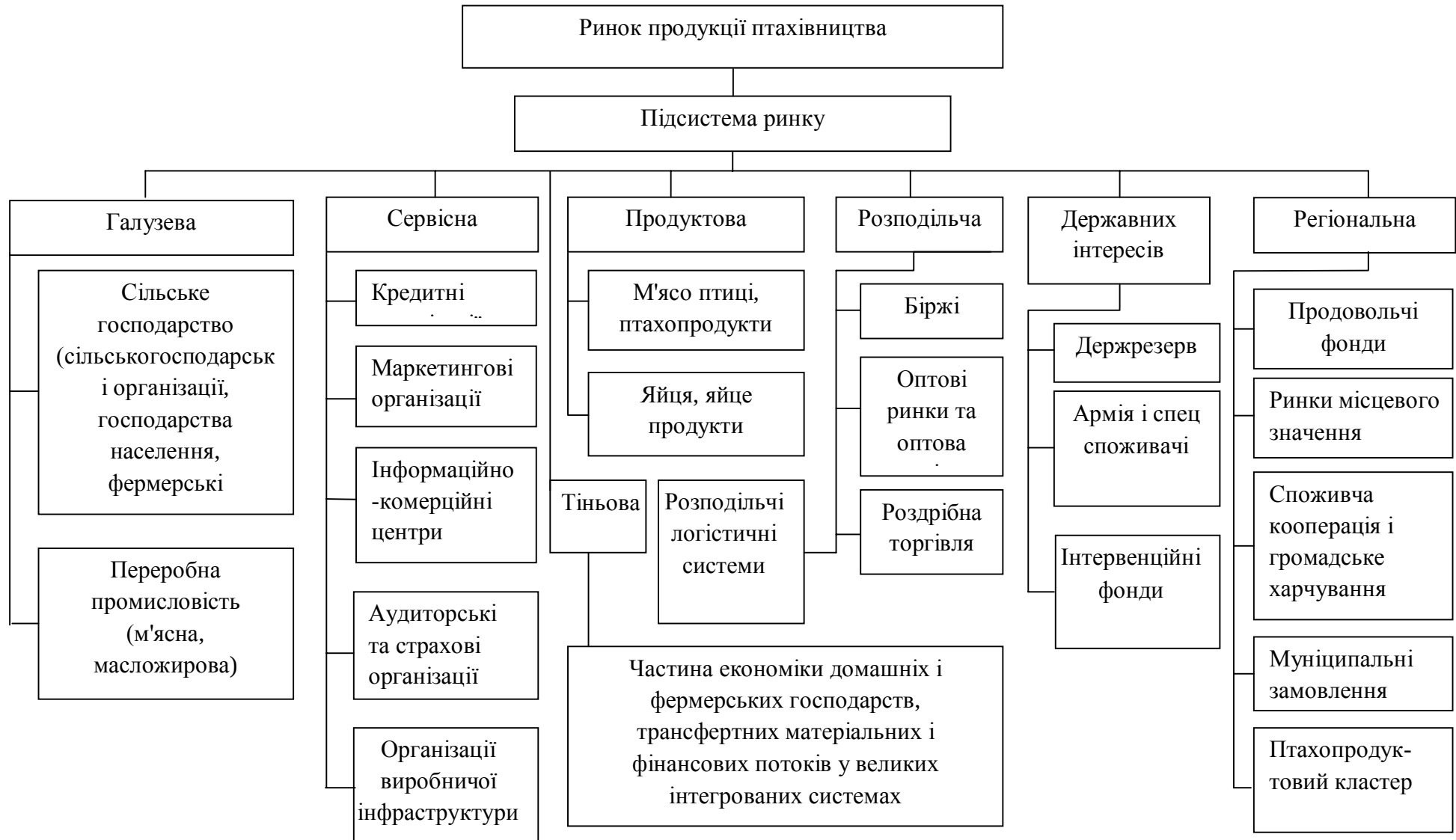

Рис. 1.2 Підсистема ринку продукції птахівництва за організаційно-функціональною ознакою

Між державою і товаровиробниками повинні реалізуватися сприятливі економічні відносини. Удосконалення цих відносин має реалізуватися за наступними напрямками: посилення стимулюючої функції податків до інвестиційних процесів у птахівництві; всі податкові пільги повинні пов'язуватися із цільовим використанням коштів на розширене відтворення; стимулювання експорту продукції; спрощення механізму оподаткування для фермерських і особистих господарств; спрощення обліку і звітності підприємств.

Переваги птахівництва перед іншими галузями тваринництва визначаються біологічними особливостями птиці, яка має високу продуктивність, швидку енергію росту і розвитку, короткий ембріональний період, скоростиглість, високу оплату корму приростом живої маси, великий забійний вихід, смакові і технологічні якості продукції [6].

Організаційно-економічні переваги галузі формують здатність швидкого відтворення поголів'я і обороту стада; відсутність сезонності виробництва і можливість рівномірної реалізації продукції протягом року безпосередньо на ринку і в переробленому вигляді. Оскільки м'ясо і яйця є продуктами першої необхідності, попит на них постійний, масштаби виробництва гнучкі і мало залежать від площі земельних угідь господарств, але при цьому розвиток комбікормової промисловості і зернового ринку мають визначальний вплив на розвиток підприємств галузі.

Організаційно-економічний механізм функціонування ринку продукції птахівництва пов'язаний з діяльністю конкретних суб'єктів господарювання, які визначають своє місце на ринку, активно взаємодіючи із зовнішнім середовищем у спробі адаптуватися до його змін [61].

Отже, організаційно-економічний механізм функціонування ринку птахівництва є багаторівневою системою, що включає макrorівень (загальнодержавний рівень), мезорівень (рівень регіону чи галузі) та мікрорівень (рівень окремого господарюючого суб'єкта). Досягнення цілей у

такому механізмі може бути лише при узгодженій взаємодії всіх його складових, а також при забезпеченні їх органічної цілісності.

Одночасно з нарощуванням вітчизняних птахівничих ресурсів, необхідно удосконалювати управління рухом товарів і його організаційно-економічний механізм на українському ринку птахо продукції, на основі застосування нових логістичних підходів.

Вивчивши публікації багатьох науковців, ми розуміємо поняття “організаційно-економічний механізм ефективного функціонування птахівництва” як систему взаємопов’язаних організаційних та економічних важелів, що впливають на виробництво продукції, а також формування попиту і пропозиції на ринку, тобто ринкове регулювання. Ті складові, які входять до організаційно-економічного механізму, за функціональною ознакою можна розділити на дві групи [56].

Перша група формується з тих елементів, які не залежать від виробника продукції, а забезпечуються державними органами управління: державна політика, цінове забезпечення, фінансово-кредитний механізм, податкова база, правове забезпечення, формування стандартів щодо якості продукції тощо.

Другу групу елементів організаційно-економічного механізму становлять ті, на які має безпосередній вплив сам товаровиробник: матеріально-технічне забезпечення підприємства, фінансова стійкість, впровадження нових технологій та ін.

В умовах ринкової економіки в організаційно-економічному механізмі своє відображення повинна знайти чітко сформульована система раціонального поєднання ринкових і державних методів регулювання ефективного функціонування птахівництва як окремої галузі, так і сільськогосподарського виробництва загалом. Для цього державне регулювання повинно бути спрямоване на створення сприятливих умов для становлення ринку продукції птахівництва, визначати й обґрунтовувати

пріоритетні напрями розвитку галузі, вдосконалювати методи регулювання відтворювального процесу в сільськогосподарському виробництві.

Таким чином, організаційно-економічний механізм – це система формування комплексу цілей і стимулів, які дозволяють спрямовувати рух матеріальних і духовних потреб працівників підприємств в рух засобів виробництва і його кінцевих результатів для задоволення попиту споживачів.

1.2 Роль логістики в підвищенні ефективності птахівничої галузі

У сучасних умовах розвитку економіки та сільського господарства птахівницька галузь зіткнулася з безліччю проблем, включаючи організацію закупівлі комбікормів і збуту готової продукції кінцевим споживачам, що безпосередньо пов'язано з постійним підвищенням собівартості продукції птахівництва - м'яса птиці та яєць.

Одним з дієвих інструментів управління господарською діяльністю суб'єктів ринку являється логістика [28]. Логістика допомагає ринковим структурам формувати ефективну стратегію забезпечення конкурентної переваги шляхом підвищення ефективності процесу товарообігу і пов'язаних з ним послуг, що дозволяє більш повно задовольняти потреби споживачів.

Структура галузі птахівництва представлена на рис. 1.3.

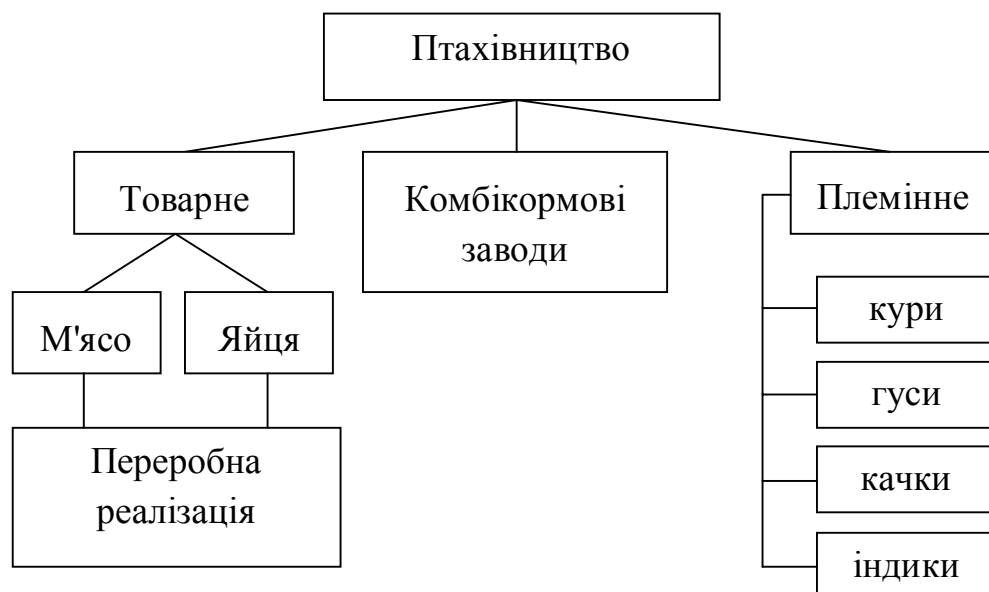

Рис. 1.3 Структура галузі птахівництва

Поняття «логістична система», як і саме поняття «логістика» в Україні застосовується нещодавно, а тому питання щодо визначення ролі логістичної системи, як частини загальної логістичної політики, та окремих її елементів є актуальним [29].

Питанням щодо вивчення логістичних систем та її окремих елементів на підприємствах присвячена велика кількість праць як українських (Є. В. Крикавського, Н. Й. Коніщевої, Ю. В. Пономарьової та ін.), так й іноземних (Б. О. Анікіна, В. І. Сергєєва, А. М. Гаджинського, Дж. Хескет, Л. Б. Міротіна, Д. Уотерса та ін.) науковців.

Порівняння трактувань поняття «логістична система» свідчить про науковий та практичний інтерес до логістизації організаційних структур. Слід розглянути, як визначають дане поняття науковці (табл.1.1).

На думку А.М. Гаджинського: "Логістична система - це адаптивна система зі зворотним зв'язком, що виконує ті чи інші логістичні функції. Вона, як правило, складається з декількох підсистем і має розвинуті зв'язки із зовнішнім середовищем" [40].

Таблиця 1.1

Наукові підходи до визначення поняття “логістична система”

Автор	Визначення поняття
Афанасьєв М. В.	“логістична система” як будь-яку цілісна суспільна велика система, яка шукає і знаходить найбільш ефективну форму системної організації свого функціонування та розвитку
В. Сергєєв	“... складна організаційно завершена (структурована) економічна система, що складається з взаємозалежних у єдиному процесі управління матеріальними і супутніми їм потоками елементів – ланок, сукупність яких, границі і задачі функціонування об'єднані внутрішніми цілями організації бізнесу і (або) зовнішніми цілями”
Уваров С. О.	"... логістична система являє собою впорядковану структуру, у якій здійснюється планування й реалізація руху починаючи з відчуження ресурсів у навколишнього середовища до реалізації кінцевої продукції"

Продовження таблиці 1.1

С. Бортнік	“... адаптивна економічна система, яка складається з взаємопов’язаних елементів-ланок інтегрованих в єдине ціле матеріальними та відповідними їм потоками, перетворення і управління якими здійснюється відповідно до загальних цілей і критеріїв ефективності ”
В. Стаханов та В. Українцев	”... це сукупність суб’єктів логістики, поєднаних в логістичних ланках та каналах з метою оптимальної та раціональної організації руху економічних потоків з мінімальними логістичними витратами”
М. Чернишов	”...системна організація потоків ресурсів та послуг інфраструктурного комплексу муніципалітету, які забезпечують найбільш повне задоволення потреб населення міста в інфраструктурному обслуговуванні з найменшими витратами”
Усманова С.Б.	”...складна, динамічна, відкрита для взаємодії із зовнішнім середовищем, впорядкована система управління економічними потоками, створена з метою оптимізації використовуваних в потоці ресурсів”

Логістична система складається з кількох підсистем, включаючи функціональні та ті, що її забезпечують (інформаційна, правова, кадрова та ін.); включає матеріальні засоби, що забезпечують рух товарів логістичним ланцюгом (склади, вантажно-розвантажувальні механізми, транспортні засоби), виробничі запаси та засоби управління всіма ланками ланцюга; виконує ті чи інші логістичні функції та операції.

Метою логістичної системи є забезпечення наявності необхідного товару в необхідній кількості і асортименті, заданої якості, в потрібному місці й у потрібний час, в максимально підготовлених до виробничого процесу або особистому споживанню при заданому рівні логістичних витрат.

Логістична система представляє собою відносно стійку сукупність ланок (структурних або функціональних підрозділів підприємства, а також постачальників, споживачів і логістичних посередників), взаємопов’язаних і об’єднаних єдиним управлінням логістичними процесами для організація досягнення мети бізнесу [10].

Український ринок птахівничої продукції - багатофункціональний комплекс, який включає в себе не тільки сферу, безпосередньо відноситься до виробництва продукції птахівництва, але має також тісний зв'язок з іншими промисловими виробництвами, такими, як: виробництво комбікормів, сільськогосподарської техніки і т.д.; з переробною промисловістю (підприємства з переробки продукції птахівництва); з легкою промисловістю (підприємства швейного виробництва з використанням пуху і пера птиці) [33]. Це свідчить про те, що зв'язки в цьому комплексі здійснюються в усіх напрямках народного господарства і зачіпають всі його сфери, що показано на рис. 1.4.

Рис. 1.4 Взаємозв'язки галузі птахівництва з іншими галузями народного господарства

За останні роки вітчизняні птахівничі підприємства суттєво збільшили обсяги виробництва продукції та майже повністю забезпечили потреби внутрішнього ринку. Завдяки інвестиціям у галузь з боку вітчизняних та іноземних компаній, з'явилися підприємства, що ефективно працюють у сучасних умовах та випускають продукцію птахівництва, яка відповідає міжнародним стандартам якості та може конкурувати з аналогічною продукцією підприємств країн ЄС та США. Це такі птахівничі господарства:

ТОВ “Комплекс Агро марс” (ТМ “Гаврилівські курчата”), ТОВ “Рубі Роз Агрікол Ко, ЛТД” (ТМ “Морозівські курчата”), ЗАТ “Птахофабрика “Київська” (ТОВ “Ландгут Україна”), ПАТ “Миронівський Хлібопродукт”, ВАТ “Птахофабрика “Україна” (група компаній “Ovostar Union”, ТМ “Ясенсвіт”) та інші.

Ці підприємства працюють на засадах вертикальної інтеграції – мають власні інкубатори, забійні та переробні цехи, товарні птахофабрики, репродуктори, займаються виробництвом кормів (мають комбікормові заводи, значні посівні площі), тобто повністю забезпечують замкнутий цикл від вирощування добових курчат до реалізації готової продукції птахівництва через власні фірмові магазини, франчайзингову мережу та інші канали реалізації.

Птахівництво є одним з найперспективніших напрямків діяльності галузі тваринництва не лише в Україні, а й у світі, що забезпечує населення унікальними продуктами харчування.

М'ясо та яйця птиці є прикладом тих продуктів, які споживають в усьому світі. Через свою відносну дешевизну, у порівнянні з іншими видами м'яса, є найбільш доступним продуктом для найбільшої частини населення. М'ясо птиці – це єдиний вид м'яса, який не має перешкод у споживанні для людей будь – якого віку, національності та віросповідання.

Птахівництво порівняно з іншими галузями тваринництва відзначається скоростиглістю, високими коефіцієнтами відтворення поголів'я і використання кормового протеїну, нижчою енергоємністю, більш високим рівнем механізації і автоматизації виробничих процесів, а також можливим поліпшенням якісного складу продукції необхідними вітамінами [53].

Яйця, м'ясо молодняку і дорослої птиці курей, качок, гусей, індиків, а також такі продукти переробки, як яєчний порошок, меланж, паштет із печінки, супові набори, субпродукти, консерви — ось далеко неповний перелік продукції, яку дає птахівництво.

М'ясо птиці користується великою популярністю не тільки через приємний смак і відносну дешевизну, але й завдяки дієтичним властивостям. Так, у м'ясі курей та індиків міститься до 23% протеїну й 17–24% жиру, у м'ясі качок і гусей – відповідно, 23–34% і 16–46%. У 100 г м'яса міститься 30–40% добової потреби в білках, що є необхідними для дорослої людини. Серед усіх видів м'яса воно містить найменшу кількість жирів і холестерину.

Яйця - один з основних дієтичних продуктів харчування. Більш того, це єдиний природний продукт, який людина отримує в упакованому вигляді. Шкаралупа дозволяє транспортувати яйця на далекі відстані і зберігати тривалий час.

Яйце містить всі необхідні для організму поживні речовини: повноцінні білки, які мають всі незамінні амінокислоти, вітаміни, сполуки заліза, фосфору, кальцію та ін. Одне яйце за поживністю дорівнює приблизно 40 г м'яса і 120-150 г молока. Воно на 4-5 % забезпечує добову потребу дорослої людини в білках, жирах і мінеральних речовинах і на 10-30% - в основних вітамінах, при цьому містить у середньому 66% води.

Яєчний порошок і меланж широко використовується в хлібопекарній, кондитерській, виноробній, а також в текстильній і інших галузях промисловості.

Важливе народногосподарське значення має побічна продукція птахівництва - перо, пух, послід. Перо і пух застосовуються для виготовлення подушок, ковдр, галантерейних виробів, рибальських снастей. Пташиний послід - цінне добриво і сировина для виготовлення сечової кислоти. Відходи інкубації та забою переробляють в цінне кормове борошно, яке додають в комбікорми [65].

Птахівництво – це рентабельне виробництво, але ціни на яйця і корми схильні різкого сезонного коливання. Є періоди, наприклад, початок весни, коли ціни на яйця мінімальні, а витрати на покупку зерна для годування птиці - максимальні.

Розвиток птахівничих підприємств на науково обґрунтованих засадах може забезпечити безперебійне постачання високоякісної продукції птахівництва споживачам, стабільність процесу її купівлі-продажу, а також досягнення такого рівня ціни, який задовольняв би суб'єктів ринку.

У 2013 році наша країна увійшла в першу світову десятку країн – виробників продуктів птахівництва. Україна входить в трійку країн-лідерів за рівнем споживання яєць, займає п'яте місце у світі за обсягом їх виробництва та дев'яте місце посідає за обсягами виробленого м'яса птиці.

Куряче м'ясо є найбільш доступним видом м'яса для населення. Поки більшість споживачів споживають свинину – 114 млн. т на рік проти 106 млн. т м'яса птиці. Але споживання курятини в світі зростає швидше – 2,5% на рік порівняно з 1,5% зростання споживання свинини. Такими темпами до 2020 року споживання курятини та свинини зрівняється [50]. Споживання та виробництво м'яса та яєць в Україні та Сумській обл. представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

**Споживання та виробництво м'яса та яєць в Україні
та Сумській області**

	Регіон	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.
Споживання на одну особу						
М'яса та м'ясопродуктів, кг	Україна	52,0	51,2	54,4	56,1	54,1
	Сумська обл.	46,2	44,7	45,0	46,1	49,7
Яєць, шт.	Україна	290	310	307	309	310
	Сумська обл.	285	304	297	299	298
Виробництво на одну особу						
М'яса всіх видів, кг	Україна	44,9	46,9	48,5	52,5	54,9
	Сумська обл.	34,6	35,1	34,9	37,1	39,9
Яєць, шт.	Україна	372	409	419	431	456
	Сумська обл.	230	298	329	374	391

Як бачимо з таблиці 1.2. виробництво м'яса та яєць зростає більш помірними темпами [32]. По Україні м'ясо збільшилося на 22%, а по

Сумській обл. – на 15,3%. Щодо яєць, то темпи зростання значно більші: в Сумській обл. – кількість яєць на одну особу в 2014 році становила 391 шт., що на 161 шт. збільшилася в порівнянні з 2010 роком.

Виробництво м'яса та яєць по Україні та Сумській обл. представлено на рис.1.5.

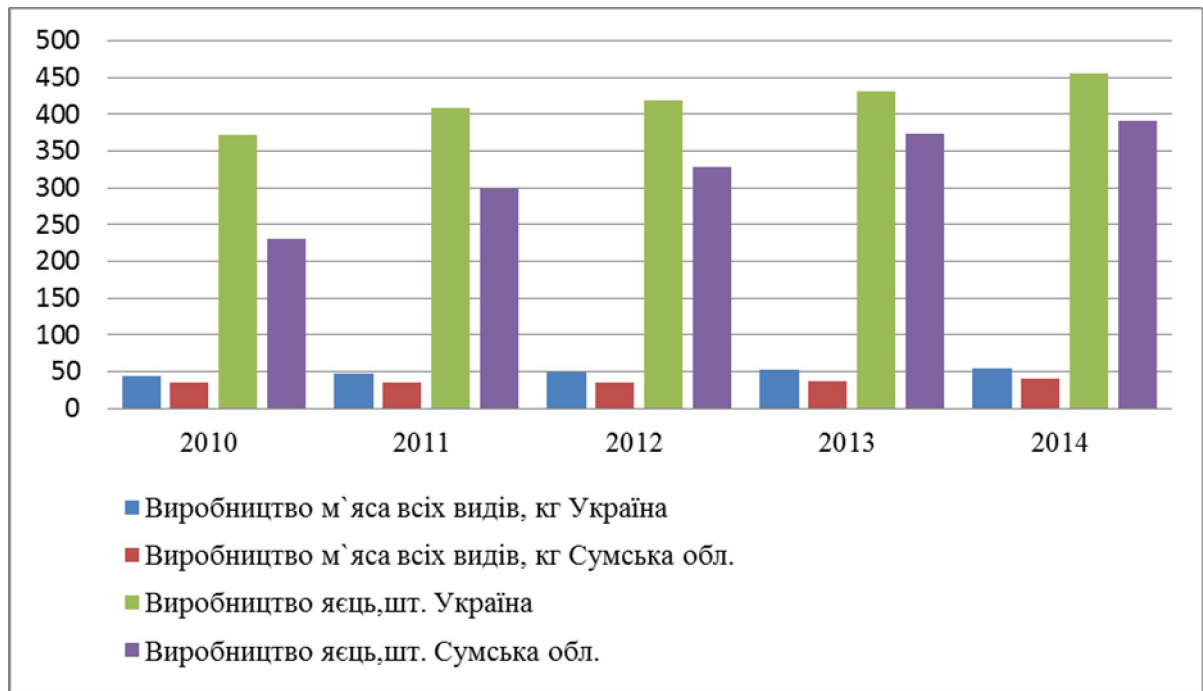

Рис. 1.5 Виробництво продукції тваринництва в Сумській обл. та Україні

За річного фонду споживання м'яса на рівні 2,6 млн. т на одну особу в середньому припадає 54 кг м'яса. З цього обсягу частка м'яса птиці становить 43 %. Проте споживання інших видів м'яса теж значне, зокрема: свинини - 38 %, яловичини - 17 %, іншого м'яса - 2 %.

Рекомендована Міністерством охорони здоров'я річна норми споживання м'яса однією особою має бути 80 кг, проте фактично в 2014 році в Україні становить 54 кг. Якщо брати споживання яєць, то раціональна норма на одну особу становить 290 шт. на рік.

Споживання продукції тваринництва в Україні та Сумській обл. представлено на рис.1.6 [48].

Як бачимо, споживання яєць як по Україні так і по Сумській обл. протягом 5 роки збільшилося на 20 шт. і 13 шт. відповідно.

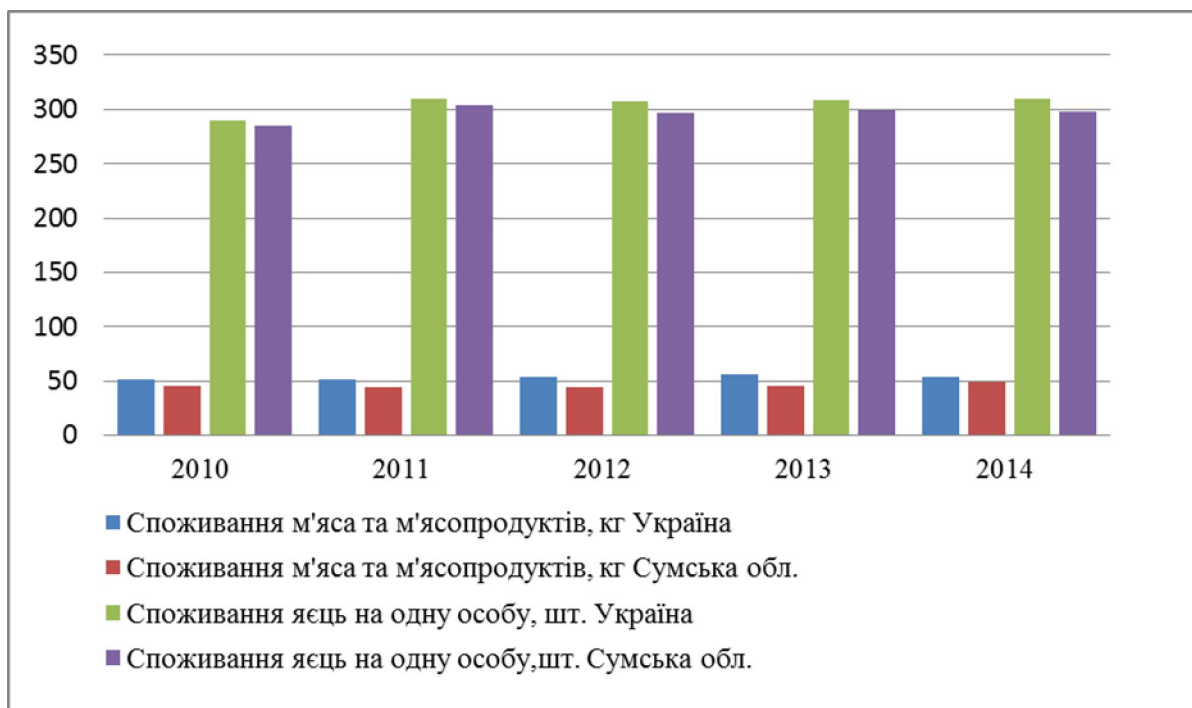

Рис. 1.6 Споживання м'яса та яєць в Україні та Сумській обл.

Домашнє виробництво птиці конкуренції промисловим підприємствам не складає, тому як промислове, по-перше, виграє за ціною, по-друге, з домашньої курки не можна приготувати тієї розмаїтості готових продуктів, якого можна досягти, використовуючи фабричну курятину. У сегменті домашньої курятини виробляється 30-50 тис. т. у рік. Згодом, коли птахофабрики по вирощуванню бройлерів зможуть представити продукт за ціною в 1,5-2 рази нижче вартості домашньої курки, сегмент виробництва домашньої птиці скоротиться до 10% і менше.

Обсяги виробництва м'яса птиці в Україні цього року теж зменшились, проте разом з цим спостерігалось стрімке падіння його експорту - на 31% порівняно з показниками попереднього року [11]. Це пов'язано зі зростанням внутрішнього попиту на курятину, а також з проблемами транзиту української продукції через територію Російської Федерації. Таким чином, фонд споживання м'яса птиці зріс на 2% і становив майже 181,6 тисяч тонн, а частка курятини у структурі споживання м'яса українцями досягла майже 50%.

На світовому ринку Україна є потужним експортером сільськогосподарської продукції, однак частка продукції птахівництва в обсязі експортованої продукції є незначною. В той же час, як показує аналіз динаміки виробництва і споживання м'яса птиці та яєць, вітчизняна галузь птахівництва динамічно розвивається і має значний експортний потенціал.

Сьогодні м'ясо птиці, вироблене на українських птахо комплексах, споживають у 28 країнах світу, а яйця - в 48 країнах. За рік Україна експортує також 500-600 млн. шт. яєць, це близько 4-5% виробленої продукції.

На сучасному етапі птахівництво є однією з динамічних галузей у вітчизняному тваринництві. За останні 10 років обсяги інвестицій у птахівництво перевищили 2,5 млрд. дол. США, що сприяло реконструкції заводів з переробки яєць та будівництву нових птахо комплексів.

На сьогодні українські виробники курятини експортують свою продукцію практично у 40 країн світу. До 2017-го планують здійснювати поставки у щонайменше 50 країн [51].

До 2014 року найбільшими споживачами української курятини були країни Митного союзу, Середньої Азії, Близького Сходу, Північної Африки. Найбільше м'яса бройлерів експортовано в країни Митного союзу. Та на сьогодні такі поставки для вітчизняних виробників є ризикованими через непередбачувану поведінку країн-імпортерів, яка надто залежить від політики держав. Особливо ненадійним у цьому сенсі залишається ринок Російської Федерації. Це змушує українських виробників максимально диверсифікувати ринки збуту й збільшувати поставки продукції у країни Арабського світу, Африки, налагоджувати торгові зв'язки із Саудівською Аравією та Китаєм. Останній ринок є особливо перспективним.

За оцінками експертів, Китай цього року імпортуватиме близько 3 млн. тонн курятини, і за прогнозами щонайменш 600 тис. тонн цієї продукції може бути завезено з України. Однак поки що важко передбачити, коли завершаться узгоджувальні процедури щодо експорту українського продукту у цю країну.

Найбільшим в Україні комплексом бройлерного птахівництва є Миронівська птахофабрика, що належить компанії «Миронівський хлібопродукт», де виробляється до 220 тис. тонн курятини на рік.

Яйця є одним з основних продуктів харчування населення, що характеризується своєю доступністю і помірними цінами. Традиційно високою залишається питома вага реалізації яєць на ринку, через власні магазини, ларьки, палатки (27,1%), що є надійним джерелом поповнення обігових коштів.

Україна увійшла до десятки країн-виробників яєць. ТОП-10 країн-виробників яєць представлено на рис. 1.7.

На частку України припадає 2% виробництва курячих яєць у світі. У 2014 році Україна експортувала 59,2 тис. тонн яєць на 158 млн. дол [20].

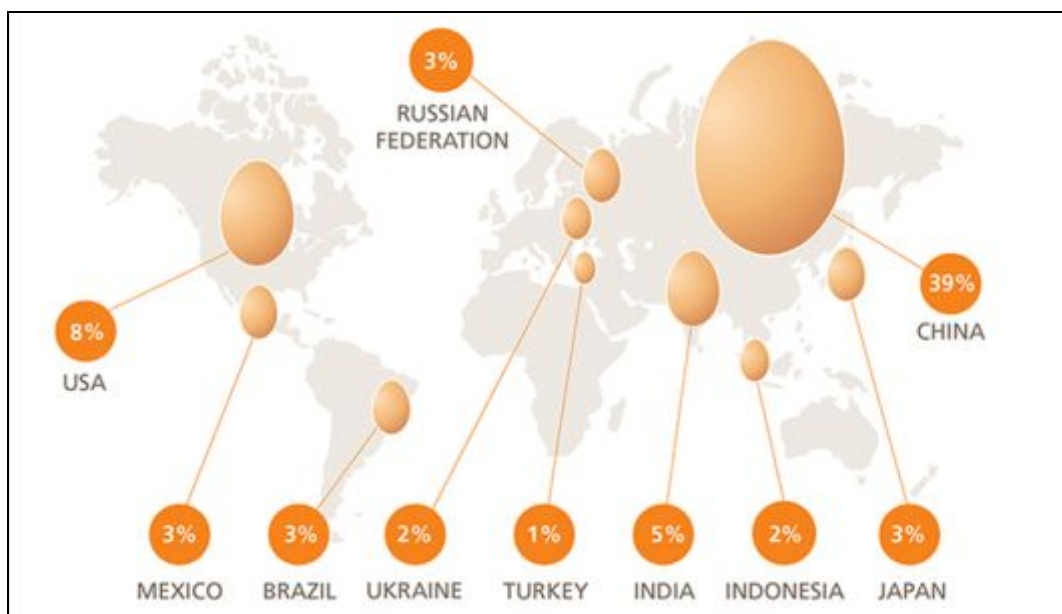

Рис. 1.7 ТОП-10 країн-виробників яєць

На рис. 1.7 ми бачимо, що на першому місці за обсягом виробництва яєць знаходиться Китай з часткою 39%. США забезпечують 8% виробництва яєць у світі — друге місце. На третьому — Індія (5%). Четверте місце з часткою 3% посідають Росія, Мексика, Бразилія та Японія. П'яте місце розділили Україна та Індонезія — по 2%. А також до десятки країн-виробників яєць увійшла також Туреччина з часткою 1%.

У 2014 році виробництво яєць становило 20 млрд. штук. При цьому найбільш активне зростання було відзначено в сегменті промислового виробництва яєць, де обсяги виробництва за цей період збільшилися на 24,8%. У 2014 році з України було вивезено 2,3 млрд. яєць з урахуванням продуктів їх переробки. Більше всього яєць вітчизняні виробники експортують в Ірак, Арабські Емірати, Ліберію, Молдову, Анголу, Кіпр, Великобританію і Грецію. Безперечно, що вказаний експорт яєць не матиме негативного впливу на внутрішнє споживання, оскільки вітчизняне виробництво повністю задовольняє потреби українських споживачів.

У 2014 році фонд споживання яєць населенням України становив 13,6 млрд штук, тобто один середньостатистичний українець спожив 311 яєць. В економічно розвинених європейських країнах ця цифра становить 320-350 яєць.

Монополістом промислового виробництва курячих яєць в Україні є компанія «Авангард», яка займає більше 57% ринку яєць [69].

Ефективний розвиток галузі птахівництва забезпечить впровадження логістичної складової та новітніх підходів у виробництво продукції птахівництва.

Група компаній «Авангард» — найбільша агропромислова група України, компанії якої спеціалізуються на виробництві курячих яєць і яєчних продуктів і, за деякими оцінками, займає 49% промислового ринку яєць та 91% ринку сухих яєчних продуктів, вироблених в Україні в 2014 р.

Виробничі об'єкти компанії розташовані в 14 з 24 регіонів України. Логістичне розміщення агропромислової групи «Авангард» представлено на рис. 1.8.

Рис. 1.8 Логістичне розміщення агропромислової групи «Авангард»

Характеристика найбільших виробників продукції птахівництва в Україні представлена в табл. 1.3 [9].

Таблиця 1.3

Характеристика найбільших виробників продукції птахівництва в Україні

Підприємство	Виробнича спеціалізація	Структурні підрозділи	Регіон	Види продукції	Торгові марки (бренди)
Авангард	Виробництво яєць та яєчних продуктів	19 фабрик для кур-несучок	Івано-Франківська, Хмельницька, Черкаська, Миколаївська, Херсонська, Дніпропетровська, Київська, Харківська, Кіровоградська, Чернівецька	Яйця курячі (білі та коричневі); Сухі продукти: сухий яєчний порошок, сухий яєчний жовток, альбумін, знецукрений білок зі здатністю до збивання	Квочка, Organic Eggs
		6 комбикормових заводів			
		Завод по переробці яєць			
		3 репродуктори			
		9 зон дорощування молодняку			
		Проекти (Завіс і Чернобаївське)			
		3 склади тривалого зберігання яєць			

Продовження таблиці 1.3.

ПАТ «Миронівський хлібокомбінат»	Виробництво і реалізація м'яса курятини, гусятини та продуктів їх переробки	3 птахофабрики з розведення курчат- бройлерів	Івано- Франківська, Черкаська, Херсонська, Донецька, Дніпропетров ська, Київська	Виробництво комбікорму, напівфабрикатів, інкубаційних яєць, охолодженої курятини	Наша Ряба, Фуа Гра, Легко!, Башинський, Євро- продукт
		3 птахоферми			
		2 фабрики напівфабрикатів швидкого приготування			
		6 комбікормових підприємств			
ТзОВ «Агропромисло ва група «Пан Курчак»	Виробництво та реалізація м'яса курятини та продуктів її переробки	ПП «ЗАК», ТзОВ «Агротехніка», ТзОВ «Агідель», ТзОВ «Птахокомплекс Губин», ТзОВ «ВМП», ТзОВ «Українські торгівельні мережі»	Волинська	Тушки курчати- бройлера, напівфабрикати і субпродукти	Пан Курчак, Агрокорм, Волинь продукт, Ковбаса Волинська, М'ясна точка

Компанія «Аграрний Холдинг Авангард» являється однією з найбільших агропромислових компаній України.

До складу компанії «Аграрний Холдинг Авангард» входять дев'ятнадцять птахофабрик загальною потужністю 30,1 млн. курей-несучок. У 2014 році компанія виробила 6,3 млрд. яєць. Експортує свою продукцію до 37 країн світу, в основному на Близький Схід, країни Африки, Азії, СНД та ЄС.

Розробка інноваційно-інвестиційних проектів на основі логістичного підходу, організація та формування логістичних систем птахівничих підприємств, створення розподільчих та аутсорсинг центрів, що стане основою для розширеного відтворення птахівництва в Україні та сталого його розвитку, сприятиме збільшенню обсягів виробництва продукції птахівництва, забезпечить ефективність і прибутковість, сприятиме створенню нових робочих місць та умов для залучення інвесторів, що здасть змогу конкурувати з іноземними товаровиробниками [68].

1.3 Методичні підходи до формування системи показників оцінювання ефективності логістичних систем

Сучасні критерії оцінки ефективності функціонування логістичних об'єктів розвиваються в межах розвитку концепцій логістичного сервісу, SCM, віртуального логістичного підприємства. Удосконаленню підлягають підходи до багатокритеріальної оцінки функціонування логістичних об'єктів. Водночас з'являються нові критерії, в якості прикладу можна привести критерії «здатність до реагування», «схудлості», «готовності до адаптації».

Найбільш ефективним підходом на сьогодні можна вважати використання інтегральної системи оцінки, яка застосовується до всього логістичного ланцюга в цілому [18]. Ця схема містить у собі чотири типи одиниць виміру: задоволення споживачів/якість, час, витрати, активи. Критерії оцінки ефективності логістичних систем представлено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Показники оцінювання найбільш поширених критеріїв оцінки ефективності логістичних систем

Критерій оцінювання ефективності	Фактор (показник) оцінки
Витрати	Відображають загальною грошовою сумою витрат, грошовою сумою з розрахунку на одиницю продукції. Прагнуть до зниження їх рівня
Задоволення споживачів/якість	Оцінюється довжиною функціонального циклу, рівнем досконалості виконання замовлення та здатності підприємства реагувати на претензії, що висувуються споживачем. Важливими показниками є доставка до назначеного терміну, витрати гарантійного обслуговування, час реакції на претензії споживачів та їх задоволення
Час	Є мірою здатності підприємства швидко реагувати на претензії споживачів. Ключовими показниками тривалості виконання замовлення є: тривалість виробничого циклу; тривалість виконання виробничого плану та ступінь дотримання календарних планів випуску продукції
Активи	Предметом їх оцінювання є ефективність використання капіталу вкладеного у споруди та устаткування, а також обіговий капітал. Ключовими показниками використання активів є точність прогнозів, старіння запасів, завантаження потужностей тощо

Дана схема дозволяє відслідковувати підсумкові результати діяльності за рядом оціночних показників, основні серед яких: здійснення замовлення, тривалість виконання замовлення, загальні витрати логістичного ланцюга, ефективність використання активів.

Ефективність логістичної системи підприємства – це показник (або система показників), які характеризують рівень якості функціонування логістичної розподільчої системи за заданого рівня загальних витрат на реалізацію продукції [44].

З точки зору споживача, який є кінцевою ланкою логістичного ланцюга, ефективність логістичної системи визначається рівнем якості обслуговування його замовлення.

Зростаюча зацікавленість у підвищенні ефективності всього логістичного ланцюга висуває підвищені вимоги і до системи оціночних показників, яка у даному випадку повинна забезпечувати інтегральну оцінку логістичних процесів.

Слід зазначити, що в спеціальній літературі немає єдиної думки щодо питання визначення ефективності функціонування логістичної системи. Найчастіше основним критерієм такої ефективності вважають мінімізацію логістичних витрат. Без сумніву, орієнтація на мінімізацію втрат є актуальною, але за умови досягнення необхідного рівня логістичного сервісу.

Оскільки логістичній системі притаманна ємерджентність (елементи повинні працювати як єдине ціле), а також вона характеризується інтегративною якістю (ефект суми перевищує суму ефектів), то ефективність функціонування логістичної системи розподілу сільськогосподарської продукції повинна представляти певну інтегровану модель ефективності функціонування основних її складових.

Оцінка логістичної системи проводиться як на стадії її проектування, планування, а також оцінюються і уже діючі системи [45]. В процесі оцінки необхідно порівнювати потенційні або отримані вигоди із витратами на

реалізацію проекту. Вигоди виражаються у вдосконаленні обслуговування, зниженні витрат, покращання використання активів тощо.

Ефективність логістичних систем досліджували такі науковці, як М. Кристофер, Л. Міротін, О. Мороз, Ю. Пономарьова, Д. Уотерс, Л. Фролова та ін. Однак залишились дискусійні питання як у трактуванні ефективності функціонування логістичної системи підприємства, так і в оцінці саме ефективності.

Економічну ефективність галузі птахівництва визначає ряд окремих особливостей:

- 1) Продукція виробляється і реалізується рівномірно протягом року;
- 2) Незалежно від економічної ситуації в країні попит на продукти птахівництва досить стійкий, оскільки вони належать до категорії першої необхідності;
- 3) М'ясо птиці та яйце надходять безпосередньо у продаж, та на переробку, тобто присутній ринок як прямого, так і опосередкованого попиту;
- 4) В даній галузі меншою мірою проявляється залежність чисельності поголів'я від кількості та якості земельних угідь, птахівництво більш гнучке і пристосоване до зміни масштабів виробництва порівняно з іншими галузями тваринництва.

Розглядають ефективність птахівництва із таких позицій: ефективність функціонування галузі; ефективність діяльності птахо підприємства; ефективність продукції птахівництва [57]. Економічна ефективність птахівництва представлена у вигляді схеми на рис. 1.9.

Під економічною ефективністю у птахівництві розуміється одержання максимального виходу продукції від однієї голови птиці за найменших затрат праці і засобів на виробництво одиниці продукції. Однак для ефективного ведення будь-якої галузі необхідно не тільки збільшувати обсяг виробництва продукції, а й систематично підвищувати продуктивність праці, знижувати витрати на виробництво одиниці продукції.

Рис. 1.9 Економічна ефективність птахівництва

Для оцінки економічної ефективності виробництва використовують натуральні й вартісні показники. Натуральні показники є вихідними для вимірювання економічної ефективності птахівництва. Такий показник, як продуктивність птиці, повною мірою характеризує ступінь ефекту, одержаного в процесі виробництва, але відображає лише один бік досягнутої ефективності, тобто технологічної. Для економічної ефективності необхідно знати вартісні показники, які відображають ресурси, затрачені для досягнення відповідного рівня продуктивності птиці [45].

Для визначення економічної ефективності виробництва необхідно насамперед одержаний результат (ефект) порівняти з виробничими витратами або ресурсами, що його створили. У процесі виробництва використовуються засоби виробництва, робоча сила, а функціонування цих ресурсів пов'язане з виробничими витратами. Тому для визначення

економічної ефективності виробництва в цілому по підприємству доцільно використовувати таку систему показників:

- вартість валової продукції на 1 середньорічного працівника чи на 1 людину годину; на 1 грн. основних виробничих фондів; на 1 грн. виробничих витрат; на 1 ц к. од.;
- обсяг валового чистого доходу та прибутку на 1 середньорічного працівника чи на 1 людину годину; на 1 грн. основних виробничих фондів; на 1 грн.. виробничих витрат; на 1 ц к. од;
- рівень рентабельності та норма прибутку.

Наведені показники характеризують ефективність використання витрат, кормів та рентабельність виробництва.

Економічну ефективність виробництва одного виду продукції птахівництва визначають за допомогою таких показників [62]:

- 1) продуктивність птиці, а саме: річна несучість однієї курки несучки і середньодобовий приріст молодняку на вирощування;
- 2) затрати праці на одиницю продукції: на 1000 шт. яєць або на 1 ц приросту;
- 3) собівартість 1000 шт. яєць або 1 ц приросту;
- 4) рівень рентабельності виробництва;
- 5) прибуток на одиницю продукції;
- 6) прибуток на 1000 гол. птиці.

Важливим показником економічної ефективності виробництва яєць та м'яса птиці є продуктивність птиці. Для курей-несучок продуктивність характеризується річною несучістю 1 курки-несучки. Вона визначається шляхом ділення валового збору яєць на поголів'я курей - і таким чином отримується середньорічна несучість 1 голови.

Продуктивність птиці виступає одним з головних показників ефективності, тому що рівень продуктивності і впливає майже на всі інші показники: із зростом продуктивності зменшуються витрати кормів на 1000 шт. яєць, затрати праці, собівартість 1000 шт. яєць а із зниженням

продуктивності ці показники збільшуються. Продуктивність 1 курки-несучки в свою чергу залежить від цілого ряду факторів: породний склад, стан здоров'я птиці, строки використання курей-несучок та вікова структура стада, якість кормів, годівлі та поїння, умови утримання, догляд тощо.

Продуктивність молодняку птиці на вирощуванні виражається у середньодобових приростах 1 гол (г) і розраховується діленням загальної кількості приросту за рік на поголів'я молодняку і на кількість днів у році. Також має велике значення, як і продуктивність курей-несучок і залежить від ряду факторів [37].

Прямі затрати праці визначаються діленням загальної кількості відпрацьованих люд.-год. на виробництві даного виду продукції на кількість отриманої продукції. Рівень затрат праці також залежить від ряду факторів і знижується з підвищенням продуктивності птиці (як уже було зазначено вище), з підвищенням рівня механізації і автоматизації тощо. Вимірюється цей показник в люд.-год. на одиницю продукції (1000 шт., чи 1 ц).

Затрати кормів на одиницю продукції розраховуються шляхом ділення загальної кількості витрачених кормів на певну групу птиці на кількість одержаної продукції від цієї птиці. Вимірюється в центнерах кормових одиниць на 1000 шт. яєць чи 1 ц приросту. Знижується із підвищенням продуктивності птиці. З покращенням якості кормів, при зменшенні втрат кормів тощо.

Наукові дослідження і практика передових птахофабрик свідчать, що при продуктивності курки-несучки 230-250 яєць за рік витрати кормів на 1000 шт. яєць становлять 1,7-2 ц корм., од., при несучості 180-200 яєць вони збільшуються на 30 %, а при показнику до 150 яєць – більш як удвічі.

При виробництві 1000 яєць затрати праці у птахівництві становлять 3,5-6 люд.-год., а 1 ц приросту живої маси птиці – 8-10 люд.-год., рівень рентабельності – 25-70 % [31].

Собівартість - це грошовий вираз поточних витрат підприємства на виробництво і реалізацію одиниці продукції. Її обчислюють як відношення

витрат підприємства на виробництва даного виду продукції до обсягу виробленої продукції.

Отже, собівартість як економічна категорія об'єднує всі витрати підприємства в грошовій формі, відшкодування яких необхідне для здійснення процесу простого відтворення. Вона показує, у що обходиться кожному виробнику виробництво та збут продукції.

Залежно від характеру витрат, які включаються у собівартість продукції, в практичній діяльності підприємств розрізняють виробничу і повну (комерційну) собівартість. До виробничої собівартості відносять витрати, пов'язані з виробництвом та внутрішньогосподарським транспортуванням продукції до місця зберігання. Крім того, кожний виробник несе певні витрати по збуту продукції. Собівартість розраховану з урахуванням витрат по її збуту, називають повною, або комерційною.

На собівартість виробництва продукції птахівництва найбільше впливають такі статті витрат, як оплата праці і вартість кормів, які в структурі собівартості яєць становлять в середньому 69 %, а м'яса птиці – 65 % [14].

Собівартість 1 продукції знижується з підвищенням продуктивності праці, із зниженням трудомісткості продукції, із підвищенням продуктивності птиці, із впровадженням досягнень науково-технічного прогресу. Із удосконаленням організації виробничих процесів, із зниженням матеріаломісткості продукції тощо.

Прибуток становить різницю між виручкою (доходом) від реалізації продукції та її повною собівартістю. Це загальна сума прибутку, яка визначається по всьому обсягу реалізованої продукції. Прибуток в рахунку на одиницю продукції можна визначити відношенням загальної продукції або як різницю між ціною реалізації одиниці продукції і повною її собівартістю.

Прибуток на 1 гол. птиці розраховується діленням загальної суми прибутку від реалізації даного виду продукції на відповідне поголів'я птиці.

Характеризуючи рентабельність виробництва окремих видів продукції недостатньо визначити величину прибутку - необхідно також порівняти її з виробничими витратами [59]. Для цього використовують такий показник, як рівень рентабельності. Його визначають за формулами:

$$K=(\Pi:C)100, \text{ або } (1.1)$$

$$K=[(B:C)-1]-100, \text{ або } (1.2)$$

$$K=[(Ц:C)-1]-100, \text{ де } (1.3)$$

К - рівень рентабельності, %

Π - прибуток, грн.

С - повна собівартість реалізованої продукції, грн.

В - виручка від реалізації продукції, грн.

Ц - ціна реалізації 1 продукції, грн.

С - повна собівартість 1 реалізованої продукції, грн.

Як видно з наведених формул, рівень рентабельності відображає ефективність виробничих витрат, і залежить від повної собівартості одиниці реалізованої продукції і цін реалізації і продукції.

Для підвищення економічної ефективності спеціалізовані птахівницькі господарства повинні застосовувати елементи маркетингу та логістики у своїй діяльності на всіх стадіях виробництва, переробки і збуту продукції. Починати треба з вивчення ринку птахівницької продукції, на який поставлятиметься продукція конкретного підприємства. На основі цього можна визначитися в можливих обсягах виробництва продукції кожного виду і з'ясувати резерви зростання її обсягів.

Важливим моментом є визначення каналів реалізації кожного виду продукції птахівництва. Більш ефективною є реалізація її підприємством через фірмові магазини, кіосках та на ринках. Можлива також реалізація через оптові торговельні організації. Потрібно наперед визначати рівень цін реалізації кожного виду продукції і за календарними періодами, а також можливий рівень прибутковості. І важливим є доставка продукції у визначений час, місце і з оптимальними витратами.

Основними напрямками забезпечення ефективного розвитку птахівничих підприємств в умовах Сумської області є:

- ✓ покращення годівлі тварин за рахунок власного забезпечення птахофабрик кормами;
- ✓ покращення племінної роботи;
- ✓ забезпечення збереження поголів'я;
- ✓ відтворення виробничого потенціалу та організації його ефективного використання;
- ✓ впровадження інноваційних технологій виробництва продукції;
- ✓ поглиблення переробки м'яса птиці, утилізація відходів, освоєння сучасних інструментів маркетингу;
- ✓ впровадження правил логістики та освоєння її технологій.

Важливим чинником підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва є запровадження принципів логістики розподілу [45]. Вона охоплює весь ланцюг системи розподілу: маркетинг, транспортування, складування.

Основною метою системи розподілу є доставка товару в потрібний час і потрібне місце, належної якості, в необхідній кількості, із найменшими витратами. На нашу думку, запровадження принципів логістичної концепції SCM (Supply Chain Management) вимагає інтеграції підприємств галузі з підприємствами суміжних галузей.

Інформаційно-логістична система є спеціалізованим рішенням для автоматизації логістики. Її часто називають «система управління ланцюгами постачань» (SCM — Supply Chain Management System). Фахівці дають таке визначення SCM: «Цілісна орієнтована на клієнта система узгоджених інтегрованих дій між партнерами чи учасниками в логістиці на протязі усього кругообігу створення цінності, починаючи з бажання клієнта, яке має вирішальне значення для закупки сировини та матеріалів і закінчуючи надходженням товару споживачеві і утилізацією відходів, що супроводжується інформаційним та грошовим потоками».

Деякі фахівці віддають перевагу скороченому визначенню: «SCM — це оптимізація ланцюга процесу логістики не тільки на самому підприємстві, але і від постачальника до клієнта» [12].

Концепція SCM передбачає використання системного підходу та інтегрованого планування, а також управління всім потоком кормів, матеріалів, племінної та товарної продукції ясного птахівництва різних напрямків від постачальників, через підприємства виробників товарної та племінної продукції, розподільчі центри до кінцевих як індивідуальних, так і корпоративних споживачів продукції птахівництва, тобто всього ланцюга поставок (ЛП).

Система управління ланцюгами постачань — апаратно-програмний комплекс, призначений для покращення методів пошуку предметів закупівлі; оптимізації процесу підтримки виробництва товарів (включаючи переміщення і зберігання), а також раціоналізація відносин з покупцями.

Атрибути концепції SCM представлені в таблиці 1.5.

Виділяють наступні основні складові SCM:

1. Планування логістичного ланцюга (постачальник — підприємство — споживач). Мова йде про оптимізацію пошуку та вибору контрагентів господарської діяльності.

2. Управління постачанням. Розробляється план постачання, що містить перелік постачальників з деталізацією цін, форм доставки та оплати, а також методики оцінки ефективності співпраці з постачальниками. Вирішуються завдання автоматизації обліку поставок, обігу у роботі виробничих складів, передачі предметів закупівлі в цехи.

3. Управління виробництвом. Розробляється оперативно-календарний план виробництва, що забезпечує безперебійність процесу виробництва без очікувань та простоїв, оптимальність розмірів партій у виробництві, зведення до мінімуму перевезень в межах підприємства, узгодження часу циклу роботи окремих верстатів (паралельне виготовлення необхідної кількості

комплектуючих для одного продукту різними верстатами в один період часу), зведення до мінімуму проміжного зберігання тощо.

Таблиця 1.5

Орієнтація і атрибути SCM

Основні цілі	Актуальність	Переваги
◆ скорочення потрібного часу; ◆ зниження витрат; ◆ забезпечення можливості мати у наявності товарно-матеріальні цінності; ◆ збереження якості; ◆ забезпечення ліквідності товарів.	◆ фактор конкурентної боротьби; ◆ фактор підвищення стандарту якості поставок товарів; ◆ фактор скорочення оборотних коштів у запасах; ◆ фактор впровадження сучасних методів транспортування і складування; ◆ можливість користування великим масивом інформації; ◆ фактор оптимізації в ланцюгу «постачальник-підприємство-покупець»	◆ короткий термін реагування на запит клієнта; ◆ високий рівень сервісу; ◆ гнучкість при реалізації замовлення; ◆ використання всіх можливостей економії витрат.

4. Управління збутом. Розробляється план поставок готової продукції з деталізацією споживачів, форм доставки та оплати, а також методики оцінки ефективності співпраці із споживачами. Формується банк замовлень, контролюється виконання замовлень і здійснення оплат, мережа складів збуту [18].

5. Зворотний зв'язок. Складова, що відповідає за реєстрацію рекламаций і недоліків роботи, здійснення контролюючого впливу.

Передумовами впровадження системи SCM є наявність:

- спеціалізованих програмно-апаратних модулів;
- функціонування на підприємстві ERP-системи;

- підготовленого персоналу;
- існування в структурі підприємства відділу логістики;
- доступність системи (надійність обладнання і якісний доступ до Інтернету);
- перехід на електронний документообіг.

Впровадження SCM, в певному розумінні, дозволяє перейти від роботи з товаром до роботи з клієнтом. Мова йде про матеріалізацію не тільки логістичного, але і маркетингового підходу «орієнтації на споживача». В минулому підприємства розробляли road map (стратегію розвитку продуктової лінії), а на її базі виготовляли товари. У подальшому обсяги виробництва рентабельної продукції збільшувались, а збиткової припинялися.

Система SCM прискорює перехід до безпосередньо суспільної форми виробництва, оскільки робить акцент і оперативно реагує лише на замовлення клієнтів. Зараз road map тільки задає вектор потенціального розвитку товарного асортименту, а вже замовлення стають поштовхом виробництва потрібної продукції.

Критерієм ефективності виробництва продукції птахівництва є задоволення потреб населення у якісному та безпечному м'ясі птиці та продуктах його переробки, забезпеченні їх доступності усім доходним групам населення, досягненні достатнього рівня грошових доходів зайнятих у ньому працівників, а також забезпечення екологічної безпеки виробництва

На сьогоднішній момент глобалізація ринку харчової продукції призвела до необхідності вирішувати проблему безпеки продуктів харчування й необхідності зменшити ризики їхнього негативного впливу на здоров'я людини [24].

Відомою та широко розповсюдженою моделлю управління безпечністю харчових продуктів є система, що заснована на принципах НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Point – аналіз небезпечних чинників і критичні контрольні точки). Ця система дає можливість

забезпечити безпеку та якість продуктів птахівництва при виробництві сировини, її переробці, зберіганні, транспортуванні і використанні.

ХАССП - це базова система управління харчової безпеки продукції по всьому ланцюгу її виробництва від початкового сировинного сегмента до моменту потрапляння до споживача.

Відповідно даний ланцюг (від поля до тарілки) включає в себе як весь виробничий, так і логістичний ланцюг. Всі учасники даного ланцюга повинні керуватися принципами НАССР (ХАССП) при здійсненні своєї діяльності.

З 1 липня 2003 року в Україні введено новий державний стандарт ДСТУ 4161-2003 "Системи управління безпечністю харчових продуктів", який базується на концепції. Цей стандарт може бути застосований як для впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів, так і для її сертифікації.

Також важливим при впровадженні системи управління в Україні є ДСТУ ISO 22000:2007 «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга». Разом з тим слід зазначити, що ДСТУ ISO 22000-2007 має узагальнений характер для виробництва всіх груп харчової продукції і вимагає спеціальної адаптації для кожного виробництва [4].

Аналіз небезпечних чинників і критичні контрольні точки являють собою систему оцінювання і контролю небезпечних чинників продовольчої сировини, технологічних процесів й готової продукції, яка забезпечує високу якість і безпечність харчових продуктів.

Наразі НАССР – це актуальна модель управління якістю та безпечністю харчових продуктів у промислово розвинених країнах світу. Важливим в цій системі є те, що у разі застосування принципів НАССР значною мірою знижуються рівні виникнення небезпек для життя і здоров'я споживачів харчової продукції.

Контролювання технологічного процесу та умов, що приводять до появи небезпечних чинників, містить елемент, який називається критичною точкою контролю.

Система НАССР охоплює всі типи потенційних ризиків для безпечності харчових продуктів (біологічні, хімічні чи фізичні), поява яких природна у продовольстві, навколишньому середовищі або внаслідок помилки у харчовому виробництві. Дана система зменшує потенційні ризики для здоров'я споживачів від хвороб, спричинених харчовими продуктами, ідентифікуючи, запобігаючи та коригуючи проблеми харчового ланцюгу від первинного виробництва до кінцевого споживача [8].

В основі системи НАССР лежить оцінка небезпек, які можуть впливати на харчовий продукт у процесі його виробництва, зберігання, реалізації та використання.

За мету система НАССР ставить виробляти безпечні харчові продукти, але для цього треба створити три контрольовані етапи:

- 1) попередження небезпеки;
- 2) запобігання поширенню небезпеки;
- 3) усунення небезпеки.

Ці контрольні заходи є центральними у концепції НАССР, які досягаються поступово за допомогою семи принципів, що наведені нижче на рис. 1.7.

Принципи НАССР — це фокусування на ідентифікації, моніторингу та контролі небезпек в критичних контрольних точках визначених скрізь виробничий ланцюг.

Мета даних принципів полягає в наступному: допомогти підприємствам зосередитись на тих етапах, операціях технологічного процесу та умовах виробництва, що є критичними для безпеки харчових продуктів.

Рис. 1.7 Принципи системи НАССР

Користь від впровадження системи НАССР:

- Для виробників:
 - виробництво більш безпечної продукції, що знижує діловий ризик і підвищує задоволеність споживачів;
 - поліпшення репутації і захист торговельної марки; узгодженість із законодавством;
 - персонал має чітке уявлення щодо вимог до безпечності продукції, які можуть бути використані у судових позовах і визнані страховими компаніями;
 - краща організація персоналу та використання робочого часу;
 - ефективність витрат, зменшення збитків у перспективі (спочатку збитки можуть збільшитися через застосування коригувальних дій, які вимагають видалення продукції внаслідок невиконання незалежного контролю в КТК);
 - можливість збільшити доступ та ринки збуту [43].

- Для споживачів: менший ризик хвороб, спричинених харчовими продуктами; поліпшення якості життя; більша довіра до харчових продуктів.
- Для урядів:
 - полегшення інспекцій та ефективніший контроль харчових продуктів;
 - поліпшення охорони здоров'я та зменшення витрат на охорону здоров'я;
 - полегшення міжнародної торгівлі.

Система НАССР – це частина системи управління підприємством. До переваг використання НАССР можна віднести:

- систематичний підхід до безпеки харчової продукції;
- доповнення і посилення системи управління якістю;
- можливість інтеграції в систему управління якістю;
- підвищення довіри / задоволеності замовника.

На сьогоднішній день в нашому регіоні все більше підприємств впроваджують сучасні системи управління. Впровадження систем управління якістю та/або безпечністю харчових продуктів є вимогою Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [1], а саме п.6. ст. 20 проголошує, що «Особи, які займаються виробництвом або введенням в обіг харчових продуктів, повинні застосовувати санітарні заходи та належну практику виробництва, системи НАССР та/або інші системи забезпечення безпечності та якості під час виробництва та обігу харчових продуктів...».

Отже, особливістю системи НАССР є те, що за її допомогою вивчається кожен етап у харчовому виробництві, виявляються специфічні ризики, впроваджуються ефективні методи контролю моніторингу. Виробники харчових продуктів, незалежно від етапу харчового ланцюга, на якому вони працюють, несуть повну відповідальність за якість і безпечність харчових продуктів, що випускаються і поставляються ними на споживчий ринок.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПТАХПРОДУКТ-2007»

2.1 Аналіз логістичної системи птахівничої галузі

Птахівництво Сумської області є однією з найбільш інтенсивних та прибуткових галузей сільськогосподарського виробництва, яка має всі можливості нарощувати виробництво високоякісної тваринницької продукції. Вона є однією з найперспективніших галузей сільського господарства.

Птахівництво - галузь, яка може задовольнити потреби всіх без винятку верств населення: м'ясо птиці дешевше за м'ясо інших тварин.

Основними виробниками продукції птахівництва Сумської області є:

- ТОВ «Авіс-Україна» Сумський район
- ТОВ «Сумський бекон» Сумський район
- ТОВ «Колос-Агротрейд» Конотопський район
- ВАТ «Птахопродукт -2007» Липоводолинський район
- ТОВ «Ромниптахоспілка» Роменський район
- ВАТ ППР «Посульський» Недригайлівський район
- ТОВ «Пташине подвір'я» Недригайлівський, Путивльський район
- СТОВ ім. Шевченка Лебединський район [70].

Аналізуючи продукцію птахівництва по Сумській області згідно даних Департаменту агропромислового розвитку можна сказати, що на сьогоднішній день в усіх категоріях господарств налічується 4,6 млн. голів птиці всіх видів. У 13 сільгосппідприємствах, які займаються птахівництвом є в наявності 1188,8 тис. гол птиці, з них 1014 тис. гол. курей, 16,2 тис. гол. качок, 0,5 тис. гол. гусей, 84.1 тис. гол. індиків та 73.3 тис. гол. перепелів.

Інкубаторно–птахівничими підприємствами в I кварталі 2015 року проінкубовано 2,5 млн. штук яєць, виведено 1,8 млн. гол. здорового молодняку

птиці, що в 1,5 рази більше від аналогічного періоду 2014 року. Щорічно населенню області реалізується до 1 млн. голів молодняку птиці.

Не менш важливим продуктом птахівництва, є виробництво яєць. Цей напрям є одним із найбільш прибуткових у тваринництві, що є діючим стимулом для його розвитку та нарощування виробництва продукції.

Протягом року від однієї курки можна отримати 250-300 і більше яєць, від качки 180-200, від гуски – 40-50.

В 2014 році середня річна несучість курей-несучок по Сумській області становить 249 шт. яєць.

За період 2010-2014 рр. середньорічна несучість курей-несучок в сільськогосподарських підприємствах зросла на 1,6% з 245 шт. у 2010 році до 249 шт. у 2014 році, як бачимо на рис. 2.1.

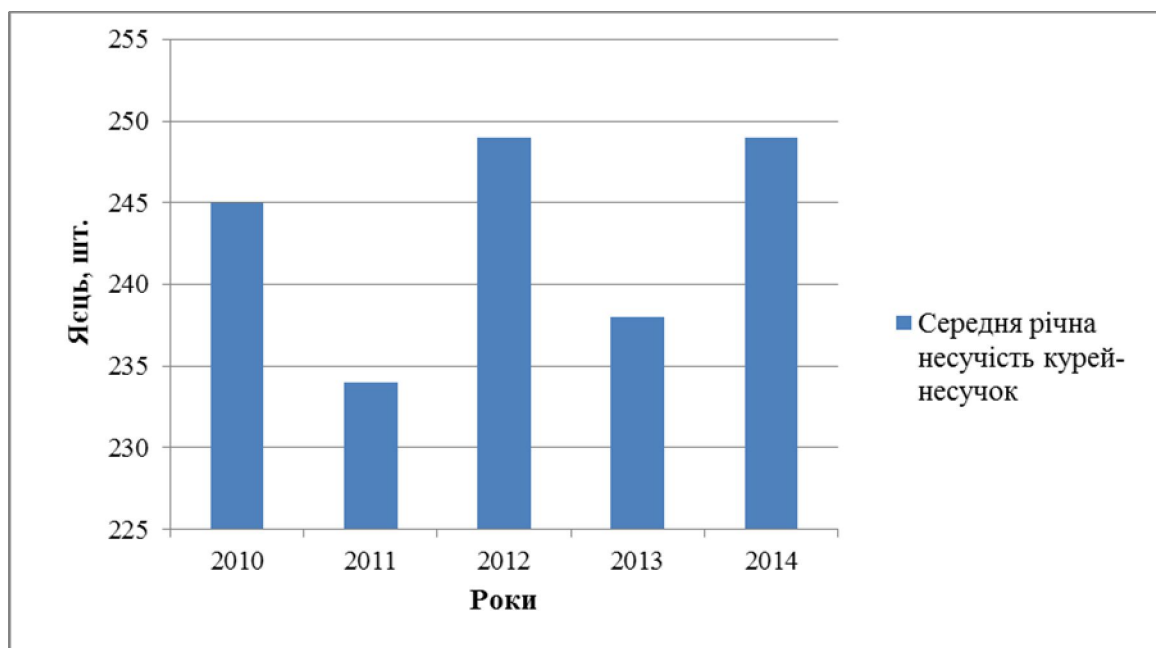

Рис. 2.1 Середня річна несучість курей-несучок у сільськогосподарських підприємствах Сумської області

Флагманом по виробництву яєць є підприємство ТОВ «Авіс-Україна» с. Косівщина Сумського району, яким за 2014 рік вироблено 127 млн. штук яєць (або 62% від вироблених у с/г підприємствах). Станом на 1 квітня 2015р. у господарстві утримується близько 700 тис. голів курей яєчних порід.

Виробництво яєць за останні три роки в Сумській обл. та ТОВ «Птахопродукт-2007» представлено на рис. 2.2.

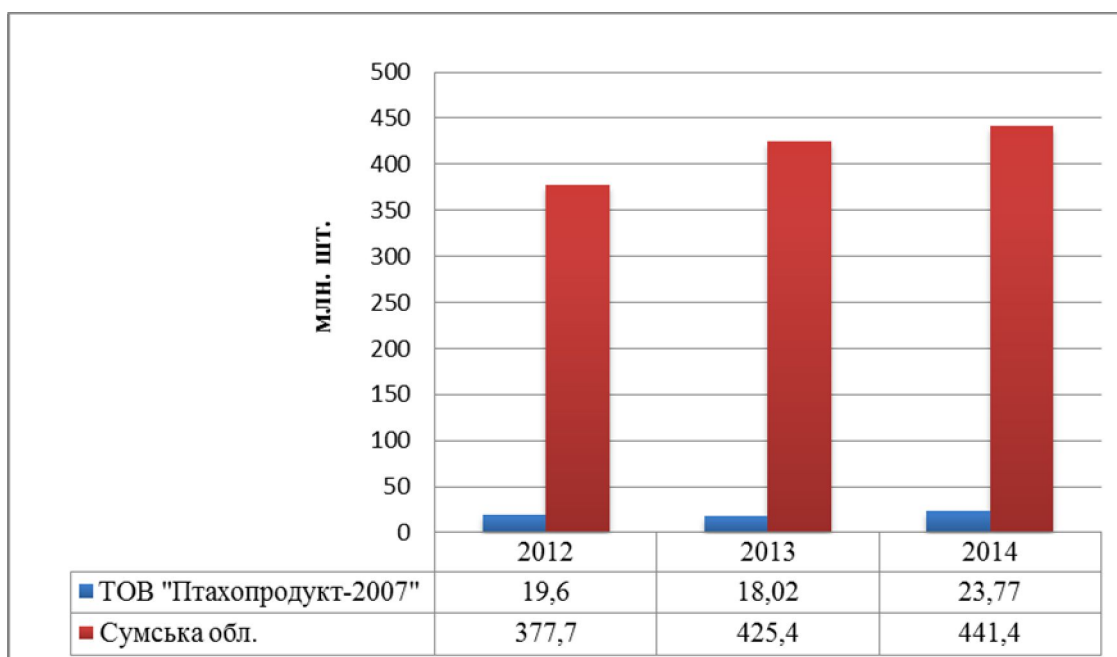

Рис. 2.2 Динаміка структури виробництва яєць в Сумській обл. та ТОВ «Птахопродукт-2007»

Як бачимо з рис.2.1, за досліджуваний період виробництво яєць як по Сумській області, так і по ТОВ «Птахопродукт-2007» збільшилося на 63,7 млн. шт. і 4,17 млн. шт. відповідно. Це свідчить про ефективність та подальший розвиток виробництва даного напрямку в птахівництві, а саме, яєць.

В умовах ринкової економіки особливо в галузі птахівництва необхідно поєднувати сировинну, виробничу, переробну та торгівельну ланки у єдиний організаційно-технологічний комплекс.

Об'єктом дослідження являється ТОВ «Птахопродукт-2007».

Товариство з обмеженою відповідальністю «Птахопродукт-2007» знаходиться в смт. Липова Долина за адресою: 42500, Сумська область, Липоводолинський район, вул. Русанівська, 15/1; на відстані 107 км від обласного центру м. Суми.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Птахопродукт-2007» створюється на праві приватної власності учасника та діє згідно Статуту.

Товариство має право продавати, передавати безкоштовно, передавати в оренду або позику юридичним або фізичним особам засоби виробництва та інші цінності, брати їх в оренду, або позику, обмінювати, виконувати інші дії, в т.ч. не передбачені законодавством, але які йому не суперечать.

Метою діяльності є самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється для одержання прибутку і досягнення економічних та соціальних результатів для Учасників Товариства.

Діяльність Товариства здійснюється за рахунок:

- власних фінансових, трудових, матеріальних, інтелектуальних та інших ресурсів;
- залучених ресурсів юридичних та фізичних осіб;
- об'єднаних ресурсів Товариства, юридичних та (або) фізичних осіб.

Розмір Статутного капіталу Товариства складає 1 млн. грн., що є Статутним фондом Товариства.

Майно Товариства складається з основних фондів та оборотних коштів, а також інших цінностей, вартість яких відображається в самостійному балансі.

Для забезпечення господарської діяльності Товариство користується землею відповідно до умов укладених угод.

Вищим органом товариства є загальні збори його учасників. У товаристві створюється виконавчий орган – Директор, який здійснює поточне керівництво його діяльністю. Він вирішує усі питання діяльності товариства, за винятком тих, що входять до виключної компетенції зборів учасників товариства.

Основним видом діяльності підприємства є розведення свійської птиці.

Підприємство має у своїй структурі птахофабрику з обсягом виробництва яйця курячого до 2 000 000 шт. / місяць та комбікормовий завод з виробництвом комбікорму 1600 тонн на місяць, одночасним зберіганням до 5000 тонн зерна, а також сушку для зерна потужністю 150 тонн на день.

Загальна площа землекористування складає 37 га. Основними сільськогосподарськими культурами є кукурудза на зерно та пшениця яра, що не реалізуються, а лише використовуються на корм птиці.

Комбікорми для курей-несучок виробляють на високоякісному обладнанні, використовуючи при цьому унікальні методи виготовлення комбікормів для птиці, які у повному розмірі забезпечують щоденну норму поживних речовин і вітамінів, необхідних їм для життєдіяльності.

Організаційну структуру підприємства можна розглянути на рис.2. 3.

Рис. 2.3. Організаційна структура ТОВ «Птахопродукт-2007»

Господарство також має бункера для подачі кормів, для зберігання фуражного зерна, кормоцех, складські приміщення, в тому числі обладнані холодильниками, ветеринарну лабораторію і лабораторію визначення якості комбікормів, гараж тощо.

Земля є основним засобом виробництва в сільському господарстві. Саме від якості та від того, наскільки раціонально вона використовується, залежить кількість виробленої продукції.

Щодо забезпеченості птахо господарства земельними угіддями, необхідно зазначити наступне: підприємство не має власної землі, а свою

господарську діяльність здійснює на орендованих землях. Слід відзначити, що в господарстві було проведено розпаювання земель. Склад та структура землекористування представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Склад та структура землекористування

Види угідь	2010р.		2011р.		2012р.		2013р.		2014р.		Відхилення (+,-) 2014р. до 2010р.
	Площа га	Питом а вага, %	Площа Га	Питом а вага, %	Площа Га	Питом а вага, %	Площа га	Питом а вага, %	Площа га	Питом а вага, %	Площа, га
Всього с.-г. угідь	37	100	37	100	37	100	37	100	37	100	0,00
в т.ч. рілля	31	83,7	31	83,7	31	83,7	31	83,7	31	83,7	0,00

Дані таблиці 2.1 свідчать про незмінність площі сільськогосподарських угідь господарства в 2014 році порівняно з 2010 роком. Станом на 2014 рік площа сільськогосподарських угідь складає 37 га, із них 31 га – становить площа ріллі.

Аналізуючи структуру земельного фонду можна відмітити, що як у 2014 році так і у 2010 році всю питому вагу займає площа ріллі. Це свідчить про те, що сільськогосподарські угіддя на підприємстві використовуються інтенсивно.

При цьому земля використовується неефективно, оскільки валова продукція в постійних цінах 2010 року на 100 га с.-г. угідь у звітному році порівно з базисним скоротилася майже на 4 %.

Для визначення напрямку спеціалізації розглянемо обсяг та структуру товарної продукції на прикладі таблиці 2.2.

Обсяг та структура товарної продукції господарства

Назва галузі та видів продукції	2010р.		2011р.		2012р.		2013р.		2014р.		В середньому за 2010-2014 роки	
	виручка від реалізації, тис. грн.	питома вага, %	виручка від реалізації, тис. грн.	питома вага, %	виручка від реалізації, тис. грн.	питома вага, %	виручка від реалізації, тис. грн.	питома вага, %	виручка від реалізації, тис. грн.	питома вага, %	виручка від реалізації, тис. грн.	питома вага, %
Птиця	4824,0	24,0	4574,2	35,1	4611,3	20,8	4651,5	26,9	-	-	3732,2	21,3
яйця курячі, тис. шт.	14243,5	71,0	7798,2	59,9	16011,5	72,2	11220,6	65,0	14282,6	92,7	12711,3	72,1
Інша продукція тваринництва	-	-	-	-	-	-	-	-	429,7	2,8	85,9	0,6
Разом по тваринництву	19067,5	95	12372,4	95	20622,8	93	15872,1	91,9	14712,3	95,5	16529,4	94,0
Послуги в сільському господарстві та виробництво кормів	1003,5	5,0	651,2	5,0	1552,3	7,0	1397,1	8,1	691,3	4,5	1059,1	6,0
Всього по господарству	20071,0	100	13023,6	100	22175,0	100	17269,2	100	15403,6	100	17588,5	100

Як свідчать дані таблиці 2.2, найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції в середньому за 5 років займають яйця курячі – 72,1 %, значно менша частка припадає на птицю – 21,3%. Тому можна стверджувати, що підприємство займається розведенням свійської птиці та реалізацією яєць. Питома вага основного виду продукції займає більше 60%, то можемо констатувати, що підприємство має вузький рівень спеціалізації.

Розрахунки показали, що виручка від реалізації продукції у 2014 р. порівняно з 2010 р. зросла по яйцям на 39,1 тис. грн. Причиною цього є зростання ціни та підвищення обсягів реалізації. Поряд з цим в 2014 році підприємство не займалося вирощуванням птиці. Дослідженням було встановлено, що частка яєць в структурі товарної продукції зросла на 27,9 п. в, що свідчить про те, що саме в цій галузі відбувається процес поглиблення спеціалізації.

Послуги в сільському господарстві та виробництво кормів по птахо підприємству займають досить значну частку, а саме – 6,0%. Це пов'язано з тим, що підприємству необхідно більше виробляти власних зернових культур для виробництва корму, щоб знизити собівартість вирощування птиці та виробництва яєць.

Аналіз трудових ресурсів ТОВ «Птахопродукт-2007» має вагоме значення, оскільки від того, на скільки ефективно їх використовують, залежить обсяг та своєчасність виконання всіх робіт, ефективність використання обладнання, механізмів і як результат — обсяг виробництва продукції, її собівартість, прибуток та інші економічні показники.

Для оцінки рівня ефективності використання робітників ТОВ «Птахопродукт-2007» були здійснені розрахунки динаміки чисельності робітників та ефективності їх використання, які подані у нижче наведеній таблиці 2.3.

За результатами проведеного розрахунку динаміки трудових ресурсів та ефективності їх використання встановлено, що середньооблікова чисельність робітників в 2014 порівняно з 2010 роком зросла на 1 особу.

Це відбулося за рахунок галузі тваринництва, де чисельність працівників зросла на 1 особу.

Таблиця 2.3

Динаміка чисельності робітників та ефективність їх використання

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	Відхилення (+,-) 2014р. до 2010 р.
1. Середньооблікова чисельність працівників зайнятих в сільськогосподарському виробництві, всього, осіб	69	65	66	65	70	1
в т. ч в рослинництві	2	2	2	2	2	-
Тваринництві	67	63	64	63	68	1
2. Відпрацьовано 1 робітником днів, в середньому по господарству	207	235	235	235	222	15
3. Вироблено ВП на 1 середньорічного робітника, тис. грн.	217,2	158,5	260,0	266,8	205,8	-11,4
4. Фонд оплати праці, тис. грн.	2709,3	2711,9	2734,1	2910,4	3242	532,7
5. Середньорічна заробітна плата 1 робітника, тис. грн.	39,26	41,72	41,43	44,78	46,31	7,05

Кількість відпрацьованих одним робітником днів у 2014 році порівнюючи з 2010 роком зросла на 15 днів за рахунок збільшення прямих витрат праці на 9 % та середньооблікової чисельності робітників на 1 особу.

Виробництво валової продукції в постійних цінах 2010 року на 1-го середньорічного працівника скоротилося на 11,4 тис. грн. Причиною цього є скорочення валової продукції в постійних цінах на 4%.

Оскільки зростає кількість відпрацьованих одним робітником днів, а виробництво валової продукції на одного робітника скоротилося, то це свідчить про те, що робоча сила на підприємстві використовується неефективно та не інтенсивно.

За період 2010-2014рр. фонд оплати праці зріс на 532,7 тис. грн. або на 19,66%. Причиною даного явища є підвищення середньорічної заробітної плати на 7,05 тис. грн., а також зростання середньооблікової чисельності працівників на 1 особу.

Таким чином, на підприємстві спостерігається рух робочої сили в сторону збільшення, при цьому вона використовується неефективно та не інтенсивно, про що свідчить збільшення кількості відпрацьованих днів одним робітником при зниженні продуктивності праці.

Зважаючи на те, що процес виробництва будь-якого підприємства неможливий без використання основних засобів (фондів), важливим є те, наскільки підприємство забезпечене цими засобами і як ефективно вони використовуються.

Всі матеріально-речові і грошові ресурси, якими володіє підприємство, становлять фонди підприємства. Збільшення обсягу виробництва відбувається завдяки ефективному використанню основних фондів.

Забезпеченість основними фондами та ефективність їх використання ми можемо спостерігати в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Забезпеченість фондами та ефективність їх використання

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014 р.	Відхилення 2014- 2010рр.	
						(+,-)	%
Фондозабезпеченість, тис. грн.	6266,5	5454,1	4714,9	3728,6	6093	-173,5	97,2
Фондоозброєність, тис. грн.	33,6	31	26,4	21,2	32,2	-1,4	95,8
Фондовіддача, грн.	6,5	5,1	9,8	12,6	6,4	-0,1	98,5
Фондоємність, грн.	0,15	0,2	0,1	0,08	0,16	0,01	106,7
Вироблено ВП в співставних цінах на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	217,2	158,5	260	266,8	205,8	-11,4	94,8

З проведених розрахунків таблиці можна констатувати, що в 2014 році порівняно з 2010 роком фондозабезпеченість зменшилася на 173,5 тис. грн. за рахунок зниження вартості основних виробничих засобів на 2,8% при цьому площа залишилася незмінною і склала в 2014 році 37 га. Така тенденція свідчить про скорочення рівня забезпеченості фондами підприємства.

Що стосується показника фондоозброєності, то за досліджуваний період він знизився на 4,2% за рахунок зменшення вартості основних виробничих фондів на 64,2 тис. грн. та незначного підвищення чисельності робітників на 1 особу. Скорочення фондоозброєності при скороченні продуктивності праці на 11,4 тис. грн. свідчить про неінтенсивне використання фондів на підприємстві.

Аналізуючи показники ефективності використання фондів можемо стверджувати, що фондовіддача в 2014 році відповідно до 2010 року зменшилася на 0,1 грн. Причиною цього стало скорочення вартості валової продукції на 4 %, при тому що вартість основних фондів скоротилася лише на 2,8%. Зменшення фондовіддачі характеризує неефективне використання фондів на підприємстві. В свою чергу показник фондоємності майже залишився незмінним (зріс лише на 0,01 грн.) і в 2014 році склав 0,16 грн.

Отже, можна зробити висновок про те, що рівень забезпеченості основними фондами знизився, і наявні фонди використовуються неефективно та не інтенсивно.

З метою повного аналізу про загальний стан економічного розвитку ТОВ «Птахопродукт-2007» проаналізуємо основні економічні показники. Дані розрахунки представлені в таблиці 2.5.

Проаналізувавши основні економічні показники діяльності підприємства в таблиці 2.5 можемо сказати, що в 2014 році порівняно з 2010 роком, виробництво валової продукції в постійних цінах на 100 га с.-г. угідь зменшилося на 1572,97 тис. грн. Причиною цього є скорочення вартості валової продукції на 582 тис. грн. при тому, що площа с.-г. угідь не змінилася. Це свідчить про не досить ефективне використання землі.

Таблиця 2.5

Динаміка основних економічних показників

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	Відхилення (+,-) 2014-2010рр.
1. ВП в співставних цінах:						
а) на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	40505,41	27852,97	46372,97	46864,86	38932,43	-1572,97
б) на 1 середньорічного робітника, тис грн.	217,20	158,55	259,97	266,77	205,79	-11,42
в) на 100 грн. основних вир. фондів, грн.	646,38	510,68	983,55	1256,87	638,97	-7,41
2. Товарна продукція:						
а) на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	54245,95	35198,92	59932,43	46673,51	41630,27	-12615,68
б) на 1 середньорічного робітника, тис грн.	290,88	200,36	335,98	265,68	220,05	-70,83
4. Валовий прибуток:						
а) на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	4759,73	4275,95	3624,32	8398,65	9978,92	+5219,19
б) на 1 середньорічного робітника, тис грн.	25,52	24,34	20,32	47,81	52,75	+27,23
5. Чистий прибуток(+)						
а) на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	86,76	127,57	413,51	2411,62	5168,38	+5081,62
б) на 1 середньорічного робітника, тис грн.	0,47	0,73	2,32	12,93	27,32	+26,85
6. Рівень рентабельності (+), %	0,18	0,41	0,73	6,30	16,33	16,15п.в.

Валова продукція на 1 середньорічного працівника також зменшилася на 5,25% за рахунок зниження вартості валової продукції на 4% та збільшення чисельності робітників лише на 1 особу. Скорочення даного показника свідчить про неефективне використання робочої сили.

Слід зазначити, що валова продукція на 100 грн. основних виробничих фондів скоротилася на 7,41 грн., оскільки за досліджуваний період відбулося підвищення вартості основних виробничих фондів. Це підтверджує неефективне використання основних фондів на підприємстві.

Товарна продукція на 100 га с.-г. угідь зменшилася на 12615,68 тис. грн., а на 1 середньорічного робітника на 70,83 тис. грн. Причиною цього є скорочення товарної продукції по підприємству на 23,3.

Аналізуючи показник валового прибутку на 100 га с.-г. угідь та на 1 робітника, то можемо прослідковувати їх підвищення на 5219,19 тис. грн. та 27,23 тис. грн. Причиною цього є збільшення валового прибутку по підприємству на 8,5 тис. грн. В результаті цього відбулося зростання чистого прибутку як на 100 га с.-г. угідь, так і на 1 робітника на 5081,62 тис. грн. та 26,85 тис. грн. відповідно.

Рентабельність – це співвідношення прибутку з понесеними витратами. Рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку [15]. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку.

Рівень рентабельності у 2014р. порівняно з 2010 р. збільшився на 16,15 п.в., що пояснюється збільшенням чистого прибутку та зменшенням собівартості на 36,04 %. Це свідчить про підвищення прибутковості роботи підприємства.

В цілому можна стверджувати про високий рівень виробництва та наявність резервів покращення роботи підприємства. Таким чином, в господарстві спостерігається покращення показників ефективності господарювання.

2.2 Оцінка фінансово-економічного стану підприємства

Основним джерелом інформації про будь-яке підприємство можна назвати дані про рівень економіко-фінансових показників діяльності підприємства, його фінансовий стан. Адже такі дані надають уявлення про стан справ на досліджуваному підприємстві, а також інформацію про рівень його рентабельності або ж рівень його збитковості.

Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від раціональності формування джерел фінансування, тобто від того, які кошти має підприємство у своєму розпорядженні, кому підприємство зобов'язане за ці кошти і куди вони вкладені. Власні оборотні кошти підприємства представлено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Розрахунок власних оборотних коштів на ТОВ «Птахопродукт-2007»

Показники	2012р.	2013р.	2014р.	Відхилення (+,-) 2014р. до 2012р.
1. Власний капітал	1789	2681,3	4593,6	2804,6
2. Необоротні активи	1743	1526,2	3019,3	1276,3
3. Робочий капітал, тис. грн.	46	1155,1	1574,3	1528,3

Розрахунки таблиці 2.6. показали, що робочий капітал підприємства в 2014 році порівняно з 2012 роком збільшився на 1528,3 тис. грн. Це відбулося за рахунок збільшення вартості власного капіталу на 2804,6 тис. грн. та необоротних активів на 1276,3 тис. грн.

Основним джерелом формування внутрішніх фінансових ресурсів підприємства є прибуток. Зростання прибутку означає збільшення потенційних можливостей підприємства. Обсяг прибутку, рівень рентабельності залежать від виробничої, постачальницької, маркетингової, збутової, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства. Тому ці показники характеризують усі сторони господарювання.

Найбільший вплив на загальний фінансовий результат підприємства має валовий прибуток, який наведено нижче в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Факторний аналіз валового прибутку (збитку), тис. грн.

Показники	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.		Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.		Валовий прибуток (збиток), тис. грн.		Відхилення (+,-)		
	2012	2014	2012	2014	2012	2014	Всього	В т.ч. за рахунок зміни	
								ЧД	С
Продукція	1	2	3	4	5	6	7=6-5	8=2-1	9=3-4
	22175	15403,6	20834	11711,4	1341,00	3692,20	2351,20	-6771,4	9122,6

Як бачимо, з проведених розрахунків таблиці 2.7 в ТОВ «Птахопродукт-2007» валовий прибуток зріс на 2351,2 тис. грн. Це трапилося під впливом дії двох факторів:

- в результаті скорочення собівартості реалізованої продукції на 44%, призвело до збільшення валового прибутку на 9122 тис. грн.
- за рахунок зменшення виручки від реалізації на 30,5%, валовий прибуток скоротився на 6771,4 тис. грн.

Таким чином, найбільший вплив на валовий прибуток має собівартість реалізованої продукції.

Кінцевим позитивним підсумком виробничо-фінансової діяльності підприємства є його чистий прибуток або збиток. Факторний аналіз чистого прибутку наведений в таблиці 2.8.

Прибуток є реальною частиною чистого доходу, створеного додатковою працею. Тільки після продажу продукту (робіт, послуг) чистий дохід приймає форму прибутку.

Кількість прибутку визначається як різниця між виручкою від господарської діяльності підприємства (після сплати податку на додану

вартість, акцизного податку і інших відрахувань з виручки до бюджетних і не бюджетних фондів) і сумою всіх витрат на цю діяльність.

Таблиця 2.8

Факторний аналіз чистого прибутку, тис. грн.

Показники	Сукупний дохід, тис. грн.		Сукупні витрати, тис. грн.		Чистий прибуток (збиток), тис. грн.		Відхилення (+,-)		
	2012	2014	2012	2014	2012	2014	Всього	В т.ч. за рахунок зміни	
								Сукупного доходу	Сукупних витрат
Продукція	1	2	3	4	5	6	7= 6-5	8=2-1	9=3-4
	22175	15403,6	22022	13491,3	153	1912,3	1759,3	-6771,4	8530,7

Розрахунки таблиці 2.8 показали, що чистий прибуток підприємства в 2014 році порівняно з 2012 роком збільшився на 1759,3 тис. грн. Це відбулося в результаті того, що сукупні витрати скоротилися на 38,7% і як наслідок, чистий прибуток зріс на 8530,7 тис. грн. А за рахунок зменшення сукупного доходу на 30,5%, чистий прибуток скоротився на 6771,4 тис. грн. Таким чином, найбільший вплив на підвищення чистого прибутку мають сукупні витрати.

Однією з важливих проблем дослідження фінансових ресурсів підприємств є оцінка ефективності їх функціонування. Така оцінка необхідна як у процесі формування фінансових ресурсів, так і їх використання, особливо в сучасних умовах господарювання.

Необхідність оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства виникає лише за тих умов, при яких вона має практичну цінність. Наявність такої умови є, оскільки в зазначеній ефективності акумулюються наслідки всієї виробничо-господарської діяльності відповідного суб'єкта. Ефективність використання фінансових ресурсів досліджуваного підприємства представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства

Показники	2012р.	2013р.	2014р.	Відхилення (+,-)
1. К-т оборотності всіх активів	1,90	1,79	1,47	-0,43
2. Тривалість 1 обороту активів, днів	189	201	245	56
3. Рентабельність активів по операційній діяльності, %	0,08	0,14	0,26	0,18
4. Рентабельність інвестицій, %	0,04	0,21	0,28	0,24

Аналіз даних таблиці 2.9 свідчить, що за період дослідження середня величина активів має тенденцію до збільшення, що становить 1694 тис. грн. Що стосується суми обороту (виручки від реалізації), то у 2014 році порівняно з 2012 роком спостерігається зменшення на 6771,4 тис. грн.

За рахунок цих факторів коефіцієнт оборотності всіх активів за останні 3 роки має тенденцію до скорочення у 2014 році порівняно з 2012 роком на 0,43 обороти, що є негативним для підприємства.

Тривалість одного обороту у 2014 році становить 245 днів, що порівняно з 2012 роком збільшився на 56 днів, що свідчить про уповільнення надходження оборотних коштів на баланс підприємства.

Рентабельність активів по операційній діяльності зросла на 18%. Причиною цього стало зростання фінансового результату від операційної діяльності. Збільшення цього показника є позитивним і свідчить про збільшення ефективності використання всіх активів, що були задіяні для отримання прибутку від операційної діяльності.

Рентабельність інвестицій також зросла на 24%, що свідчить про підвищення прибутку від капіталовкладень підприємства.

Таким чином, показники ефективності використання оборотних коштів покращуються, що позитивно впливає на фінансову діяльність підприємства і свідчить про ефективне використання оборотних коштів на підприємстві.

Наступним етапом є аналіз динаміки та структури доходів і витрат, який дозволить виявити основні фактори, які формують фінансовий результат.

Аналіз доходів та витрат підприємства має вагоме значення в системі загальної оцінки роботи господарства. Це пов'язано з тим, що доходи та витрати мають безпосередній вплив на загальний фінансовий результат діяльності підприємства, який може мати як позитивний, так і негативний характер.

Отримання доходів – виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) – свідчить про те, що продукція підприємства знайшла свого споживача, що вона відповідає вимогам та попиту ринку за ціною, якістю, іншими технічними функціональними характеристиками та властивостями.

Розглянемо динаміку та структуру доходів і витрат ТОВ «Птахопродукт-2007» за даними таблиць 2.10. та 2.11, складених на основі інформації Звіту про фінансові результати (Додаток А).

Таблиця 2.10

Динаміка і структура доходів підприємства

Показники	2012рік		2014рік		Відхилення	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	+/-	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (т.,р.,п.)	22175	100,00	15403,6	100,00	-6771,4	69,46
Всього доходів	22175	100,00	15403,6	100,00	-6771,4	69,46

Дані таблиці 2.10 показали, що всі доходи підприємства представлені виручкою від реалізації, яка скоротилася на 6771,4 тис. грн. Причиною цього стало скороченням обсягів реалізації птиці та яєць.

Таблиця 2.11

Динаміка і структура витрат

Показники	2012р.		2014р.		Відхилення (+,-)
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	
1.Собівартість реалізованої продукції (т.,р.,п.)	20834	94,6	11711,4	86,8	-9122,6
2. Інші операційні витрати	693	3,2	921,1	6,8	228,1
3. Інші витрати всього	495	2,2	858,8	6,4	363,8
Усього витрат	22022	100,00	13491,3	100,00	-8530,7

Як бачимо з отриманих даних таблиці 2.11, з-поміж витрат найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції – 94,6% в 2012 році та 86,8% в 2014 році.

Проведені розрахунки показали, що витрати підприємства в 2014 році порівняно з 2012 роком скоротилися на 8530,7 тис. грн. причиною цього стало зменшення собівартості реалізованої продукції на 9122,6 тис. грн., що пояснюється зменшення обсягів реалізації продукції, що спричинило скорочення змінних витрат підприємства. При цьому зросли інші операційні витрати на 228,1 тис. грн., що пояснюється збільшенням доходу від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів та групи вибуття.

Інші витрати також мають тенденцію до збільшення на 363,8 тис. грн., що пояснюється збільшення витрат, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

До основних показників фінансових результатів діяльності підприємства відносять виручку від реалізації продукції (робіт, послуг), виручку нетто, балансовий прибуток, чистий прибуток. Тому проаналізуємо динаміку фінансових результатів, що представлено в таблиці 2.12.

Фінансові результати діяльності підприємства залежать від таких показників, як собівартість реалізації продукції (робіт, послуг), комерційні та управлінські витрати, інші операційні доходи і витрати, позареалізаційні доходи і витрати, величина абстрактних засобів, податок на прибуток.

Таблиця 2.12

Динаміка фінансових результатів ТОВ «Птахопродукт-2007»

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	Відхилення (+,-)
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (т., р., п.)	20071,0	13023,6	22175	17269,2	15403,6	-4667,4
2. Собівартість реалізованої продукції	18309,9	11441,5	20834	14161,7	11711,4	-6598,5
3. Валовий прибуток (збиток) п.1 – п.2	1761,1	1582,1	1341	3107,5	3692,2	1931,1
4. Витрати операційної діяльності	1312	1523,6	693	1727,7	921,1	-390,9
5. Фінансовий результат від операційної діяльності	449,1	744,6	648	1379,8	2771,1	2322
6. Інші витрати	23,2	-	495	487,5	858,8	835,6
7. Фінансовий результат до оподаткування	32,1	47,2	153	892,3	1912,3	1880,2
8. Чистий прибуток (збиток)	32,1	47,2	153	892,3	1912,3	1880,2
9. Рентабельність, %	0,18	0,41	0,73	6,3	16,3	+16,12

Дані таблиці 2.12 свідчить про те, що виручка від реалізації по підприємству скоротилася на 4667,4 тис. грн., причиною цього стало

зменшення обсягів реалізації продукції. Валовий прибуток зріс на 1931,1 тис. грн., що пояснюється скороченням собівартості на 6598,5 тис. грн.

Однак темпи скорочення виручки від реалізації нижчі за темпи зниження собівартості продукції, що призвело до отримання позитивного результату. Фінансовий результат від операційної діяльності збільшився на 2322 тис. грн., або в 5 разів. Причиною цього стало зростання валового прибутку, при цьому зменшилися витрати на операційну діяльність, зокрема витрати на збут та адміністративні витрати на 390,9 тис. грн. або 29,8%.

Всі зазначені фактори призвели до зростання чистого прибутку по підприємству на 1880,2 тис. грн., що відбулося за рахунок зростання фінансового результату від операційної діяльності в 5 разів. Таким чином, можна констатувати про високі фінансові результати підприємства.

2.3 Аналіз логістичної діяльності підприємства

Ефективність функціонування діяльності підприємств залежить в більшості від розвитку логістичної інфраструктури. Як стверджують професійні логісти, щоб заробляти більше, необхідно мати добре оснащення, а щоб придбати його – необхідно більше заробляти [25,с.62].

Логістична діяльність підприємства охоплює три основних етапи: закупівля, виробництво та збут. Кожен із цих етапів контролює логістика, а впровадження її методів дозволяє зробити економічно ефективним кожен із них. Діяльність у сфері логістики включає в себе управління складським господарством, запасами, кадрами, транспортом, організацію інформаційних систем, комерційну діяльність та ін.

Одним з видів забезпечення логістичної діяльності на підприємстві є організаційне забезпечення, під яким розуміємо проведення заходів організаційного характеру щодо впровадження логістики в діяльність підприємства та щодо оптимізації управління його матеріальними, фінансовими й інформаційними потоками.

На прикладі таблиці 2.13 проаналізуємо структуру операційних витрат підприємства за економічними елементами.

Розрахунки показали, що сума операційних витрат в 2014 році порівняно з 2010 роком збільшилася на 11645 тис. грн., тоді як порівняно з 2012 роком на 12491,1 тис. грн.

Таблиця 2.13

Динаміка і структура операційних витрат за економічними елементами

Найменування показників	2010р.		2011р.		2012р.		2013р.		2014р.		Абсолютне відхилення 2014р. до 2010р.(+-)	Абсолютне відхилення 2014р. до 2012р.(+-)
	Сума тис. грн.	Питома вага, %	Сума тис. грн.	Питома вага, %	Сума тис. грн.	Питома вага, %	Сума тис. грн.	Питома вага, %	Сума тис. грн.	Питома вага, %		
1. Матеріальні затрати	-	-	-	-	-	-	9728,7	73,9	12520,5	77,4	+12520,5	+12520,5
2. Витрати на оплату праці	1955,3	43,2	1218,5	34,6	1750,0	47,4	2121,4	16,1	2391,6	14,8	+436,3	+641,6
3. Витрати на соціальні заходи	754,7	16,6	443,7	12,6	984	26,7	789	6,0	872,6	5,4	+117,9	-111,4
4. Амортизація	515,0	11,1	934,3	26,6	734,3	20,0	342,1	2,6	365,6	2,3	-149,4	-368,7
5. Інші операційні витрати	1312,0	29,1	922,9	26,2	222,9	6,0	187,8	1,4	32,0	0,2	-1280,0	-190,9
6. Разом операційних витрат	4537,0	100	3519,4	100,0	3691,2	100,0	13169	100,0	16182,3	100,0	11645	12491,1
7. Сума витрат операційної діяльності на 1 грн. реалізованої продукції	0,23		0,27		0,17		0,76		1,05		0,82	0,88

Витрати на оплату праці в 2014 році порівняно з 2010 роком збільшилися на 436,3 тис. грн., що відбулося за рахунок збільшення обсягів виробництва. Це призвело до залучення робочої сили на 1 особу, а також зростанням середньорічної заробітної плати одного робітника на 17,95%.

Витрати на соціальні заходи в 2014 році в порівнянні з 2010 роком зросли на 117,9 тис. грн., так як підвищилися відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відрахування на інші соціальні заходи.

Щодо матеріальних витрат, то вони також мають тенденцію до збільшення в 2014 році порівняно з 2010 роком на 12520,5 тис. грн. Це відбулося за рахунок збільшення вартості кормів та зростання цін на нафтопродукти в результаті чого витрати по цій статті зросли.

Витрати на амортизацію скоротилися за період дослідження на 1269,4 тис. грн., що пояснюється зменшенням суми нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів та списанням застарілих основних засобів. А так як товарна продукція скоротилася, а темпи росту витрат на оплату праці становлять 2,3 %, то це свідчить про зниження продуктивності праці.

У процесі своєї виробничої діяльності підприємство проводить безліч фінансово-господарських операцій і постійно несе витрати, пов'язані з їх проведенням.

Одним з головних факторів, що впливають на продуктивність, якість продукції та забезпечують ефективність промислового виробництва яєць і м'яса птиці є повноцінне годування. У структурі собівартості яєць і м'яса птиці корми складають більше 60 %.

Структура основних витрат на виробництво продукції на підприємстві в 2014 році, що зображена на рисунку 2.4.

Як бачимо з рис. 2.4, найбільшу частку в структурі займають матеріальні витрати, зокрема, корми – 68%, наступними є паливо й енергія – 9% та витрати на оплату праці – 8%.

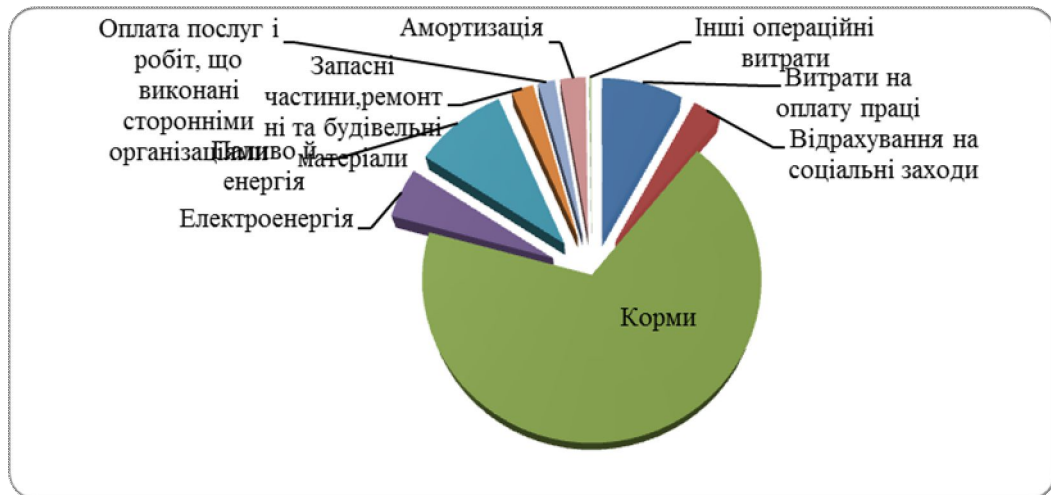

Рис. 2.4 Структура витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в 2014 році

Ці три статті складають у сумі 85% витрат на виробництво, тому інші статті складають 15 %.

На підприємстві ТОВ «Птахопродукт-2007» нами були проведено розрахунки щодо складу та структури витрат на 1000 голів та 1000 шт. яєць (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Склад і структура затрат на 1000 голів та 1000 шт. яєць

Статті, елементи витрат та показники	2013р.			2014р.			Відхилення на 1000 шт. сума грн. (+,-)
	на 1000 шт., грн.	на 1000 гол., грн.	питома вага, %	на 1000 шт., грн.	на 1000 гол., грн.	питома вага, %	
1. Прямі матеріальні витрати	411,4	99,1	82,3	512,2	125,7	86,2	100,8
Корми	314,9	75,8	63,0	405,5	99,5	68,3	90,6
пальне та мастильні матеріали	27,8	6,7	5,6	-	-	-	-27,8
оплата послуг і робіт сторонніх організацій	50,0	12,0	10,0	5,9	1,4	1,0	-44,1
решта матеріальних витрат	18,7	4,5	3,7	100,8	24,7	17,0	82,1
2. Прямі витрати на оплату праці	52,4	12,6	10,5	48,6	11,9	8,2	-3,8
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати	36,3	8,7	7,3	33,1	8,1	5,6	-3,1

Продовження таблиці 2.14

амортизація необоротних активів	16,8	4,0	3,4	15,4	15,4	2,6	-1,4
відрахування на соціальні заходи	19,5	4,7	3,9	17,7	4,4	3,0	-1,8
Всього	500,0	120,4	100	594,0	145,7	100	94,0

За даними таблиці 2.14 можна зробити висновок, що витрати на виробництво яєць мають тенденцію до зростання. Так собівартість 1000 штук яєць в 2014 році порівняно з 2013 роком збільшилася на 96 грн. це відбулося в основному за рахунок прямих матеріальних витрат, які зросли на 24,8%. Зокрема витрати на корми зросли на 90,7 грн. за 1000 шт., що пояснюється подорожчанням закупівлі сировини, комбікормів.

Однак відбулося скорочення витрат по статті «Прямі витрати на оплату праці» на 1000 шт. на 3,8 грн. і на 1000 гол. на 0,7 грн. Даний факт пояснюється скороченням кількості робітників та середньої оплати 1 люд-год. Відповідно грошово-матеріальні витрати на 1000 голів курей-несучок по всім статтям зросли на 25,3 грн.

Вагомим показником, який характеризує роботу підприємства є собівартість продукції. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємства, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан суб'єктів господарювання, конкурентоспроможність продукції.

Нами було розраховано види собівартості 1 тис. шт. яєць протягом п'яти років, які ми можемо спостерігати на рис. 2.5.

Проведені розрахунки показують, що за 5 років найбільш високими темпами підвищувалась виробнича собівартість 1 тис. шт. яєць на 59,7 %. Така ситуація пояснюється зростанням витрат на 1 тис. шт., а також збільшення матеріальних витрат, зокрема витрати на корми та паливно-мастильні матеріали. В той час, як реалізаційна собівартість 1 тис. шт. та повна собівартість 1 тис. шт. зросла на 59,5% та 56,8 % відповідно, що пояснюється зростанням витрат на збут і особливо на зберігання продукції.

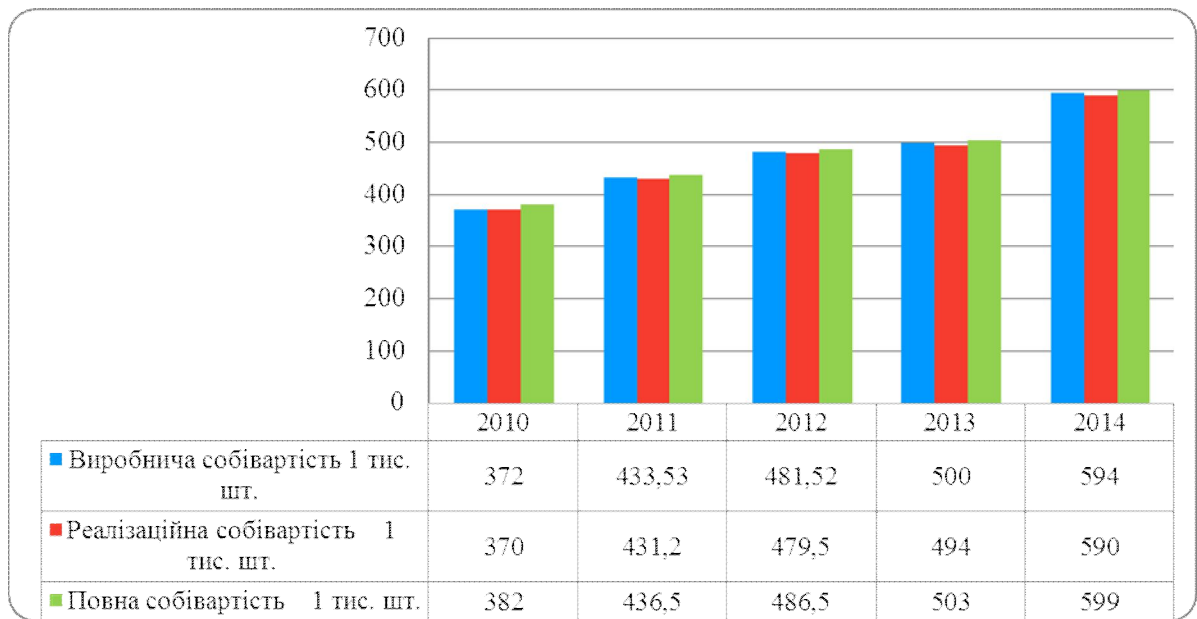

Рис. 2.5 Собівартість 1 тис. шт. яєць

Дане підприємство основний прибуток отримує від реалізації курячих яєць. Для поглиблення аналізу визначають вплив факторів на собівартість продукції, обсяг реалізації та рівень рентабельності, які ми можемо спостерігати в наступних таблицях 2.15, 2.16, 2.17.

Таблиця 2.15

Вплив факторів на відхилення собівартості продукції

Показники	Витрати на 1 тис. шт., грн.		Продуктивність, шт.		Собівартість 1 тис. шт., грн.			Відхилення (+,-)		
	План	Факт	План	Факт	План	Умовно	Факт	Всього на 1 тис. шт.	в т.ч. за рах. зміни	
									Витрат	Продуктивності
	1= 3*5	2=4*7	3	4	5	6=1/4	7	8=7-5	9=7-6	10=6-5
Яйця	120,0	148,5	0,24	0,25	500,0	480,0	594,0	94,00	114,0	-20,00

З розрахунків таблиці 2.15 можна констатувати, що собівартість 1 тис. шт. яєць фактично порівняно з планом збільшилася на 94 грн. Причиною цього стало зростання грошово-матеріальних витрат на 28,5 грн., в результаті

чого собівартість 1 тис. шт. зросла на 114 грн., а за рахунок підвищення продуктивності праці лише на 0,01 шт., собівартість 1 тис. шт. скоротилася на 20 грн. Таким чином, найбільший вплив на зростання собівартості мають грошово-матеріальні витрати.

Про вплив факторів на обсяг реалізації яєць свідчать дані таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Вплив факторів на обсяг реалізації яєць в 2014 році

Показники	Обсяг виробництва, тис. шт.		Рівень товарності, %		Обсяг реалізації, тис. шт.			Відхилення(+,-)		
	План	Факт	План	Факт	План	Умовно	Факт	Всього	в т.ч. за рахунок зміни	
									обсягу виробництва	Рівня товарності
	1	2	3	4	5=1×3 /100	6=2*3 /100	7=2*4 /100	8=7-5	9=6-5	10=7-6
Яйця	18018	23770	100,45	98,2	18099,1	23877,0	23342,1	5243	5777,9	-534,9

Дані таблиці 2.16 свідчать, що обсяг реалізації яєць фактично порівняно з планом збільшився на 5243 тис. шт. Причиною цього стало зростання кількості виробленої продукції на 5752 тис. шт., в результаті чого обсяг реалізації зріс на 5777,9 тис. шт. А за рахунок зменшення рівня товарності на 2,25 п. в., обсяг реалізації скоротився на 534,9 тис. шт. Таким чином, найбільший вплив на обсяг реалізації має обсяг виробництва.

Рентабельність - показник економічної ефективності виробництва на будь-якому підприємстві [19]. Про вплив факторів на рівень рентабельності яєць свідчать дані таблиці 2.17.

Рівень рентабельності виробництва курячих яєць формується під впливом двох факторів: повної собівартості та ціни реалізації.

Провівши аналіз даних розрахунків можна зробити висновок, що рівень рентабельності яєць в 2014 році порівняно з 2013 роком зменшився на 21.1 п.

в. Причиною цього стало зменшення ціни реалізації на 8,3 грн., в результаті чого рівень рентабельності скоротився на 1,7 п. в., а за рахунок підвищення собівартості на 96 грн., рівень рентабельності зменшився на 19,5 п. в.

Таблиця 2.17

Вплив факторів на рівень рентабельності яєць в 2014 році

Показники	Ціна реалізації 1 тис. шт., грн.		Повна собівартість 1 тис. шт., грн.		Рівень рентабельності, %			Відхилення (+,-)		
	План	Факт	План	Факт	План	Умовно	Факт	Всього	В т.ч. за рахунок зміни	
									Собівартості	Ціни
Яйця	1	2	3	4	$5=(1-3)/3*100$	$6=(2-3)/3*100$	$7=(2-4)/4*100$	$8=7-5$	$9=7-6$	$10=6-5$
	620	611,7	503	599	23,3	21,6	2,1	-21,1	-19,5	-1,7

Таким чином, найбільший вплив на рівень рентабельності має собівартість.

ТОВ «Птахопродукт-2007» основний прибуток отримує від реалізації продукції тваринництва. Прибуток від реалізації одиниці продукції – це різниця між ціною і собівартістю. Отже, для збільшення рівня рентабельності продукції потрібно дбати про підвищення ціни і зниження собівартості і таким чином збільшувати суму прибутку.

Нами було розраховано фактори, що впливають на фінансовий результат від реалізації продукції за допомогою методу ланцюгових підстановок, які наведено в наступній таблиці 2.18.

Проведені нами розрахунки показують, що прибуток від реалізації яєць фактично порівняно з планом скоротився на 1820,9 тис. грн. Причиною стало збільшення обсягу реалізації на 5251 тис. шт., в результаті чого прибуток зріс на 614,367 тис. грн. А в результаті скорочення ціни реалізації на 8,3 грн. за 1 тис. шт. яєць, прибуток зменшився на 193,8 тис. грн.

Фінансові результати від реалізації основних видів продукції і фактори, які впливають на їх відхилення

Види продукції	Кількість реалізованої продукції, тис. шт.			Собівартість 1 тис. шт., грн.			Середня ціна реалізації, 1 тис. шт., грн.			Загальний результат прибуток(+), тис. грн.				Відхилення (+,-) тис. грн.			
	план	Факт	відхилення	План	Факт	відхилення	План	факт	відхилення	2012	Ум1	Ум2	2014	Всього	в т. ч. за рахунок зміни		
															об'єму реалізованої продукції	ціни реалізації	собівартості
Яйця	18098,0	23349,0	5251,0	503	599,0	96	620	611,7	-8,30	2117,5	2731,83	2538,04	296,53	-1820,9	614,367	-193,8	-2242

Щодо собівартості, то вона зросла на 96 грн. за 1 тис. шт., в результаті чого прибуток від реалізації яєць скоротився на 2242 тис. грн. Таким чином, найбільший вплив на прибуток від реалізації яєць має собівартість.

Економічна ефективність окремого виду продукції птахівництва визначається за системою показників. Це такі: продуктивність птиці, затрати праці на одиницю продукції, затрати кормів на одиницю продукції. Собівартість одиниці продукції, прибуток на одиницю продукції, на одну голову, рівень рентабельності, а також інші.

В даному птахо господарстві виробляється основний вид продукції, товарні яйця. Тому проаналізуємо економічну ефективність виробництва яєць в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Економічна ефективність виробництва яєць

Показники	2012р.	2013р.	2014р.	Відхилення 2014р. до 2012р. (+,-)
Поголів'я, гол.	95123	74811	96891	1768
Виробничі витрати, тис.грн.	10304,3	9009,3	14118,9	3814,6
Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	10241,4	9109,7	13978,9	3737,5
Виручка від реалізації, тис.грн.	16011,5	11220,6	14282,6	-1728,9
Валове виробництво, тис.шт.	19550	18018	23770	4220
Реалізовано, тис.шт.	19495	18098	23349	3854
Рівень товарності, %	99,7	100,4	98,2	-1,5
Продуктивність яєць, тис.шт./гол.	0,21	0,24	0,25	0,04
Виробнича собівартість 1 тис.шт.,грн.	527,1	500,0	594,0	66,9
Повна собівартість 1 тис. шт., грн.	525,3	503,4	598,7	73,4
Ціна реалізації 1 тис. шт., грн.	821,3	620,0	611,7	-209,6
Одержано прибутку від реалізації, всього, тис. грн.	5770,1	2110,9	303,7	-5466,4
в т.ч. на 1 гол.,грн.	60,7	28,2	3,1	-57,5
на 1000 шт.	295,1	117,2	12,8	-282,4
Рівень рентабельності виробництва яєць, %	56,3	23,2	2,2	54,1

Аналізуючи економічну ефективність виробництва яєць, необхідно відзначити, що валове виробництво яєць в 2014 році порівняно з 2012 роком зросло на 4220 тис. шт. за рахунок збільшення поголів'я на 1768 голів, при тому що несучість курей зросла на 0,04 тис. шт./гол. Щодо виробничої та повної собівартості 1 тис. шт., то вона зросла на 66,9 грн. та 73,4 грн. відповідно. Тобто, збільшується продуктивність, при тому що грошово-матеріальні витрати на 1 тис. шт. зросли на 18%. Щодо повної собівартості, то причиною її зростання є збільшення адміністративних витрат та витрат на збут.

Виручка від реалізації яєць збільшилася на 3062 тис. грн. порівняно з 2013 роком, а в порівнянні з 2012 роком, вона скоротилася на 1728,9 тис. грн., причиною цього стало зменшення ціни реалізації на 209,6 грн., хоча й спостерігається збільшення кількості реалізованої продукції на 3854 тис. шт. В результаті такої тенденції прибуток від реалізації яєць скоротився на 5466,4 тис. грн., при цьому на 1 голову на 57,5 грн., а на 1 тис. шт. на 282,4 грн. Основною причиною такого явища стало збільшення виробничих витрат на 3814,6 тис. грн., при скороченні виручки та прибутку від реалізації продукції.

Отже, за рахунок зменшення прибутку рівень рентабельності у 2014 році різко знизився в порівнянні з 2012 роком на 54,1%, що пояснюється зменшенням ціни реалізації на 25,5%, при зростанні собівартості на 14%. Таким чином, можна зазначити, що на підприємстві спостерігається зниження економічної ефективності від виробництва яєць.

На основі зібраних даних, фінансово-економічної звітності, нами було проведено дослідження за допомогою якого ми з'ясували, що яйця курячі столові є швидкопсувним продуктом та мають сезонний характер.

Нами було розраховано сезонність курячих яєць за ціною та обсягами реалізації, що зображено на рис. 2.6.

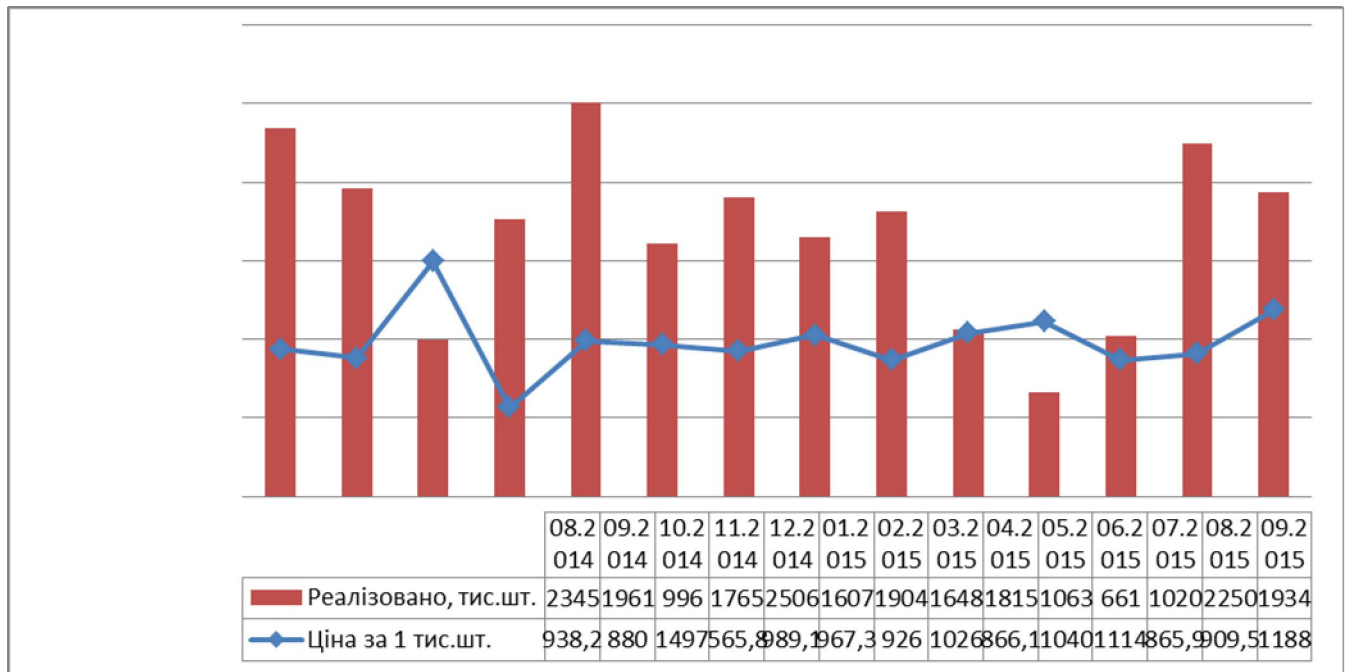

Рис. 2.6. Сезонність реалізації яєць протягом року

В жовтні підприємство реалізувало 996 тис. шт. яєць, що на 1349 тис. шт. менше ніж в серпні цього ж року, при цьому ціна була значно вища. Адже ціна формується відповідно до попиту. Тоді коли пропозиція збільшується, то ціна зменшується на продукцію.

Ціноутворення на ринку яєць має вирішальний вплив на розвиток галузі так, як з одного боку, ціни стимулюють збільшення пропозиції, а з іншого – суттєво впливають на платоспроможний попит населення.

При побудові ринкової ціни на яйця птиці визначальними чинниками є: співвідношення кількості та вартості ресурсів і ємності ринку, рівень пропозиції яєць вітчизняного виробництва, рівня доходів споживачів, сезонність виробництва продукції тощо.

ТОВ «Птахопродукт-2007» являється елементом логістичної системи, до якої входять постачальники, покупці та інші. Основними споживачами виробленої продукції є оптові покупці (рис.2.7).

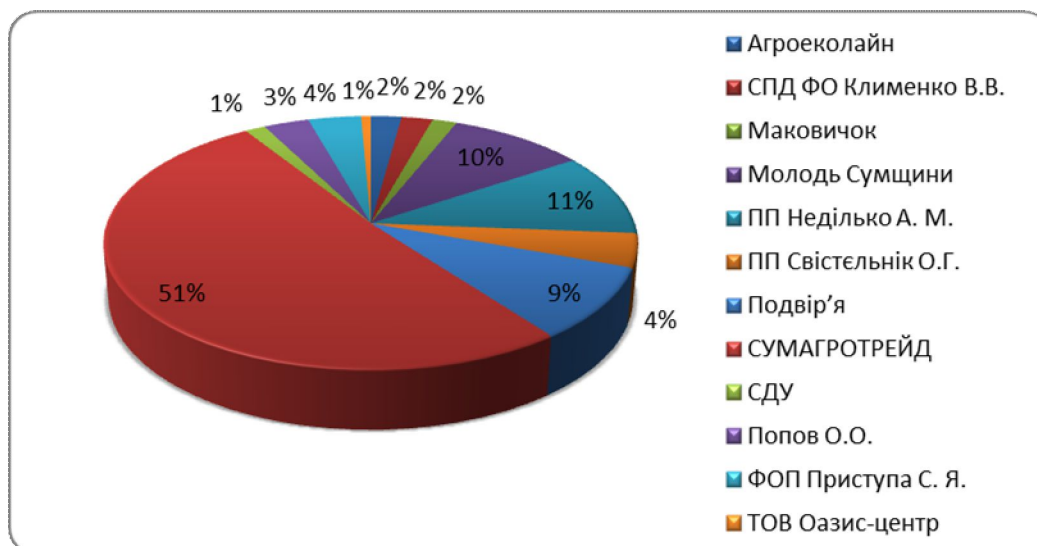

Рис. 2.7 Споживачі продукції ТОВ «Птахопродукт-2007» 2014 рік

Проаналізувавши основних покупців продукції ТОВ «Птахопродукт-2007» відповідно до їх товарооборотів за 2014 рік, як бачимо з рис. 2.7, можна зробити висновок, що найбільшу частку займає підприємство СУМІАГРОТРЕЙД – 51%, а інші 49% займають приватні підприємці.

Птахопідприємство закуповує товари та користується різними послугами, що характерно для кожного підприємства. Як бачимо, з рис.2.8 найбільшу частку займають зернові, необхідні для годівлі птиці.

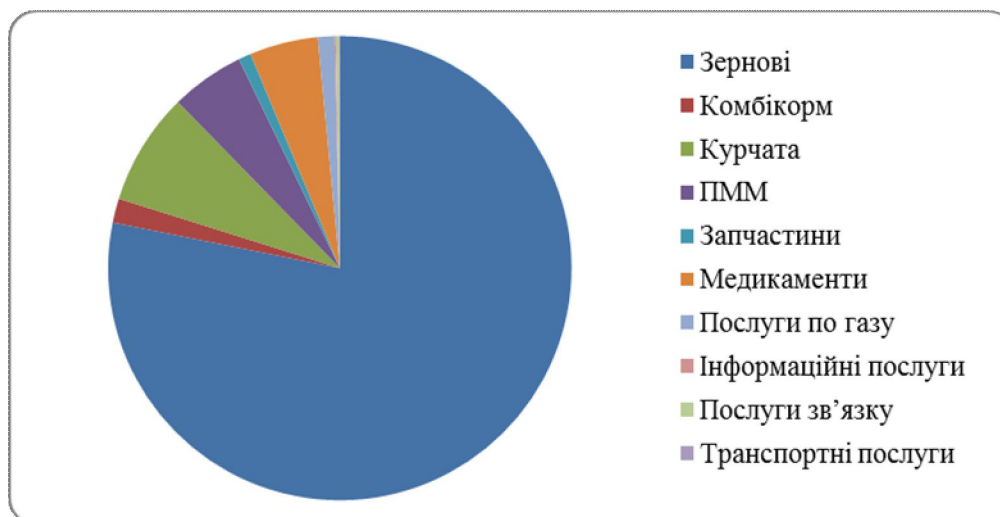

Рис. 2.8 Структура постачань товарів і послуг

Вагомими є також закупівля медикаментів, паливо-мастильних матеріалів. Відповідна годівля курей є запорукою їхньої високої продуктивності. Так, при правильному складанні раціону і забезпеченні

птиці всім необхідним кури можуть нестися протягом цілого року.

Раціон для несучок має складатися із цільного зерна і подрібненої суміші злаків, кормів рослинного і тваринного походження, а також вітамінів і мінералів. Окрім кормів із високим вмістом вітамінів, у раціоні несучок має міститися у достатній кількості легко перетравний повноцінний білок.

Отже, під час дослідження підприємства нами було надано організаційно-економічну характеристику та проведено розрахунки, що свідчать про фінансово-економічний стан діяльності підприємства ТОВ «Птахопродукт-2007».

Аналіз виробничо-господарської діяльності свідчить про неефективність використання фондів, робочої сили, але рівень рентабельності по підприємству за 5 років збільшився на 16,15 п. в., за рахунок зменшення собівартості продукції на 36,04% та зростання чистого прибутку на 1880,2тис. грн.

Ефективність використання оборотних коштів покращується, що є важливим та впливає на фінансову діяльність підприємства і свідчить про ефективне використання оборотних коштів на підприємстві.

Темпи скорочення виручки від реалізації продукції нижчі за темпи скорочення собівартості, що призвело до отримання позитивного результату.

За 5 років підприємство швидко наростило чистий дохід і є досить рентабельним, про що свідчать проведені розрахунки. Незважаючи на те, що ТОВ «Птахопродукт-2007» має власний комбікормовий завод, все одно найбільшу частку на виготовлення продукції займають корми. Адже більша частина компонентів для виготовлення комбікормів (вітаміни, зернові та ін.) купується і тому містить найбільший відсоток поряд з іншими витратами. В цілому можна стверджувати про наявність резервів покращення роботи підприємства.

Розширенню виробництва продукції птахівництва у світі приділяють значну увагу. Але, просування продукції на споживчі ринки стикається із значною конкуренцією, тому виробництво потребує постійного

удосконалення технологій вирощування птиці, переробки продукції, впровадження сучасних стандартів якості, стратегічного планування, тощо.

РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЛОГІСТИЗАЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА

3.1. Формування логістичної системи в птахівництві

Створення логістичної системи на підприємстві переслідує мету забезпечення постачання продукції в заданий час в потрібній кількості з максимально можливою якістю та мінімальними витратами [40]. А побудова ефективного механізму управління логістичною системою підприємства переслідує мету оптимізувати та вдосконалити вже існуючу логістичну систему як в перспективі її функціонування, так і в реальному часі. Це є необхідністю нині, коли на сучасному ринку майже кожне підприємство повинне «виживати» в складних конкурентних умовах перехідної економіки.

Підприємства птахівничого комплексу представляють складну систему, що складається із сукупності взаємопов'язаних елементів, між якими встановлені певні функціональні зв'язки і відносини.

Одночасно з нарощуванням вітчизняних птахівничих ресурсів, необхідно удосконалювати управління рухом товарів і його організаційно-економічний механізм на українському ринку птахо продукції, на основі застосування нових логістичних підходів.

Ефективність організації логістики на підприємстві залежить від формування системи логістики підприємства.

Формування логістичної системи є однією з ключових ланок підприємства і передбачає собою сукупність взаємопов'язаних елементів, між якими існує певний зв'язок.

Система логістики є важливим елементом організації діяльності підприємства. Її застосування дозволяє інтегрувати різні процеси

підприємства та організовувати внутрішні процеси з мінімальними витратами при оптимальному пристосуванні внутрішнього середовища фірми до зовнішніх чинників, що впливають на її діяльність.

При формуванні моделі логістичної системи обов'язковим є врахування трьох основних складових підприємства: постачання, виробництво і збут. Саме розгляд взаємодії складових виробництва дозволяє оцінити ЛС комплексно. Також необхідно враховувати, що при оцінці створеної моделі ЛС необхідно користуватися такими критеріями, як мінімізація витрат, максимізація прибутку або мінімізація ризику [22].

Сучасне підприємство повинно ґрунтуватися на інтегрованій роботі відділів постачання, виробництва і збуту. Безумовно, на його роботу впливають також відділи маркетингу, стратегічного розвитку, ЗЕД та ін.

На рис. 3.1 схематично зображена модель формування логістичної системи.

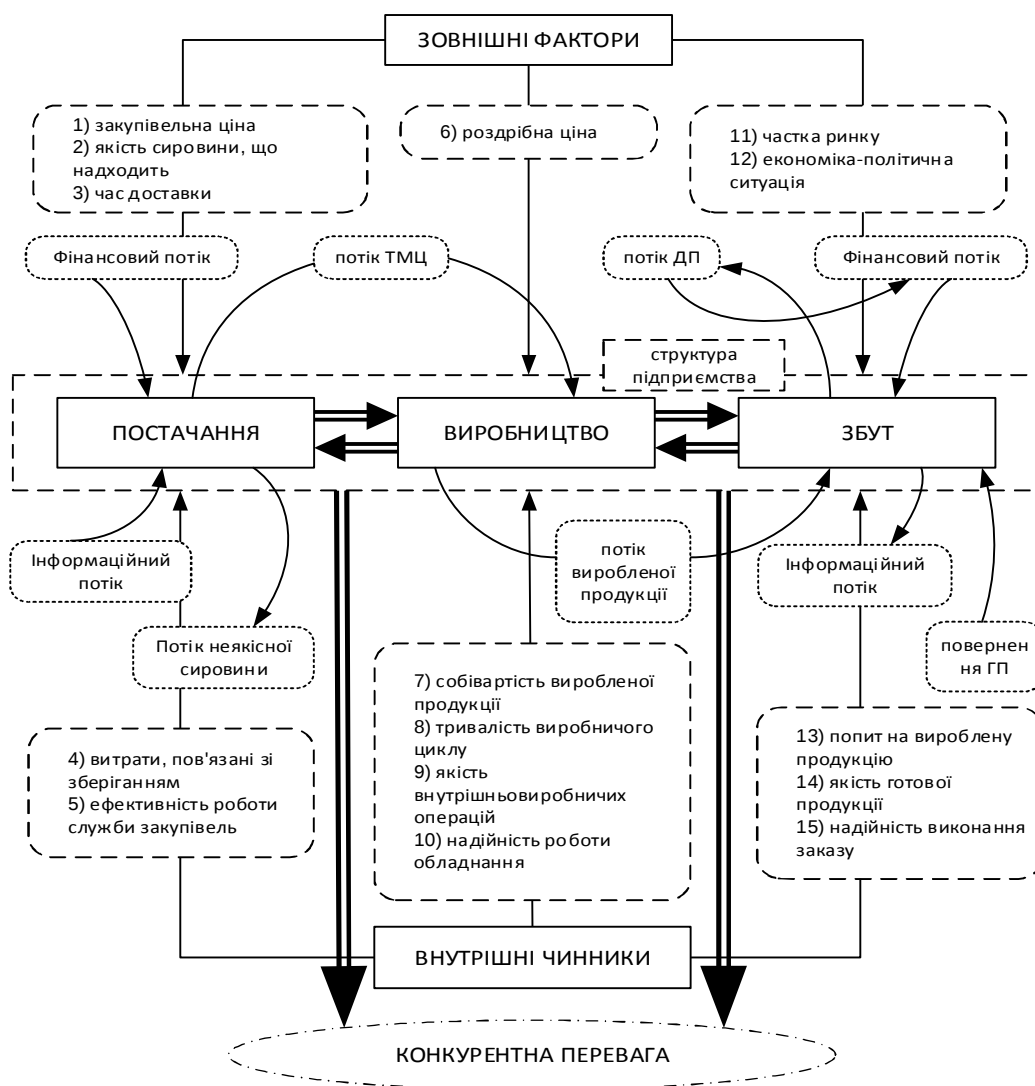

Рис. 3.1 Модель логістичної системи підприємства

Процес формування системи логістики підприємства є складним, тому доцільно його розділити на декілька етапів. Ми пропонуємо наступний поділ, який видно на рис. 3.2.

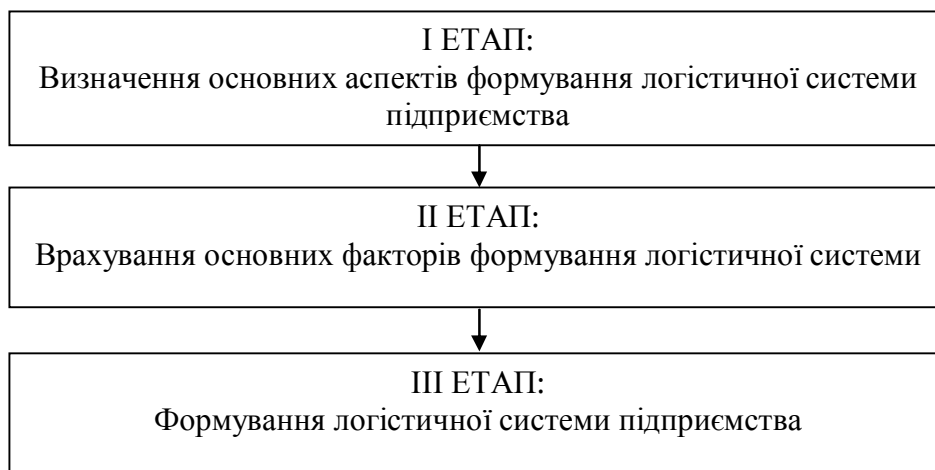

Рис. 3.2 Етапи формування логістичної системи підприємства

Наступним етапом є врахування основних факторів формуванні системи логістики. Нами запропонована факторна модель формування системи логістики підприємства, яка зображена на рис. 3.3.

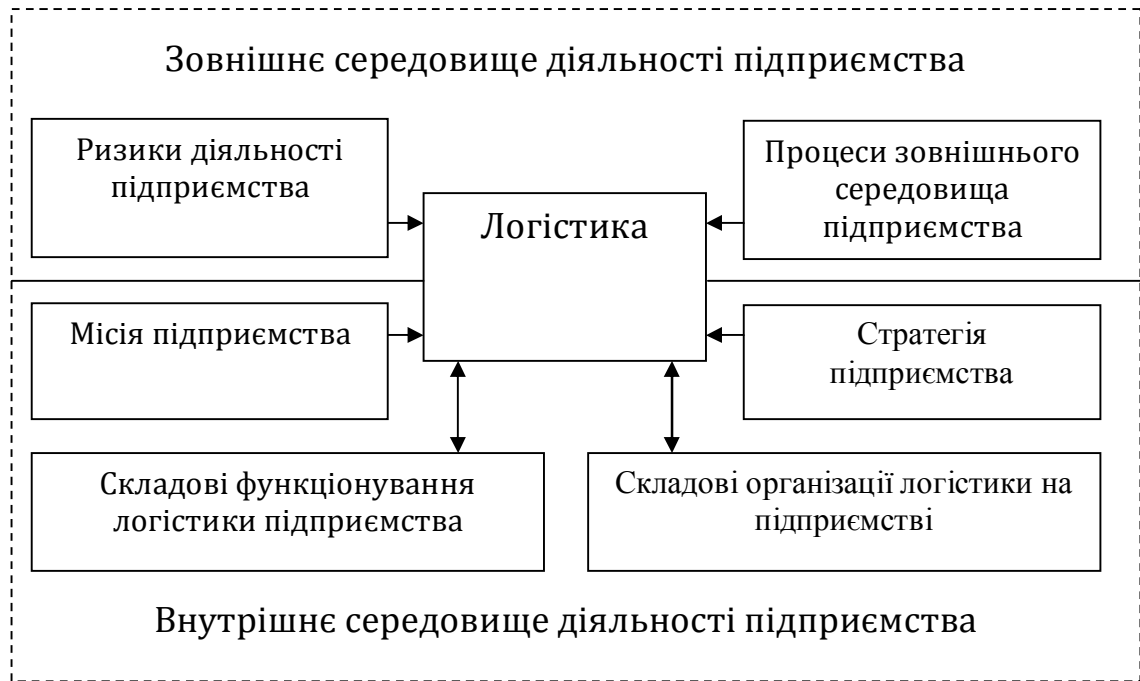

Рис. 3.3 Факторна модель формування системи логістики підприємства

Як видно з рис. 3.3, основними факторами формування системи логістики підприємства мають бути:

- місія підприємства;
- стратегія підприємства;
- ризики діяльності підприємства;
- фактори зовнішнього середовища підприємства;
- складові функціонування логістики на підприємстві;
- складові організації логістики на підприємстві.

Місія підприємства – це чітко окреслена причина існування конкретного підприємства. Як правило, місією сучасного підприємства можна вважати виробництво продукції чи надання послуг для задоволення вимог ринку і отримання прибутку. Вона дає узагальнені орієнтири щодо функціонування підприємства та його місця у певній.

На основі місії підприємства формулюються цілі ведення господарської діяльності. На формування системи логістики місія підприємства має значний вплив. Повинен існувати чіткий взаємозв'язок між цими елементами.

Логістична система повинна формуватись в одному напрямі з місією і цілями підприємства [40]. Це допоможе:

- 1) конкретно і точно розрахувати ефективність функціонування підприємства;
- 2) виявити дії і рішення, що перешкоджають ефективно вести господарську діяльність;
- 3) забезпечить реалізацію взаємно підтримуючих (синергічних) функцій логістичної системи;
- 4) забезпечить корекцію функціонування логістичної системи в часі, оскільки усі цілі місії підприємства мають коротко -, середньо - чи довгостроковий термін прогнозування.

Рис. 3.4 Основні складові функціонування логістики

Стратегія підприємства пов'язана з діяльністю підприємства в цілому і спрямована на виконання його головної місії. В процесі її реалізації використовуються матеріальні, трудові, інформаційні, фінансові ресурси. Тому зв'язок процесів формування та функціонування системи логістики зі стратегією підприємства є очевидним.

Основні складові функціонування логістики необхідно розглядати в контексті її основних функцій. Для зручності основні складові функціонування логістики зображено на рис. 3. 4.

Як видно з рис. 3.4, основними складовими функціонування логістики є постачання, виробництво, маркетинг, збут, складське господарство, транспортне господарство, персонал.

Постачання забезпечує надходження матеріальних потоків в логістичну систему. Виробництво – це процес, що спрямований на перетворення сировини і матеріалів у готову продукцію. Він включає в себе управління матеріальними потоками на стадії виробництва. Запаси дозволяють оптимізувати функціонування всієї системи та виконують важливу роль на стадіях обміну між постачанням, виробництвом, транспортуванням і збутом. Маркетинг – це виявлення вимог та уподобань споживачів. Іншими словами цей процес можна охарактеризувати як дослідження ринку. Збут – це процеси, що спрямовані на доведення готової продукції до споживачів. Склади – це спеціальні будівлі та пристосування, що призначені для приймання, розміщення, обслуговування і зберігання сировини і матеріалів, готової продукції. Під транспортним господарством розуміються транспортні засоби і матеріально-технічна база, за допомогою якої реалізуються транспортні процеси в рамках виробник-споживач. Кадри – певним чином організований персонал, який здійснює управління логістикою, логістичними операціями і реалізує виконання логістичних завдань для досягнення логістичних цілей.

Усі складові функціонування логістики є одним з найважливіших факторів формування логістичної системи підприємства.

Ще одним досить важливим фактором формування системи логістики є складові організації логістики на підприємстві [22]. На нашу думку, до таких складових слід віднести логістичну інформаційну систему та менеджмент (рис. 3.5).

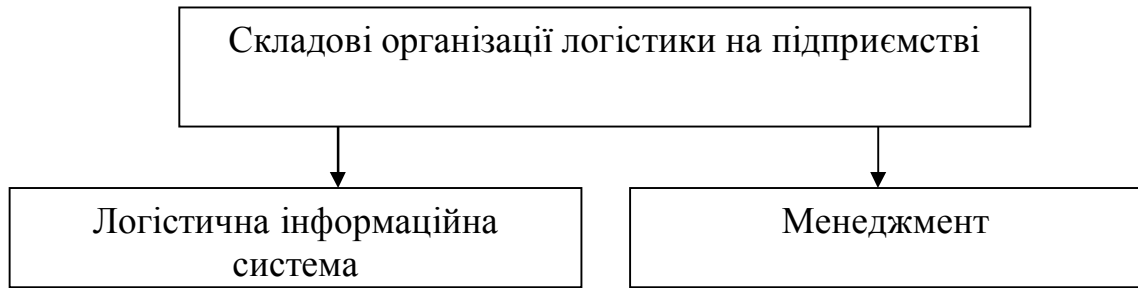

Рис. 3.5 Складові організації логістики на підприємстві

Комерційні процеси сучасного підприємства важко уявити без комп'ютерної техніки та інших інформаційних, електронних, технічних засобів. В логістиці відомо, що з усіх логістичних потоків саме інформаційний потік лежить в основі процесів перетворення усіх інших логістичних потоків. Тому формування логістичної системи підприємства без логістичної інформаційної системи є неефективним.

Управління логістичною системою, як і будь-якою іншою економічною системою, повинно здійснюватись на основі загальновідомих базових принципів управління в економіці. Ми вважаємо, що цілком доцільно застосувати основні функції менеджменту для управління системою логістики підприємства та організації її основних процесів [29].

Завершальним етапом формування системи логістики підприємства є саме формування системи. Для того, щоб система логістики функціонувала ефективно, процес її формування повинен базуватись на системному підході з урахуванням розроблених вище аспектів та факторів її формування. В основі системного підходу лежить принцип послідовного переходу від загального до часткового. Такий підхід формування системи забезпечить плавність та безконфліктність переходу від однієї функціональної ділянки логістики до наступної.

Нами розроблена структурно-організаційна модель організації системи логістики на підприємстві, яка зображена на рис. 3.6.

Дана модель формування системи логістики охоплює значний перелік структурних одиниць підприємства і структурних одиниць функціонування ринку, які в даному випадку є її елементами або підсистемами.

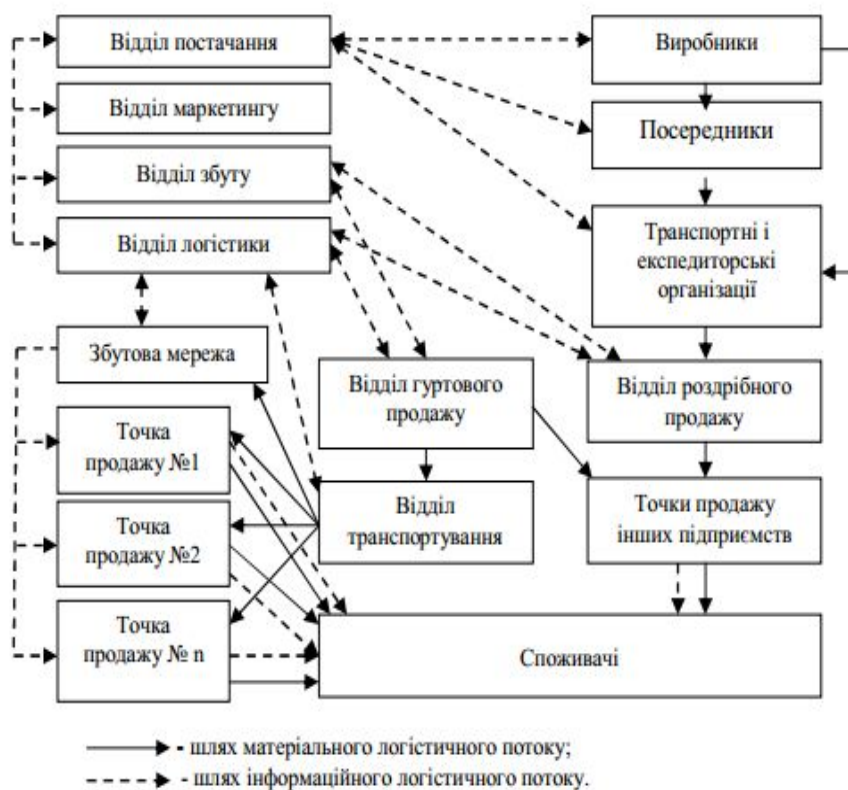

Рис. 3.6 Структурно-організаційна модель організації системи логістики на підприємстві

До структурних одиниць підприємства доцільно віднести: відділ постачання; відділ маркетингу; відділ збуту; гуртовий склад або розподільчий центр; відділ транспортування; відділ логістики [23].

Суть функціонування розробленої структурно-організаційної моделі системи логістики полягає в орієнтації розвитку підприємства в тих напрямках, які відповідають його інтересам та можливостям організаційно-економічного розвитку, підвищення ефективності діяльності та конкурентоспроможності за рахунок формування економічного потенціалу.

Отже, ефективність функціонування такої системи залежатиме безпосередньо від умов і повноти її інтеграції у виробничі процеси підприємства на основі формування відповідної інформаційної бази.

Розробка логістичної системи дозволить точніше планувати виробничо-збутову діяльність підприємства на вищому і середньому рівнях управління.

Структура логістичної системи птахівничого господарства складається з групи взаємодіючих між собою на програмному та організаційному рівні підсистем, що представлена на рис. 3.7.

Для ефективного розвитку галузі птахівництва необхідно впроваджувати закупівельну, виробничу, розподільчу, транспортну та складську логістику, яку супроводжуватиме інформаційна логістика [28].

Рис. 3.7 Логістична система діяльності птахівничого комплексу

У запропоновану схему логістичної системи підприємств птахівничого комплексу входять такі логістичні ланки:

- виробники комбікормів – комбікормові промислові підприємства і власні цехи на птахофабриках;
- виробники племінної продукції птахівництва;
- безпосередні виробники продукції птахівництва;
- підприємства харчової промисловості;
- торгово-посередницькі підприємства, транспортно-експедиторські організації;
- підприємства, що здійснюють реалізацію продукції птахівництва безпосередньо населенню [34].

На стадії реалізації продукції птахівництва можлива організація додаткових видів послуг: митне оформлення; ветеринарний огляд; сертифікація продукції; якісна експертиза; розфасовка; маркування; відповідальне зберігання.

На сьогоднішній день працівники мереж громадського харчування зацікавлені в безперебійних постачаннях продукції птахівництва в необхідному асортименті, високої якості і готової до приготування без попередньої обробки. Торгівельні мережі також зацікавлені у співпраці з добре зарекомендованими на ринку регіональними виробниками та постачальниками продукції птахівництва, які зможуть гарантувати якісну продукцію за прийнятною ціною.

Логістика розподілу – це невід'ємна частина загальної логістичної системи. Вона охоплює весь ланцюг системи розподілу: маркетинг, транспортування, складування.

У цілісній стратегії розподілу можна виділити два основних положення: дослідження потреб ринку; засоби і методи найбільш повного задоволення потреб. Таким чином, основною метою системи розподілу є постачання продукції в потрібний час і потрібне місце, належної якості, в необхідній кількості. В даний час у всіх розвинених країнах майже весь обіг

зовнішньої торгівлі, а також більша частина внутрішнього товарообігу здійснюються через регіональні логістичні центри. Вони мають важливе значення для підтримки економічного потенціалу країни.

Рационалізація товарних потоків здійснюється при створенні і функціонуванні розподільчих центрів. У галузі птахівництва розподільчу логістику можна трактувати як систему організаційного просування виробленої продукції на ринок, ґрунтуючись на інтеграції зусиль підприємств виробників продукції птахівництва, комерційних посередників, заготівельних організацій та інших учасників процесу їх розподілу та обміну, з метою найбільш повного задоволення потреб, з максимально можливою ефективністю для птахівництва.

При плануванні та впровадженні в систему товарообігу логістичного розподільчого центру виникає ряд завдань, а саме:

- поліпшення організації транспортних зв'язків за рахунок підвищення рівня узгодженості роботи різних видів транспорту;
- залучення додаткових обсягів перевезень;
- оптимізація схем розрахунків між учасниками логістичних ланцюгів;
- скорочення часу постачання продукції за рахунок зменшення простоїв, а також поліпшення транспортних засобів і транспортного устаткування;
- організація комплексного обслуговування споживачів;
- оптимізація завантаження транспортних інфраструктур.

Отже, передбачаючи, що в найближчі роки можна буде спостерігати стабільне збільшення споживання курячого м'яса як доступного джерела тваринного білка та продуктів переробки птахівництва. Створення повнофункціональної логістичної системи на підприємстві з виробництва продукції птахівництва має сприятливі можливості для підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва.

На наш погляд, робота з організації логістичної системи може реалізовуватися вже сьогодні, в той час як робота з інтеграції підприємств галузі, з підприємствами суміжних галузей і ритейлу на принципах логістичної концепції SCM (Supply Chain Management) – це питання майбутнього, що вимагає поетапної реалізації.

3.2. Маркетингові дослідження якості продукції ТОВ «Птахопродукт-2007»

Під час написання дипломної роботи, нами було проведено дослідження якості яєць.

З 1 липня 2010 року в Україні введено новий стандарт на яйця курячі харчові ДСТУ 5028:2008 «Яйця курячі харчові. Технічні умови» на зміну ГОСТ 27583 [3].

Залежно від терміну зберігання та якості до дня реалізації яйця поділяють на такі класи: дієтичні, столові, охолодженні, для промислової переробки та для експорту.

До дієтичних належать свіжі харчові яйця, термін зберігання яких не перевищує 7 діб, не враховуючи дня знесення, які зберігають за температури не нижче ніж 0°C і не вище ніж 20°C.

Яйця, не реалізовані протягом 7 діб, належать до столових.

Після закінчення терміну зберігання столових яєць їх направляють для виготовлення хлібобулочних виробів, переробляють на яєчний порошок або на кормову продукцію.

Яйця пакують у ящики з гофрованого картону або полімерні ящики, місткістю 360 штук з використанням горбкуватих прокладок і в коробки з полімерних або картонних матеріалів по 6-12 штук.

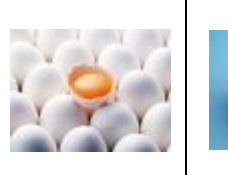
У кожному одиниці упаковки вкладають бирку з позначенням: найменування підприємства, номер сортувальника, пакувальника та дати сортування яєць.

Нами було проведено оцінку якості зразків яєць, які були взяті із супермаркету «Сільпо» м. Суми.

Для цього було обрано 5 зразків яєць курячих різних постачальників. Серед досліджуваних зразків був і зразок нашого підприємства ТОВ «Птахопродукт-2007». Зразки яєць представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Дослідні зразки курячих яєць

№ зразка	Зразок 1	Зразок 2	Зразок 3	Зразок 4	Зразок 5
Виробник	Птахофабрика «Авіс-Україна» Сумська обл., Сумський р-н, с. Косівщина,	ТОВ «Птахопродукт -2007», Сумська обл., смт. Липова Долина	Птахофабрика «Авіс-Україна» Сумська обл., Сумський р-н, с. Косівщина	Птахофаб- рика м. Васильків, Київська обл.,	Птахофаб- рика Полтавська обл., с.Кобеляки,
Вид яєць					
Клас	Дієтичні	Столові	Столові	Столові	Столові
Категорія	Д І	С ІІ	С І	С ІІ	С І

Першим етапом дослідження являється перевірка маркування. Всі зразки перевірили згідно вимог стандарту до маркування.

Дієтичні яйця маркуються червоною, а столові – синьою фарбою, яка дозволена Міністерством охорони здоров'я України. На маркуванні для столових та охолоджених яєць зазначають групу та категорію яєць та назву господарства.

Відібрані зразки яєць були досліджені за органолептичними показниками на відповідність вимогам ДСТУ 5028. Результати органолептичної оцінки зразків представлено в таблиці 3.2.

Провівши органолептичну оцінку зразків яєць курячих, ми визначили,

що всі вони відповідають вимогам ДСТУ 5028:2008 «Яйця курячі харчові. Технічні умови» і являються свіжими.

Таблиця 3.2

Результати органолептичної оцінки яєць курячих

Показники якості	Дослідні зразки яєць				
	Зразок 1	Зразок 2	Зразок 3	Зразок 4	Зразок 5
Стан шкаралупи	Чиста ціла, на шкаралупі наявність крапок та смужок	На шкаралупі є наявність крапок та смужок	Не рухома, висотою 6,5 мм	На шкаралупі є наявність забруднень	На шкаралупі є наявність крапок та смужок
Запах	Характерний для свіжого яйця,	Характерний для свіжого яйця	Характерний для свіжого яйця	Характерний для свіжого яйця, але менш виражений	Характерний для свіжого яйця, але менш виражений
Смак	Характерний для свіжого яйця, властивий, але менш виражений	Характерний для свіжого яйця, але менш виражений	Характерний для свіжого яйця	Характерний для свіжого яйця, але менш виражений	Характерний для свіжого яйця, але менш виражений
Форма жовтка	Характерний для свіжого яйця, але менш опуклий	Менш опуклий, ледь рухомий при овоскопії	Опуклий, нерухомий при овоскопії	Менш опуклий ледь рухомий при овоскопії	Менш опуклий, ледь рухомий при овоскопії
Форма білка	Прозорий нерухомий, не розтікається	Прозорий ледь рухомий, злегка розтікається	Прозорий ледь рухомий, не розтікається	Прозорий ледь рухомий злегка розтікається	Прозорий ледь рухомий, злегка розтікається

З метою наукового підходу для дослідження якості зразків яєць застосовуємо експериментальне дослідження з використанням методів сенсорного аналізу. Для цього необхідним є застосування дескрипторно-профільного методу, який полягає в наступному:

- Для аналізу обираються показники якості продукту;
- Обирається 5-балова шкала для оцінювання обраних дескрипторів;
- Розробляється профіль кожного показника (дескриптора) з урахуванням ранжування його якості: обираємо показники для проведення сенсорного аналізу яєць; проводимо профілювання обраних дескрипторів за 5-баловою шкалою
- Проводиться оцінка дослідних зразків з визначенням фактичного

профілю кожного дескриптора. Шкала профілю за показниками (дескрипторами) представлено в таблиці 3.3.

За відсутності балової системи оцінки органолептичних показників якості, нами була розроблена 5 – балова система оцінки показників і проведено профілювання їх якості. Такий метод дає змогу детально дослідити, виявити відмінності в зразках та встановити їх рівень якості.

Таблиця 3.3

Встановлення профілю якості курячих яєць за 5 баловою шкалою

Балова оцінка	Характеристика дескриптора якості
Повітряна камера	
5	Висотою не більше 7 мм (для столових), 4мм (для дієтичних), нерухома
4	Має незначну рухомість, висотою не більше 7мм (не більше 4мм)
3	Рухлива, висотою не більше 8 мм (не більше 5мм)
2	Рухлива, висотою не більше 9 мм (не більше 6мм)
1	Рухлива. Висотою більше 1/3 висоти яйця
Шкаралупа (стан, колір)	
5	Вона повинна бути чистою, без механічних пошкоджень, міцною, з матовою поверхнею. Допускається на шкаралупі дієтичних яєць наявність поодиноких крапок або смужок, а на шкаралупі столових яєць крапок та смужок
4	Чиста повинна бути без видимих змін структури, ціла. Допускається на шкаралупі наявність крапок та смужок (слідів від дотику яйця з підлогою клітки) не більше 1/8 їх поверхні. Шкаралупа матова
3	є наявність крапок та смужок (слідів від дотику яйця з підлогою клітки або транспортера для збирання яєць) більше 1/8 їх поверхні.
2	Яйця мають забруднення, наявність крапок та смужок (наявність кров'яних плям та посліду клітки або транспортера для збирання яєць) більше 1/8 їх поверхні та наявність кров'яних плям та посліду.
1	Яйця мають забруднення, наявність крапок та смужок (слідів від дотику яйця з підлогою наявність кров'яних плям та посліду клітки)
Блок	
5	Нерухомий прозорий
4	Ледь рухомий прозорий
3	Менш прозорий
2	Майже не прозорий
1	Непрозорий
Жовток	
5	Нерухомий, опуклий ледь видимий
4	Ледь рухомий, опуклий ледь видимий
3	Нечітко видимий рухомий
2	Майже видимий
1	Практично видимий
Запах і смак	
5	Приємний, властивий яйцям, без стороннього запаху, виражений,
4	Характерний для свіжого яйця , властивий , але менш виражений

3	Характерний для яйця з незначним стороннім запахом
2	Зі стороннім запахом і присмаком
1	Має неприємний сторонній смак і запах

Використовуючи розроблену балову шкалу дескрипторно-профільного методу, проводимо оцінку дескрипторів дослідних зразків курячих яєць і результати оцінки заносимо в таблицю 3.4.

Таблиця 3.4

Профілювання зразків яєць курячих

№ з/п	Показники	Дослідні зразки				
		Зразок 1	Зразок 2	Зразок 3	Зразок 4	Зразок 5
1.	Повітряна камера	Не рухома, висотою більше 4 мм	Має незначну рухомість, висотою 7мм	Не рухома, висотою 6,5 мм	Має незначну рухомість висотою 7,5мм	Не рухома, висотою 7мм
	Бали	5	4	5	3	4
2.	Шкаралупа	Ціла, на шкаралупі є наявність крапок та смужок	Чиста, є наявність крапок та смужок	Чиста ціла, на шкаралупі наявність крапок та смужок	На шкаралупі є наявність забруднень, вона блискуча	На шкаралупі є наявність крапок та смужок
	Бали	4	4	4	2	3
3.	Білок	Прозорий нерухомий не розтікається	Прозорий ледь рухомий, злегка розтікається	Прозорий ледь рухомий, не розтікається	Прозорий ледь рухомий злегка розтікається	Прозорий ледь рухомий, злегка розтікається
	Бали	5	4	4	4	4
4.	Жовток	Характерний для свіжого яйця, але менш опуклий	Менш опуклий, ледь рухомий при овоскопії	Опуклий, нерухомий при овоскопії	Менш опуклий ледь рухомий при овоскопії	Менш опуклий, ледь рухомий при овоскопії
	Бали	4	3	5	3	3
5.	Запах і смак	Характерний для свіжого яйця, властивий, але менш виражений	Характерний для свіжого яйця, властивий, але менш виражений	Характерний для свіжого яйця	Характерний для свіжого яйця, але менш виражений	Характерний для свіжого яйця, але менш виражений
	Бали	4	4	5	4	4
	Середня оцінка в балах	4,4	3,8	4,6	3,2	3,6

Провівши органолептичну оцінку можна зробити висновок, що відмінну якість мають яйця дієтичні і столові – зразки № 1 і № 3. Хорошу якість мають яйця столові – зразок № 2 і № 5.

Результати оцінки якості представимо у графічному вигляді, а саме, побудуємо профілографи, що представлені на рис. 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9.

Рис. 3.5. Зразок № 1

Рис. 3.6. Зразок №2

Рис. 3.7. Зразок № 3

Рис. 3.8. Зразок № 4

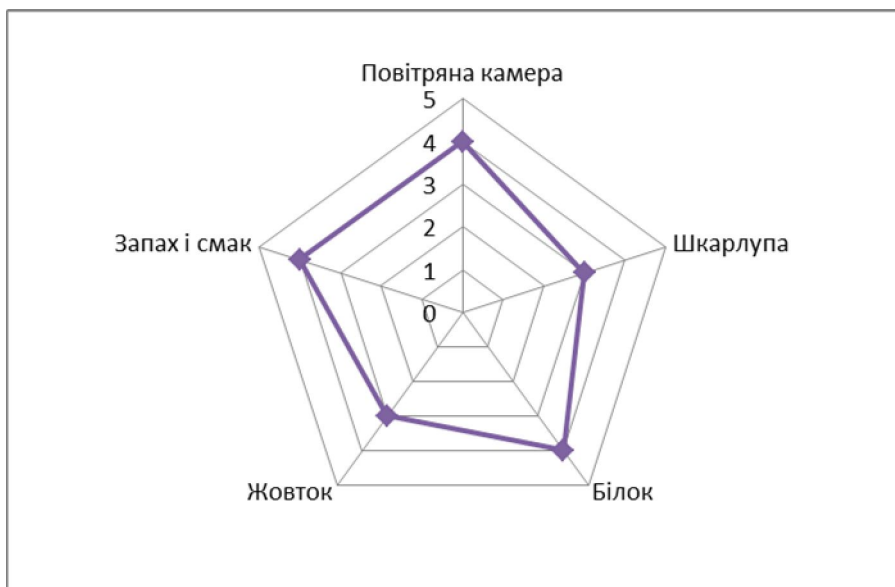

Рис. 3.9. Зразок № 5

На представлених графіках видно, що найкращу якість мають яйця столові та дієтичні (зразки №1 та №3), виробник птахофабрика «Авіс-Україна», с. Косівщина, середню якість має зразок 2-виробник ТОВ «Птахопродукт-2007» смт. Липова Долина та № 5 – «Птахофабрика» Полтавська обл. Найнижчі бали в усіх зразках отримали показники – стан шкаралупи та жовток. Крім цього, не всі виробники проводять правильне маркування яєць. Рівень всіх показників не задовольняє параметри найвищого профілю продукту.

Відповідно з обраним нами критерієм профілювання результатів органолептичної оцінки яєць встановлюємо шкалу рівня якості з урахуванням фізичного показника – висоти повітряної камери (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Шкала оцінювання рівня якості яєць курячих

№ з/п	Оцінка рівня якості	Бали	Характеристика якості
1.	„Відмінно”	4,5 – 5,0	Дана продукція відповідає всім показникам згідно стандарту
2.	„Добре”	3,4 – 4,4	Допускається незначне забруднення, незначна рухомість повітряної камери (пуги)
3.	„Задовільно”	2,5 – 3,3	На шкаралупі є наявність крапок та смужок, забруднень, жовток рухомий, повітряна камера більше 8 мм
4.	„Нижче задовільного”	1,5-2,4	Яйця мають значні забруднення, наявність крапок та смужок більше 1/8 їх поверхні та наявність кров'яних плям та посліду. Пуга має значну рухливість, білок розжижений. Жовток рухливий
5.	„Незадовільно”	0-1,4	Даний зразок абсолютно не придатний для використання, не відповідає вимогам стандарту за показниками якості

Завершальним етапом нашого дослідження якості яєць курячих є проведення двох випробувань, в кінцевому результаті беремо середнє арифметичне значення.

1. Визначення індексу білка і жовтка проводимо згідно стандарту.

Результати дослідження заносимо до таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Результати дослідження індексу білка і жовтка

№ з/п	Показники	Нормативне значення	Зразок 1	Зразок 2	Зразок 3	Зразок 4	Зразок 5
1.	Індекс білка	0,07- 0,09	0,085	0,045	0,078	0,089	0,085
2.	Індекс жовтка	0,7- 0,8	0,74	0,66	0,78	0,08	0,78

За результатами ми встановили, що зразок №1 і 3, та зразок №5 відповідають вимогам за даними показниками, а зразок №2 має показники,

які свідчать про тривале зберігання яєць, що може перевищувати встановлений для столових яєць термін.

2. Визначення віку яєць. Яйце поміщають в 0,5 л банку з 10% розчином солі. Свіже яйце відразу опуститься на дно і буде лежати в горизонтальному положенні [63]. Якщо яйце 4-7 денної свіжості, то воно злегка піднімається тупою стороною вгору. Якщо ж опуститься на дно і прийме горизонтальне положення, значить його вік 2-3 тижні. Якщо яйце висить у розчині – йому більше 4 тижнів, а тухле буде плавати на поверхні. Результати дослідження заносимо у таблицю 3.7.

Таблиця 3.7

Дослідження віку яєць

№ з/п	Показники	Зразок 1	Зразок 2	Зразок 3	Зразок 4	Зразок 5
1.	Характерні ознаки	Опускається на дно і приймає горизонтальне положення, піднімається тупою стороною вгору	Опускається і зависає коло дна і приймає горизонтальне положення	Опускається на дно і приймає горизонтальне положення	Опускається і зависає коло дна, приймає горизонтальне положення	Опускається на дно і приймає горизонтальне положення
2.	Вік яєць, днів	4-7 днів, відповідає дієтичним	Майже 4 тижні Термін зберігання для столових яєць закінчується	2-3 тижні відповідає столовим	Майже 4 тижні Термін зберігання для столових яєць збігає	2-3 тижні відповідає столовим

Дослідження щодо віку яєць показали, що всі зразки відповідають вимогам.

Таким чином, за результатами проведеного самостійного дослідження на підставі органолептичної оцінки, а також визначення індексів білка і жовтка, встановленого віку, можна зробити висновок щодо якості яєць:

1. За результатами органолептичної оцінки відмінну якість мають яйця дієтичні і столові – зразки №1 і №3. Хорошу якість мають яйця столові – зразок №2 та №5 з оцінкою «добре». Зразок № 4 має задовільний рівень якості.

2. Клас дослідних зразків яєць відповідає вимогам за віком. Зразок №2 має термін зберігання 4 тижні, що свідчить про тривале зберігання столових яєць, їх слід перевести у клас охолоджених, при цьому зберігати при температурі від -2 до 0°C. Відповідно ціна на такі яйця повинна бути знижена.

3. Зразок №1 та №3 виробник - птахофабрика «Авіс-Україна» с. Косівщина відповідають вимогам ДСТУ 5028.

4. Щодо забруднень на поверхні яєць, то це негативно впливає на загальне враження якості, хоча й знаходиться в межах норм, передбачених стандартом.

3.3 Бізнес-план організації цеху по переробці яєць на засадах логістики

Провівши оцінку якості яєць ТОВ «Птахопродукт-2007» було встановлено, що яйця столові мають тривалий термін зберігання, що перевищує встановлений для столових яєць згідно ДСТУ 5028.

Проаналізувавши виробництво та реалізацію яєць на підприємстві, можна зробити висновок, що не вся продукція підприємства що виробляється, реалізована.

1. Резюме

У птахівництві, як і в багатьох інших галузях АПК України, різкий спад виробництва почався п'ятнадцять років тому. Досягнувши найнижчих

показників у 1997 році, цей спад нині все ж таки припинився. На ринку з'явилися приватні фірми, що почали працювати з птахофабриками. А з 1998 року на ряді птахофабрик був відмічений ріст виробництва, в галузі почали з'являтися позитивні тенденції. В першу чергу вони проявились у підприємствах, які крім виробництва продукції займалися ще її переробкою.

Враховуючи, що підприємство в основному спеціалізується на виробництві яєць курячих і значна частина при їх виробництві становить брак (по даним підприємства це до 4% від виробництва биті, тріснувши яйця), що не можна реалізувати, а також яйця, які не реалізуються за встановлений період їх зберігання, нами запропонована модель переробки цієї продукції у яєчний порошок. Він використовується в багатьох галузях харчової промисловості та має тривалий термін зберігання і нескладну технологію його виробництва.

Проаналізувавши пропозицію обладнання декількох виробників ми зупинили свій вибір на установці українського виробника ПАТ «Донецький завод «Продмаш» Донецької області, м. Донецьк, вул. Електровозна, 25.

Установка для виробництва яєчного порошку має ряд переваг у порівнянні з іншими вітчизняними та закордонними виробниками:

- ✓ Низька енергоємність і енерговитрати;
- ✓ Низька металоємність за рахунок невеликих габаритів конструкції;
- ✓ Зниження в два рази технологічних втрат продукту (з віднесенням відпрацьованим повітрям і при санітарній обробці);
- ✓ Високі споживчі властивості готового продукту, за рахунок екологічної чистоти технології виробництва;
- ✓ Цінова перевага;
- ✓ Малі займані виробничі площі;
- ✓ Збільшення виробництва на додаткових виробничих площах;
- ✓ Річна гарантія, що входить у вартість пропозиції;
- ✓ Безвідхідна технологія - переробка відходів виробництва, що йшло на корм твариною, підвищення глибини переробки;

- ✓ Низькі вимоги до виробничої інфраструктури за рахунок можливості роботи парових калориферів сушарок з тиском пари (0,6-0,7 МПа);
- ✓ Швидка окупність.

Вартість обладнання становить 400 000,00 грн.

Спеціалісти фірми забезпечують доставку, монтаж, пусконаладжувальні роботи та навчання персоналу в стислі строки. Обладнання буде встановлено в одному з пустуючи зараз цехів по переробці птиці. Для обслуговування установки (при роботі в одну зміну) достатньо одного працівника.

Реалізація проекту запланована на початок 2016 року.

При завантаженні цеху в 1 зміну і при 22 робочих днів запланований обсяг виробництва буде становити 616 кг яєчного порошку. При середній ціні реалізації 65 грн. за 1 кг, виручка буде становити 40040 грн.

Оскільки підприємство ТОВ «Птахопродукт-2007» має статутний фонд 1 000 000 грн., тобто володіє власними грошовими коштами, тому для закупівлі обладнання кредит брати не потрібно. Але одним з варіантів є залучення інвестора.

Другий варіант який ми розглядали - це спроба вийти на ринок Польщі з новою продукцією – яєчним порошком.

Економічний ефект за місяць при реалізації продукції в Польщу буде становити 77000 грн., при ціні 125 грн. за 1 кг яєчного порошку та обсягу виробництва 616 кг. Такий ефект свідчить про перспективність даного напрямку реалізації продукції.

Як видно із розрахунків, реалізація продукції переробки в Польщу є набагато ефективнішим від реалізації яєчного порошку на ринку України, в першу чергу це обумовлено звичайно ціною продажу продукції яка за кордоном вища в 1.5 рази.

2. Характеристика продукту

Яєчний порошок - абсолютно натуральний поживний харчовий продукт, призначений для тривалого зберігання. Без нього не обходиться виробництво майонезу, кетчупу та готових соусів. Його додають в хлібобулочні, макаронні, кондитерські вироби і морозиво. Використовують при виробництві різних м'ясних продуктів. Може також використовуватись в побуті (при належній розфасовці та рекламі продукції).

У яєчному порошку майже відсутні умови для розвитку мікрофлори. Частина бактерій гине в процесі сушіння, ті мікроорганізми, які залишаються після сушки також гинуть в процесі зберігання через малу вологість (4-8%) порошку.

Для виробництва яєчного порошку використовують столові (свіжі і холодильникові) курячі яйця, а також морожений меланж. Допускається до переробки на яєчний порошок курині яйця з пошкодженою незабрудненою шкарлупою (бій, насічки), але без ознак протікання зі строком зберігання при температурі 8-10° не більше однієї доби.

Яєчний порошок виробляють із цільних яєць (білок разом із жовтком).

Переваги яєчного порошку:

1. Ціна. Порошок вигідний в ціні. Трохи більше 270 г порошку замінюють 1 кг свіжих яєць або 1 кг яєчного порошку замінює від 85 до 90 шт. яєць.

2. Зручність. Порошок надзвичайно зручний у використанні. Значно спрощується і прискорюється технологія виробництва.

3. Термін придатності. Має тривалий термін придатності і збереження всіх фізико-хімічних властивостей. Якщо яйця зберігаються не більше місяця, то порошок придатний протягом декількох років. При цьому він зберігає всі свої смакові і корисні якості.

4. Безпека. Нарешті, для яєчного порошку характерна особлива безпека. Сучасні технології виготовлення і контроль якості виключають найменшу можливість попадання в продукт патогенних мікроорганізмів.

Технологічний процес виробництва яєчного порошку включає наступні операції: приймання яєць; їх сортування та санітарну обробку; зважування; розбивання яєць; фільтрація яєчної маси (білок та жовток); перемішування; пастеризація і сушка; фасування яєчного порошку; упаковка; транспортування та його зберігання.

Для розбивання яєць, вивільнення вмісту від шкарлупи використовують спеціальну машину, яка входить в комплект з агрегатом РЗ-ФПМ, який використовується для контролю, сортування, санітарної обробки яєць. Яйця захоплюються спеціальним пристроєм, який передає їх на вузол розбивання.

Вміст кожного яйця виливається в окрему чашечку і конвеєром передається на візуальний контроль. Потім якісна яєчна маса виливається в спеціальні баки-приймачі із нержавіючої сталі з дном під нахилом і далі надходять на фільтрацію та перемішування. Для цих операцій використовують трубчаті, лоткові, циліндричні фільтри, а також малогабаритні центрифуги. Після такої обробки яєчна маса надходить на пастеризацію.

Процес пастеризації здійснюється наступним чином. Меланж (яєчна маса) після фільтрації надходить у вирівнюючий бак, звідти насосами подається в секцію регенерації, де попередньо нагрівається до 44°C вже пастеризованим меланжем. Далі меланж через проміжну плиту передається в секцію пастеризації, в якій і здійснюється його нагрівання до температури 60+2°C протягом 40с.

В якості теплоносія в секції пастеризації використовують гарячу воду. Із секції пастеризації меланж направляється у витримувач, в якому меланж температурою 60° С знаходиться протягом 20 хв. Після пастеризації меланж охолоджується водою з температурою 2-3° С в третій секції установки до 4-6°C, а потім надходить у сушильну машину. Для сушки яєчної маси використовують форсункові розпилювальні установки.

Яєчний порошок може бути упакований:

- у фанерні барабани або бочки по 25 кг.;
- в паперові мішки із вставками із поліетиленової плівки по 20 кг.;
- в ящики із гофрованого картону з полімерним вкладишем по 12.5 кг.;
- в пакети із багаторівневої плівки по 0.075 кг;
- в металеві банки по 0.25, 1.5, 4.5 кг.

Яєчний порошок зберігається :

- при температурі не більше 20° – шість місяців;
- при температурі не більше 2° – два роки із дня виготовлення.

Щорічно споживання майонезу і соусів на його основі зростає в середньому на 12 %. Одним з головних складових цього продукту є яєчний порошок. Вітчизняні виробники в основному використовують сьогодні імпортовану сировину, а значить, відкрити своє виробництво яєчного порошку в Україні як малий бізнес досить перспективно.

3. Виробничий план

Проаналізувавши ринок обладнання для переробки яєць в яєчний порошок ми зупинилися на такому українському виробнику як ВАТ «Донецький завод «Продмаш» Донецької області.

Установка для сушіння рідких харчових продуктів включає: сушильну камеру, фільтр, насос-дозатор, приймальний і видатковий баки, вентилятори нагнітаючий і той, що відсмоктує, циклони з бачками для збору порошку, пульт контролю і управління [66].

Пропоноване сушильне устаткування працює за принципом рівнобіжного руху газу і матеріалу, що розпорошується, при температурі 150-180° С.

Фірма має модельний ряд сушильних установок, які відрізняються за продуктивністю роботи. За бажанням замовника підприємство може спроектувати і виготовити сушильне устаткування необхідної продуктивності.

Матеріал, що використовується при виготовленні устаткування являється тільки нержавіюча, харчова сталь. При виробництві сушильних установок застосовані неординарні конструкторські і технологічні рішення, що дозволили знизити їхню вартість, зробити компактними, економічними і високопродуктивними в порівнянні з західними аналогами.

Області застосування даного устаткування:

1. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО:

- Птахофабрики - переробка бою яйця в сухий білок, сухий жовток або суху яєчну суміш. При використанні сушильної установки на птахофабриках і переробці з її допомогою бою яєць, прибутковість птахофабрики зростає в 4,5 рази, а окупність скоротиться до двох місяців);
- виробництво біосополімерів (переробка відходів вовни, пуху, пера).

2. ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ:

- М'ясокомбінати:
 - виробництво сухого м'ясо-кісткового бульйону для одержання продукції типу "Галина Бланка";
 - виробництво сухої крові тварин - альбуміну, що використовується у фармакології і харчовій промисловості для виробництва цукерок і лік.
- Молокозаводи:
 - виробництво сухого молока;
 - виробництво казеїну.
- Кондитерські, харчосмакові фабрики, цукеркові заводи:
 - виробництво розчинної кави;
 - виробництво пектину, використовуваного як желатин у кондитерських виробках.
- Пивоварних заводах:
 - виробництво сухих пивних дріжджів.
- Спиртових заводах:
 - виробництво сухої барди.

3. ФАРМАКОЛОГІЯ:

- виробництво порошкових лікарських препаратів;
- виробництво екстрактів (хвойних, вербових, трав'яних порід);
- виробництво інуліну, що використовується як вітамінна добавка і замінник фруктози;
- виробництво сахарину – замінника цукру.

4. ПАРФУМЕРІЯ:

- виробництво екстрактів різних трав.

5. ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ:

- виробництво вапна - полімер, що застосовується при нафтовидобутку для згущення бурових розчинів;
- виробництво порошкових барвників;
- виробництво сухих клеїв;
- виробництво очищеної крейди і гіпсу.

6. ПЕРЕРОБКА МОРЕПРОДУКТІВ:

- Морських водоростей (спіруліни в альгінат-натрію). Сухий порошок використовується у фармакології і як харчова добавка.

Протягом більше 20 років ПАТ «Донецький завод «Продмаш» займає лідируюче положення на ринку і спеціалізується на виробництві та постачанні сушильного обладнання, призначеного для одержання порошків з наступних продуктів [66]:

- яєчної суміші (меланжу);
- яєчний білок і жовток окремо;
- морських водоростей (одержання альгінату натрію);
- м'ясо кісткового бульйону;
- крові тварин;
- пивних дріжджів;
- лікарських препаратів;
- барвників;
- екстрактів (хвойних, вербових, трав'яних порід і т.д.);

- полімерів;
- соєвого молока;
- молочно-білкового концентрату;
- казеїну;
- інших харчових і нехарчових продуктів.

Сушильні установки поставляються в 28 країн світу, країни СНД, а також Аргентина, Болгарія, Польща, Іспанія, Таїланд, Іран та інші.

Високоєфективне устаткування для сушіння рідких харчових і нехарчових продуктів розроблено з обліком багаторічного виробничого досвіду і з використанням передової технології - сушіння продуктів у віброкиплячому шарі інертного матеріалу, що гарантує одержання продуктів вищої якості, що відповідають вищим світовим стандартам.

Сушильні установки поставляються замовникам у комплекті з гранулами інертного матеріалу і комплектом запчастин для гарантійного періоду експлуатації.

Всі сушильні устаткування - сертифіковані. За бажанням замовника може бути виготовлене устаткування продуктивністю 300 кг/година по випаруваній волозі, та навпаки.

Гарантія на роботу сушильної установки складає 12 місяців з моменту запровадження в дію, за умови експлуатації установки в 2-х змінному режимі роботи. Зазначений гарантійний термін зберігається за умови проведення шеф-монтажних і пусконаладжувальних робіт фахівцями постачальника.

Час проведення шефа-монтажу і пусконаладжувальних робіт складає від 3 до 24 днів, включаючи технічне навчання персоналу Замовника.

Сушильні установки працюють на наступних джерелах енергії: пар, природний газ, електроенергія. Продуктивність сушарок від 3,0 до 52 кг/год по сухому яєчному порошку. Цінову перевагу обраної установки ми бачимо в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Цінова перевага сушильних установок

Виробник, тип установки	Розпилювальна сушка УРС-100 ВП „Агро продукт”	Сушка И1- ФМУ-25 ПАТ «Донецький завод «Продмаш»	Сушка И1-ФМУ- 40 ПАТ «Донецький завод «Продмаш»	Розпилювальна сушка „VZT”, Словачія
Ціна	750 000 грн.	400 000 грн.	1 250 000 грн.	997 400 грн.

Враховуючи, що підприємство буде переробляти частину своєї продукції, то ми зупинили свій вибір на менш потужній установці И1-ФМУ-25 для виробництва сухого яєчного порошку вартістю 400 000 грн.

Установка для сушіння рідких яєчних продуктів марки И1-ФМУ-25 виробляє сухий яєчний порошок, сухий білок і сухий жовток.

Застосовується на невеликих підприємствах і фермерських господарствах, комплексах з вирощування птиці та виробництву товарного яйця, а також на дослідних підприємствах для проведення експериментів сушки продуктів нового покоління. Воно є міні-сушаркою.

Установка сушильна И1-ФМУ-25 практично вирішує проблеми безвідходної технології. Вона є компактною, проста в експлуатації і не вимагає спеціальної підготовки персоналу. Міні-сушарка складається з сушильної камери, насоса-дозатора, ємності для меланжу, водо кільцевого компресора, циклону з бачком для збору порошку, щита контролю та управління. У сушильній камері розташована пневматична форсунка і вібруюча газорозподільна решітка, на якій знаходиться шар гранул інертного матеріалу. Для забезпечення однієї години роботи установки необхідно 10-14 л рідких яєчних продуктів, що еквівалентно 300-350 шт. яєць. Вихід сухого яєчного порошку складає 3,2—4,0 кг/год.

Робота сушарки: Відфільтрована і збита яєчна маса подається насосом-дозатором до пневматичної форсунки, яка розпорошує її у віброкиплячому шарі інертного матеріалу, що представляє собою фторопластові кубики розміром грані 4 мм. Продукт, покриваючи поверхню гранул, інтенсивно

висушується. У результаті зіткнення гранул, що утворилася плівка продукту руйнується, несеться в циклон і осідає в бачок.

Якісні характеристики яєчного порошку, отриманого на установці для сушіння рідини И1-ФМУ, виробництва ПАТ «Донецький завод «Продмаш»:

- Колір - від світло жовтого до яскраво-жовтого;
- Структура - однорідна, порошкоподібна, грудочки легко роздавлюються, порошок не злежується;
- Смак і запах - властиві висушеному яйцю;
- Масова частка вологи - не більше 5-7%;
- Масова частка сухого порошку - (жир, білок) - не менше 94%;
- Бактерії групи кишкової палички та роду сальмонел – ні;
- Дріжджі, цвіль - ні.

4. Конкуренти

Враховуючи спад виробництва продукції птахівництва в більшості спеціалізованих господарств, в тому числі і по виробництву яєць, відмічається збільшення питомої ваги населення у забезпеченні покупців цією продукцією. Так, в загальному обсязі виробництва яєць підсобні господарства населення займають 63%, то спеціалізовані птахо підприємства були поставлені в їх залежність. Так, в зв'язку з надходженням на ринок яєць від підсобних господарств населення в березні-червні (період закінчення зимової линьки) в цілях підвищення ефективності господарювання, майже всі птахо господарства перейшли на сезонне (однократне) комплектування стада птиці, розраховуючи, щоб основне виробництво яєць приходилось на 1 і 4 квартали, коли збільшиться ціна їх реалізації.

Але особисті господарства населення не можуть бути серйозним конкурентом в довгостроковій перспективі, оскільки вони не можуть забезпечити якість продукції, її відповідність санітарним нормам та й затрати на виробництво в них вищі.

Переробка яєць в господарствах Сумської області поки не застосовується, тому в нашого підприємства може бути перевага, пов'язана з входженням першими на ринок новою для регіону продукцією.

5. Стратегія маркетингу

Передбачувана програма маркетингу ТОВ «Птахопродукт-2007» цілком базується на кінцевих результатах економічного аналізу тенденцій розвитку сучасного стану внутрішнього ринку по яєчному порошку. При розробці маркетингового плану враховувались потенційні можливості підприємства, пов'язані з відпрацьованістю технології виробництва продукції, наявністю необхідних матеріальних та фінансових ресурсів.

Проведені дослідження ціни на яєчний порошок в Україні свідчать про певне коливання ціни на цей вид продукції з середньою величиною на рівні 60-85 грн. за 1 кг продукції. В Польщі ціна на аналогічну продукцію є вищою в порівнянні з українським ринком і становить в перерахунку в гривневий еквівалент 125 грн. за 1 кг. Зрозуміло, що на ринку Польщі вже є певні виробники даної продукції і те що підприємство понесе додаткові витрати на реалізацію продукції, але пряма зацікавленість вийти з новою продукцією на зовнішній ринок і в першу чергу в Польщу. Це бажання обумовлене значно вищою ціною і тим, що експортерам повертається нарахований НДС, який може бути використаний для модернізації та реконструкції діючого виробництва.

За даними таблиці 3.9. можемо побачити результати окупності даного устаткування И1-ФМУ-25. Нами було обрано енергоносіїв для установки – електроенергію.

Таблиця 3.9

Економічна ефективність окупності установки по виробництву яєчного порошку И1-ФМУ-25

№ п/п	Показники	Фактичні- прогнознi дані
Вихідні дані:		
1.	Продуктивність установки, кг/час	3,5
2.	Тривалість зміни, год	8,0
3.	Кількість змін за добу	1
4.	Продуктивність в місяць, кг	616
5.	Потужність установки, кВт/час	5,3
6.	Ціна 1 кг яєчного порошку, грн. (без НДС)	65,0
7.	Обсяг реалізації (в місяць), грн.	40040,0
Капітальні затрати:		
1.	Вартість установки, грн.	400000,0
2.	Вартість додаткового обладнання і буд.-монтажні роботи, грн.	10000,0
3.	Всього	410000,0
Затрати на виробництво яєчного порошку (в місяць):		
1.	Амортизація обладнання, грн.	2947,0
2.	Сировина при собівартості яєць	4928,0
3.	Електроенергія кВт/год, грн.	1061,0
4.	Вода, стоки, грн.	70,0
5.	Зарплата с нарахуваннями, грн.	3600
6.	Собівартість місячного товарного випуску, грн.	12606
	Прибуток, грн.:	
1.	Місячний	27434
2.	Річний	329208
3.	Період окупності, місяців	18

Із приведених нами розрахунків видно, що собівартість 1 кг яєчного порошку буде становити 20,5 грн.

Проведені маркетингові дослідження підтвердили наявність необхідної узгодженості передбачених обсягів виробництва і знайденої ринкової ніші для продукції підприємства. Така узгодженість є достатньою передумовою формування більш – менш стійкого попиту та вигідних каналів збуту продукції.

6. Оцінка ризиків

Незважаючи на деталізовану розробку бізнес-плану, завжди існує ймовірність появи непередбачених обставин, котрі можуть негативно вплинути на діяльність підприємства.

У процесі практичної реалізації бізнес – плану ТОВ «Птахопродукт-2007» важливо враховувати можливість виникнення кількох критичних ситуацій, які можуть справити негативний вплив на ефективність виробництва. Серед них можна назвати: ризики втрати часу і невиконання власних обов'язків, пов'язані зі зниженням дієздатності засобів праці й персоналу, ризики втрати власного майна і коштів, фінансові ризики, політично – дефіцитний ризик. Найбільш імовірні ризики та необхідні заходи мінімізації негативного впливу наведені у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Ймовірні ризики та практичні заходи для зменшення їх впливу

Види ризиків	Заходи щодо зменшення негативного впливу ризиків
1. Ризик загибелі поголів'я в результаті масового захворювання	1.1. Проведення профілактичних щеплень. Страхування поголів'я
2. Вихід з ладу технологічного устаткування	2.1. Готовність терміново скористатися послугами ремонтно–профілактичної служби;
3. Ризик можливого звільнення персоналу і неналежного виконання ними службових обов'язків	3.1. Здійснення медичного страхування та підвищення рівня основної чи додаткової плати персоналу; 3.2. Організація підвищення кваліфікації персоналу; 3.3. Примусове звільнення недбайливих працівників і прийняття нових робітників
4. Ризик втрати майна та грошових коштів через підлог чи крадіжку	4.1. Страхування майна придбанням страхового полісу з контрактною умовою відшкодуванням заподіяної шкоди; 4.2. Облаштування приміщень надійними засобами безпеки

7. Фінансовий план

Враховуючи технічні характеристики устаткування, які були приведені вище для роботи цеху необхідно буде затратити 4% місячного виробництва яєць. Враховуючи, що така частина як правило в господарстві взагалі не використовувалась або використовувалась не ефективно (мова йде про биті та тріснуті яйця), то переробка такої кількості продукції буде сприяти підвищенню прибутковості нашого підприємства.

При завантаженні цеху в 1 зміну і при 22 робочих днів запланований обсяг виробництва буде становити 616 кг яєчного порошку. При середній ціні реалізації 65 грн., виручка буде становити 40040 грн.

Другий варіант, який ми розглядали - це спроба вийти на ринок Польщі з таким продуктом як яєчний порошок.

Незважаючи на збільшення витрат пов'язаних з отриманням ліцензії та додатковими транспортними витратами вища ціна реалізації суттєво їх перекриває і підприємство отримує на кінець року значно більші фінансові кошти.

Наведемо розрахунок економічної ефективності функціонування цеху при різних каналах реалізації в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Порівняльна ефективність переробного цеху

№ п/п	Показники	Реалізація яєчного порошку в	
		Україні	Польща
1.	Кількість реалізованої продукції, кг	7392	7392
2.	Ціна реалізації 1 кг., грн.	65	125
3.	Виручка, грн.	480480	924000
4.	Виробнича собівартість 1 кг., грн.	20,5	20,5
5.	Витрати на виробництво, грн.	151272	151272
6.	Витрати на реалізацію, грн.	-	13000

7.	Повна собівартість 1 кг,грн.	20,5	22,4
8.	Адміністративні витрати, грн.	7400	7400
9.	Прибуток до сплати податку, грн.	321808	752328
10.	Податок на прибуток, грн. 18%	57925	135419
11.	Чистий прибуток, грн.	263883	616909
12.	Рівень рентабельності, %	54,9	66,8
13.	Окупність капітальних вкладень, місяців	18	8

Як видно з даних таблиці 3.9 реалізація продукції переробки цеху в Польщі є на багато ефективнішим від реалізації яєчного порошку на ринку України, в першу чергу це обумовлено звичайно ціною продажу продукції яка за кордоном вища в 1.5 рази.

Рівень рентабельності характеризує економічну ефективність поточних витрат, ступінь їх окупності. В даному випадку рівень рентабельності становить майже 55%, це означає, що підприємство за рахунок одержаної грошової виручки повністю відшкодувало витрати виробництва на реалізовану продукцію і додатково одержало на кожний карбованець цих витрат по 0,55 грн. прибутку.

Економічний ефект за місяць при реалізації продукції в Польщу буде становити 924000 грн., що свідчить про перспективність даного напрямку реалізації продукції.

Ефект від впровадження установки по переробці яєць на яєчний порошок можемо побачити на рис. 3.10.

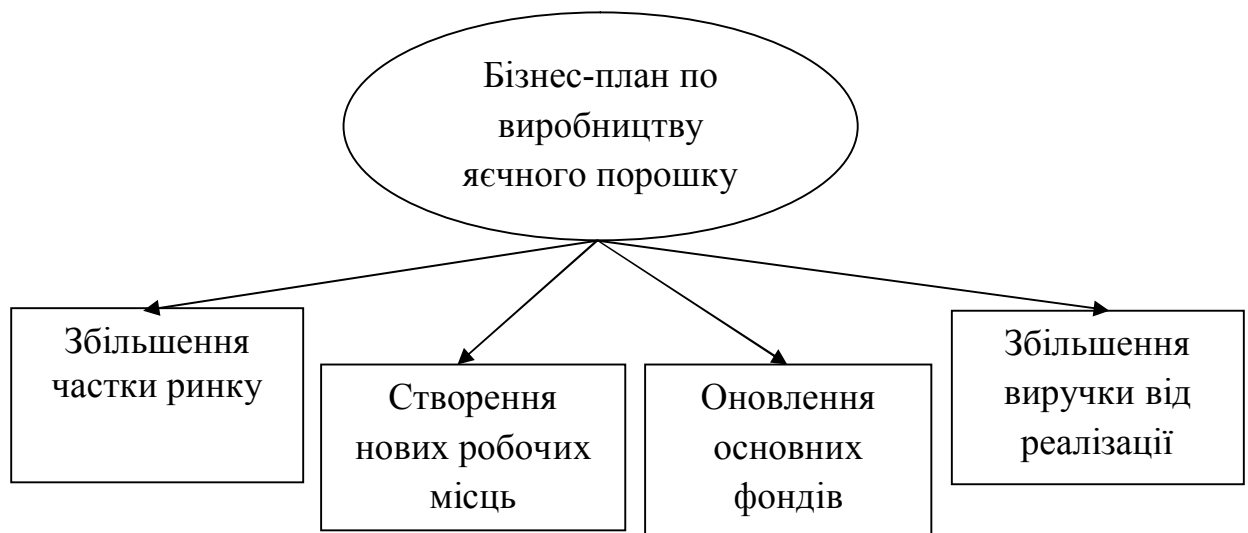

Рис. 3.10 Ефект від бізнес-плану

Отже, розробивши бізнес-план по виробництву яєчного порошку ми бачимо, що виручка від реалізації продукції за рік буде становити 480480 грн. Це свідчить про можливість підприємства зайняти конкурентну позицію та відповідати новим сучасним умовам ринку. В подальшому можливо виробляти значно більшу кількість яєчного порошку і в подальшому підприємство матиме можливість розширювати свій асортимент і збільшувати прибуток.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами дослідження можемо зробити такі висновки:

1. На сучасному етапі соціально – економічного розвитку в умовах постійного зростання цін на продовольчі товари продукти із птиці є найважливішим елементом раціону харчування більшої частини населення України. Ринок продукції птахівництва в Україні – один з найбільш консолідованих сегментів вітчизняного м'ясного ринку, незважаючи на досить істотну кількість невеликих виробників.

2. Птахівнича галузь, яка залишається важливою складовою у забезпеченні населення продуктами харчування, а переробної промисловості – сировиною, протягом останнього часу є найдоступнішим джерелом багатьох поживних речовин у споживачів.

3. Дослідження ефективності птахівництва є дуже важливим, оскільки дає змогу визначити основні проблеми господарювання та окреслити можливі шляхи виходу з них. Новим, прогресивним підходом в управлінні інформаційними, фінансовими, матеріальними, кадровими та енергетичними потоками є логістика, застосування елементів якої спрямоване на мінімізацію сукупних витрат підприємства в поєднанні з максимізацією задоволення попиту споживачів.

4. Формування логістичної системи дозволяє об'єднати усі внутрішні процеси підприємства сфери послуг в єдине ціле та безконфліктно пов'язати їх з процесами, що відбуваються у зовнішньому середовищі. За таких умов загальні витрати будуть знижуватися, прибуток – зростати, а ефективність функціонування підприємства – підвищуватися.

5. У 2013 році наша країна увійшла в першу світову десятку країн – виробників продуктів птахівництва. Україна входить в трійку країн-лідерів за рівнем споживання яєць, займає п'яте місце у світі за обсягом їх виробництва та дев'яте місце посідає за обсягами виробленого м'яса птиці.

Споживання яєць як по Україні так і по Сумській обл. протягом 5 роки збільшилося. Рекомендована Міністерством охорони здоров'я річна норми споживання м'яса однією особою має бути 80 кг, проте фактично в 2014 році в Україні становить 54 кг. Якщо брати споживання яєць, то раціональна норма на одну особу становить 290 шт. на рік.

6. Для підвищення економічної ефективності спеціалізовані птахівницькі господарства повинні застосовувати елементи маркетингу та логістики у своїй діяльності на всіх стадіях виробництва, переробки і збуту продукції. Починати треба з вивчення ринку птахівницької продукції, на який поставлятиметься продукція конкретного підприємства. На основі цього можна визначитися в можливих обсягах виробництва продукції кожного виду і з'ясувати резерви зростання її обсягів.

7. Під час аналізу підприємства нами було надано організаційно-економічну характеристику та проведено розрахунки, що свідчать про фінансово-економічний стан діяльності підприємства ТОВ «Птахопродукт-2007».

Підприємство займається розведенням свійської птиці та реалізацією яєць. Питома вага основного виду продукції займає більше 60%, тобто має вузький рівень спеціалізації. Свою господарську діяльність здійснює на орендованих землях. Частка яєць в структурі товарної продукції зросла на 27,9 п. в, що свідчить про те, що саме в цій галузі відбувається процес поглиблення спеціалізації. Послуги в сільському господарстві та виробництво кормів по птахо підприємству займають досить значну частку, а саме – 6,0%. Це пов'язано з тим, що підприємству необхідно більше виробляти власних зернових культур для виробництва корму, щоб знизити собівартість вирощування птиці та виробництва яєць.

8. Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «Птахопродукт-2007» свідчить про неефективність використання фондів, робочої сили, але рівень рентабельності по підприємству за 5 років збільшився на 16,15 п.в., за рахунок зменшення собівартості продукції на 36,04% та зростання чистого

прибутку на 1880,2тис. грн. Ефективність використання оборотних коштів покращується, що є важливим та впливає на фінансову діяльність підприємства і свідчить про ефективне використання оборотних коштів на підприємстві.

Темпи скорочення виручки від реалізації продукції нижчі за темпи скорочення собівартості, що призвело до отримання позитивного результату.

За 5 років підприємство швидко наростило чистий дохід і є досить рентабельним, про що свідчать проведені розрахунки. Незважаючи на те, що ТОВ «Птахопродукт-2007» має власний комбікормовий завод, все одно найбільшу частку на виготовлення продукції займають корми. Адже більша частина компонентів для виготовлення комбікормів (вітаміни, зернові та ін.) купується в постачальників і тому містить найбільший відсоток поряд з іншими витратами. В цілому можна стверджувати про наявність резервів покращення роботи підприємства.

9. Створити ідеальну для всіх підприємств ЛС неможливо. Для кожного підприємства вона буде унікальною, оскільки її метою є досягнення конкретних стратегічних завдань підприємства.

10. Для того, щоб система логістики функціонувала ефективно, процес її формування повинен базуватись на системному підході з урахуванням розроблених вище аспектів та факторів її формування. В основі системного підходу лежить принцип послідовного переходу від загального до часткового. Такий підхід формування системи забезпечить плавність та безконфліктність переходу від однієї функціональної ділянки логістики до наступної.

Отже, передбачаючи, що в найближчі роки можна буде спостерігати стабільне збільшення споживання курячого м'яса як доступного джерела тваринного білка та продуктів переробки птахівництва. Створення повнофункціональної логістичної системи на підприємстві з виробництва продукції птахівництва має сприятливі можливості для підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23.12.1997 № 771/97 (Редакція від 01.01.2016р.): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/771/97>.
2. ДСТУ 4161-2003 «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги». - [Чинний від 2003-07-01]. – К: Держспоживстандарт України, 2003. – 17с.
3. ДСТУ 5028:2008 «Яйця курячі харчові. Технічні умови». – [Чинний від 01.01.2010 р.]- К: Держспоживстандарт України. – 2008. – 23с.
4. ДСТУ ISO 22000: 2007. Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга. – [Чинний від 02.04.2007]. – К.: Держспоживстандарт України, 2007. – 39 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://normativ.ucoz.org>.
5. Баранець Г.В. Управління матеріальними та фінансовими потоками підприємства на основі логістичного підходу // Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04; Інституті економіки промисловості НАН України – Донецьк, 2007. –24 с.
6. Барилович О. М. Тваринництво: стан галузі та перспективи відродження / О. М. Барилович // Наукові праці полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – 2013. – вип. 6. – том 1. – С. 18–22.
7. Батюк Б.Б., Минів Р.М. Порівняльний аналіз виробництва та споживання продукції птахівництва / Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Вип. 228: В 4 т. – Т.1. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С. 104-111.
8. Белов Ю. П. Розробка та впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів НАССР / Ю. П. Белов // Світ якості України, № 2, 2007. – С. 42-45.

9. Буряк Р. І. Аналіз конкурентних позицій компаній-лідерів ринку м'яса птиці та яєць України / Р.І. БУРЯК // Економіка. – 2011. - №11-12. – С. 10-14.
10. Васелевський М. Економіка логістичних систем: монографія / [М. Васелевський, О. Дейнега, М. Довба та ін.]; під ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2008. – 596 с.
11. Вертійчук А. І. Стан птахівництва в Україні / А.І. Вертійчук // Ефективне птахівництво. — 2008. — № 11(47). — С. 4-5.
12. Волошенюк Т. О. Розвиток логістичних концепцій та їх застосування в АПК / Т. О. Волошенюк, Л. М. Наумова // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей ІХ Міжнародної науково-практичної конференції / Національний університет "Львівська політехніка", Інститут регіональних досліджень НАН України. - Львів, 2012 р.
13. Вольнова О. М. Логістичний підхід до формування аграрного виробництва / О. М. Вольнова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - Т. 1, № 2. – С. 161-164.
14. Габор С. С. Сучасні підходи до ефективності виробництва / С. С. Габор, В. С. Габор // Інноваційна економіка. – 2010. – №2 – С. 60–65.
15. Гавалешко С.В. Рентабельність підприємства та шляхи його підвищення [Електронний ресурс] / С.В. Гавалешко // Економіка. – 2012. – № 10. – Режим доступу: www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/10_106158
16. Гущин В. В. Современные проблемы птицеперерабатывающей отрасли и пути их решения / В. В. Гущин // Птица и птицепродукты. – 2007 – № 6. – С. 13-15
17. Дичаковська В. Ринок птиці та яйця: стабільне зростання / В. Дичаковська // Аграрна Еліта України. – 2014. – №1.- С. 13-19.
18. Діденко С. В. Розвиток логістично-збутових ланцюгів реалізації продукції яєчного птахівництва / С. В. Діденко // Економіка та управління АПК. - 2013. - Вип. 10. - С. 156-162.

19. Дієсперов В. С. Рентабельність і дохідність// Економіка АПК.-2008.- №6.- С.57-61.
20. Іщенко Ю.Б. Аналіз виробництва яєць сільськогосподарської птиці в Україні: Маркетингові дослідження стану птахівництва України і світу / Ю.Б. Іщенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.market.avian.ho.ua.
21. Заприса С. О. Логістичне забезпечення населення продовольством // Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (20-24 квітня 2015р.). - В 3 т./Т.І. – Суми, 2015. – С. 232.
22. Заприса С. О. Формування логістичної системи птахівництва // Матеріали наукової конференції студентів Сумського НАУ (17-19 листопада 2015 р.). – В 3 т./Т.І. – Суми, 2015. – С.303.
23. Кириленко І. Г. Деякі аспекти державної аграрної політики в Україні в умовах світової фінансової кризи / І.Г. Кириленко, В.В. Дем'янчук, Б. В. Андрющенко // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С. 4-9.
24. Кирилюк О. Ф. Формування ринку продукції птахівництва в контексті продовольчої безпеки України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
25. Кобзева К.В. Теоретичне обґрунтування становлення логістики як науки // Економіка, Менеджмент, Підприємництво. Збірник наукових праць // Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2007. – №18. – С. 61-66.
26. Коваленко Л. Г. Організаційно-економічні чинники підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва / Л. Г. Коваленко // Економіка та управління АПК. – 2009. – Вип. 2 (47). – С. 134–137.
27. Ковальова Г. В. Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. канд. екон. Наук: спец. 08.00.04 - Економіка та управління підприємствами / Г. В. Ковальова. - Львів, 2010.- 14с.

28. Крикавський Є. В. / Логістика // Вид-во Держ. Ун-ту «Львівська політехніка». Львів: 2006. – 368 с.
29. Крикавський Є.В. Логістичні системи: навч. посіб. / Є.В. Крикавський, Н.В.Чорнописька. – Львів: Видавництво нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2009. – 264с.
30. Кучеренко С. Ю. Теоретичні аспекти ефективності виробництва аграрної продукції / С. Ю. Кучеренко // Економічні науки. – 2010. - № 12. – С. 25-27.
31. Лебідь Л. Інновації в птахівництві: ефективність, продуктивність, якість / Л. Лебідь // Аграрний тиждень.Україна. – 2013. - №35. - С.87-91.
32. Лищенко М. О. Сучасний стан розвитку ринку птахівництва Сумської області / М. О. Лищенко //Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: «Економіка і менеджмент».-2012. – вип.4
33. Маслак О. Тенденції ринку продукції птахівництва [Електронний ресурс] / О. Маслак // Агробізнес сьогодні. – 2013. – №24 (271). – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2010-06-11-07-43-47/1951-2014>
34. Мельник А. О. Адаптивне управління підприємством в умовах конкурентного середовища / А. О. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 5, ч. 2, т. 3. – С. 157-162.
35. Мельник А. Є. Рентабельність діяльності підприємства / А. Є. Мельник, Ю. В. Семенюк // наук. збірник «Економічні науки». – 2008.- В 6 ч.2.- С. 67.
36. Мельничук А. А. Сутність організаційно-економічного механізму функціонування ринку продукції птахівництва / А. А.Мельничук // Сталий розвиток економіки. – 2013. - № 4- с.21-25.
37. Месель-Веселяк В. Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2007. – № 6. – С. 17-26.
38. Минів Р. М. Організаційно-економічні засади ефективного функціонування та розвитку птахівничих підприємств: автореф. дис. канд.

наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Р. М. Минів. – Житомир, 2008. – 173с.

39. Мороз О.Я. Формування регіональних логістичних систем: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / О.Д. Мороз / Луцьк. нац. техн. ун-т. – Луцьк, 2010 – 17 с.

40. Окландер М.А. Логістична система підприємства: монографія [Електронний ресурс] / М.А. Окландер. – Одеса: Астропринт, 2008. - 312 с. – Режим доступу: <http://oklander.info>

41. Онищук О. Д. Теоретичні основи формування ринку інновацій в аграрній сфері / О. Д. Онищук // Проблеми трансформації соціально-економічної системи в Україні : зб. наук. праць. – Острог, 2007. – С. 248.

42. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2014 рік : стат. бюл. / ред. О. М. Прокопенка. – К. : Держкомстат України, 2015. – 84 с.

43. Петрова Н. О. Формирование конкурентоспособности продукции аграрных предприятий путем внедрения НАССР как системы управления качеством / Н. О. Петрова // Экономика АПК, Киев - 2010. № 1. - С. 164-170.

44. Питуляк Н.С. Удосконалення процесів формування системи логістики підприємств / Н. С. Питуляк // Механізм регулювання економіки, 2009. № 3.- Т. 2.

45. Прозорова Н. В. Підвищення ефективності птахівництва на основі логістичного підходу/ Н.В. Прозорова // Інститут тваринництва НААН.- 2013.

46. Сільське господарство України: стат. зб. за 2013 рік / ред. Н.С. Власенко. – К. : Держкомстат України, 2014. – 390 с.

47. Соловйова Р. Стратегічний аналіз стану птахівництва яєчного напрямку / Р. Соловйова, Д. Жилиянов // АПК: економіка, управління. – 2009. - №5.с. 62-68.

48. Статистичний збірник за 2014 рік. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: [Електронний ресурс] / Державна

служба статистики України. – К., 2015. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

49. Статистичний щорічник за 2013 рік [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – К.: Август Трейд, 2013. – Режим доступу: <http://library.oseu.edu.ua>.

50. Стратегія розвитку сільського господарства України на період до 2020 року: Проект [Електронний ресурс] / [НААН України; ННЦ «Інститут аграрної економіки»]. – К, 2012. – Режим доступу: <http://iae.faaf.org.ua>.

51. Сус Л. В. Загальні тенденції розвитку галузі тваринництва в Україні та перспективи відродження // Наукові праці Житомирського національного агроекологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2013.

52. Тваринництво України 2013 рік [статистичний збірник] за ред. Власенко Н.С. / Державна служба статистики України. – Київ, – 2013.– 212 с.

53. Терещенко О. Птахівництву бути! / О. Терещенко, І. Івко, О. Катеринич // Агробізнес сьогодні. – 2011.- № 17.- С. 38-40.

54. Фотіна Т. І. Безпечність та якість продуктів птахівництва, згідно із системою НАССР / Т. І. Фотіна // І. В. Коваленко // Вісник ЖНАЕУ. – 2012. – № 2, т. 1. – С. 162–172.

55. Хвищун Н. В. Теоретичні підходи до класифікації логістичних систем / Н. В. Хвищун // Ефективна економіка. – 2009. - №3. – С. 69 -73.

56. Худавердієва В. А. Організаційно-економічний механізм підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств / В. А. Худавердієва // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С. 23-25.

57. Чирков О., Денін М. Фактори підвищення економічної ефективності птахівництва // АПК: економіка, управління. 2008, № 2, с. 30-35.

58. Чухно А. А. Господарський механізм та шляхи його вдосконалення на сучасному етапі / А. А. Чухно // Економіка України. – 2007. – № 3. – С. 60-67.

59. Шляга О.В. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва / О. В. Шляга, Л. І. Шипуля // Економіка. – 2014. - № 21. – С. 21-23.

60. Щетініна І. О., Д'яченко В. І. Значення інноваційного розвитку для птахівництва. Сучасний стан виробництва м'яса птиці в Україні та перспективи розвитку //Птахівництво: Міжвід. темат. наук. зб. / ІП УААН.- Бірки, 2010.- Вип. 61.- С. 223-228

61. Янишин Я. Теоретичні аспекти організаційно-економічного механізму ефективного розвитку птахівництва / Я. Янишин, О. Булик // Аграрна економіка. – 2015. - № 1-2, Т. 8. – С. 60-65.

62. Ярошенко Ф. О. Підвищення ефективності виробництва продуктів птахівництва / Ф. О. Ярошенко // Вісник аграрної науки. – 2004. – № 1. – С. 63-66.

63. <http://avianua.com/ua> - [Електронний ресурс]. - Державна дослідна станція птахівництва Національної академії аграрних наук України.

64. <http://ukrstat.gov.ua> - [Електронний ресурс]. – Державний комітет статистики України.

65. <http://www.agrotimes.net> - [Електронний ресурс]. – Ринок птиці та яйця: стабільне зростання.

66. <http://www.prodmash.donetsk.ua> - [Електронний ресурс]. – ПАТ «Донецький завод «Продмаш».

67. <http://www.ptaha.kiev.ua> - [Електронний ресурс]. - Асоціація «Союз птахівників України».

68. <http://market.avianua.com/> - [Електронний ресурс]. - Маркетингові дослідження ринків птахівництва України і Світу.

69. <http://avangard.co.ua/> - [Електронний ресурс]. - офіційний сайт компанії «AVANGARDCO IPL».

70. <http://agroprom.gov.ua> - [Електронний ресурс]. – Департамент агропромислового розвитку Сумської обласної державної адміністрації.